

Finansiering av livsopphold for voksne i grunnopplæring

En internasjonal kartlegging utført av Oxford Research

Internasjonal oversikt over ordninger for finansiering av livsopphold for voksne i grunnopplæring

Oppdragsgiver

Kunnskapsdepartementet

Prosjektleder

Kristian Rostoft Boysen

Prosjektteam

Elisabeth Sørfjorddal Hauge,
Janne Thygesen, Vegard Solhjem Knutsen,
Morten Grønås-Werring og Stine Meltevik

Prosjektperiode

Januar 2018 – Mai 2018

Om Oxford Research

Knowledge for a better society

Oxford Research er et internasjonalt analyseselskap. Vi dokumenterer og utvikler kunnskap gjennom analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger.

Vi kombinerer vitenskapelige arbeidsmetoder med kreativ idéutvikling for å tilføre våre kunder ny kunnskap. Vårt spesialfelt er analyser og evalueringer innen nærings- og regionalutvikling, forskning og utdanning, samt velferd og forvaltning..

Oxford Research ble grunnlagt i 1995 og har selskaper i Norge, Danmark, Sverige, Finland, Latvia og Polen.

Oxford Research er en del av Oxfordgruppen og retter sitt arbeid mot det nordiske og det europeiske markedet.

Oxford Research AS
Østre Strandgate 1
4623 Kristiansand
Norge
(+47) 40 00 57 93
post@oxford.no
www.oxford.no

Forord

Bakgrunnen for dette utredningsoppdraget er Kunnskapsdepartementets ønske, på vegne av Livsoppholdsutvalget, om å foreta en internasjonal kartlegging av finansierungsordninger for voksne i grunnopplæring.

Oppdraget har blitt utført i perioden januar – mai, 2018. I denne perioden har oppdragstaker hatt to møter med sekretariatet for utvalget. Sekretariatet og utvalget ble også forelagt en foreløpig rapport ultimo mars. Prosjektteamets prioriteringer og vurderinger underveis er gjort i tråd med tilbakemeldinger fra disse kontaktpunktene.

Rapporten identifiserer og beskriver 90 finansielle ordninger i åtte land: Sverige, Danmark, Finland, Belgia, Nederland, Storbritannia, Irland, og Tyskland. Særsilt vekt er tillagt Sverige og Danmark i tråd med Livsoppholdsutvalgets mandat. Innenfor kartleggingens parametere mener vi de mest sentrale ordningene er dekket.

Rapporten består i all hovedsak av landvise kapitler, samt en oppsummerende del som viser totaliteten i kartleggingen. Delkapitlene for hvert land identifiserer ordninger og gir kortfattet og konsis informasjon om behov, systemer og institusjonelle innretninger.

Vi håper denne kartleggingen vil være et nyttig bidrag til Livsoppholdsutvalgets kunnskapsgrunnlag i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Kristian Rostoft Boysen

Prosjektleder

Innhold

1.	Om kartleggingen	1
1.1	Landfokus og datatilfang	1
1.2	Leseveiledning	3
2.	Sammendrag	5
2.1	Kompleksiteten i ordningene	5
2.2	Samspill mellom opplæringsstøtte og generell inntektssikring	7
2.3	Studieavgifter i grunnopplæring for voksne	7
2.4	Rettigheter til utdanningspermisjon	8
2.5	Fullstendig oversikt over ordninger	9
3.	Norden	11
3.1	Danmark	11
3.2	Sverige	32
3.3	Finland	46
4.	Øvrige utvalgte land	58
4.1	Belgia (med fokus på Flandern)	58
4.2	Nederland	71
4.3	Storbritannia (med fokus på Skottland)	86
4.4	Irland	103
4.5	Tyskland	116

1. Om kartleggingen

Denne kartleggingen identifiserer og beskriver finansieringsordninger for voksne i grunnopplæring i følgende åtte land: Danmark, Sverige, Finland, Belgia, Nederland, Storbritannia, Irland, og Tyskland. I behandlingen av de åtte landene tas det høyde for at disse har svært ulike behov, systemer og institusjonelle innretninger. Relevant informasjon om disse forholdene presenteres for hvert land i kartleggingen.

Noen ordninger har utdanning som primærformål, mens andre er generelle velferdsordninger som *kan* brukes til utdanning – alene eller i samspill med andre ordninger. Følgende forhold står sentralt i kartleggingen:

- Voksnes adgang til grunnopplæring gjennom ordninger *innen* det ordinære studiestøttesystemet. I hovedsak omtales dette som utdanningsstøtte eller opplæringsstøtte, ettersom begrepet «studiestøtte» gir assosiasjoner til høyere utdanning.
- Ordninger *utenfor* det ordinære studiestøttesystemet som *kan* brukes av voksne i grunnopplæring.
- Samspill mellom generelle inntektssikringsordninger (innenfor velferdssystemet) og utdanningsstøtte.

Forskjellige ordninger har ulike innretninger. Mange ordninger yter støtte direkte til den voksne som skal ta grunnopplæring, mens noen ordninger eksempelvis kan yte støtte til arbeidsgiveren til denne personen. Slike forhold beskrives også i kartleggingen.

Kartlagte ordninger er videre identifisert innenfor følgende parametere:

- Identifiserte ordninger inkluderer voksne i målgruppen. I denne sammenhengen er voksne personer i høyere alder enn hva som er normert for å ha gjennomført grunnopplæring. Målgruppen «voksne» er derfor i utgangspunktet satt til personer over 18 år. De fleste enkeltordninger vil imidlertid ha en høyere grad av målretting.
- En ordning kan brukes (helt eller delvis) til å dekke levekostnader under grunnopplæring – alene, eller i kombinasjon med andre ordninger.
- Ordningene kan bidra med støtte til voksnes grunnopplæring på ett eller flere av ISCED-nivåene 1, 2 og 3 – sistnevnte både for studieforberedende og yrkesfaglige retninger.
- Ordningene er i all hovedsak rettet mot *formal education* (ikke *non-formal education*, *informal- og community learning*).

1.1 Landfokus og datatilfang

Materien for kartleggingen er svært omfattende. Forvaltningsmessig spenner ordningene fra det kunnskapspolitiske området til arbeidsmarkedspolitikk. Det er følgelig blitt tatt skjønnsmessige avgjørelser underveis for å holde kompleksiteten i oppdraget på et håndterlig nivå. Hovedutfordringen har ligget

i innhenting, systematiseringen og sammenfattingen av en stor mengde informasjon på tvers av meget forskjellige kontekster.

Danmark og Sverige er spesielt grundig håndtert etter ønske fra Livsoppholdsutvalget. I øvrige land er det foretatt vesentlighetsvurderinger hva gjelder fokus og utvalg av ordninger. Dette har vært avstemt i dialog med sekretariatet, samt gjennom en leveranse ultimo mars, og sekretariatets og utvalgets kommentarer på denne.

Utover de tre nordiske landene i kartleggingen understrekes det følgende:

- For Storbritannia er fokus primært på Skottland da deres system har flere fellesnevner med det norske.
- For Belgia er kartleggingen begrenset til Flandern. Mens Vallonia har et svært innfløkt finansieringssystem for utdanningstilbud på grunnskolenivå, mangler Brussel-regionen et særskilt politisk rammeverk for voksenutdanning på grunnskolenivå. Den flamske regionen har imidlertid hatt et sterkt politisk fokus på grunnopplæring for voksne.
- Tyskland er behandlet mer i et overordnet perspektiv da det er et vell av varierte ordninger på det subföderale nivået.

I sum vurderer vi at de mest sentrale aspektene og ordningene er dekket.

1.1.1 Datainnhenting og kilder

Vi har gått bredt ut når det gjelder bruk av kilder som identifiserer forskjellige støtteordninger i de ulike landene. Informasjonen er innhentet i ulike datainnhentingsspor og er triangulert for verifisering. Det er likevel slik at tilsvar fra myndighetssiden har vært variabel.

En rekke rapporter har blitt gjennomgått – særlig fra OECD, EU-kommisjonen og Nordisk Ministerråd – som omtaler ulike utdanningstilbud for voksne i ulike europeiske land. Flere av rapportene gir også en innføring i ulike lands støtteordninger for voksenutdanning. Videre har vi i stor grad brukt nettressursene til EU-kommisjonsnettverket på utdanningsområdet, Eurydice¹. Her har vi funnet informasjon om de ulike landenes utdanningssystem, inkludert hovedtrekk i voksenutdanningstilbudet og hvordan dette finansieres. Mens de ulike rapportene og Eurydice-nettsidene har gitt en god innføring i voksenutdanningstilbudet og finansieringsmuligheter av disse i de ulike landene, har de i liten grad identifisert *enkeltordninger*.

¹ Eurydice er et nettverk i regi av EU-kommisjonen som har som mandat å utgi informasjon om hvordan utdanningssystemer er organisert i Europa og hvordan de fungerer. Nettverket publiserer beskrivelser av nasjonale utdanningssystemer, komparative studier, indikatorer og statistikk på utdanningsområdet.

Vi har også nyttiggjort oss av databasene til Cedefop, som er Det europeiske senter for utvikling av yrkesrettet opplæring². Denne gir en oversikt over en rekke yrkesfaglige støtteordninger i ulike land – som støtte av lærlingeplasser og kurs i regi av bedrifter – hvor både individer og bedrifter er mottakere av ytelsene. Vi har også sporet ulike finansieringsordninger på hjemmesidene til hhv. utdannings- og arbeidsmarkeds-/velferdsdepartementene i de ulike landene.

Videre har spissede forespørsler til, og intervjuer med, de ulike landenes nasjonale kontaktpunkter innen Eurydice-nettverket, samt med fagpersoner i de nevnte departementene, vært nyttige. Informantene har i noen tilfeller også identifisert nye kilder.

I sum er kartleggingens identifiserte ordninger basert på følgende:

- Eksplorative intervjuer og forespørsler til:
 - forfattere bak relevante rapporter
 - personer på myndighetssiden i enkelte land
 - kilder i EU-organene Eurydice og European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop)
- Relevante rapporter blant annet fra EU-kommisjonen, Nordisk Ministerråd, Eurydice, Cedefop og OECD.
- Bruk av ulike myndigheters nettsider i enkeltlandene.
- Spissede informasjonsforespørsler gjennom KD til nasjonale kontaktpunkt i Eurydice for hvert enkelt av de åtte landene.
- Bruk av EU-kommisjonens Eurydice-nettverk nettbaserte ressurser, samt databasen til Cedefop.
- Bruk av Oxford Research sine søsterkontor i Sverige, Danmark og Finland.
- Ekstern bruk av nettverket «European Network for Social and Economic Research» (ENSR)

1.2 Leseveiledning

Denne rapporten har kartlagt til sammen 90 ordninger på tvers av åtte land. Strukturen på kartleggingen er som følger:

² Cedefop er et EU-byrå som støtter Europa-kommisjonen, EU-landene og arbeidspartnere i utviklingen og implementering av politikk innen europeisk yrkesutdanning.

- Kapittel 2 gir et oversiktsbilde over totaliteten i kartleggingen, og gjør bruk av analytiske grep for å vise likheter og ulikheter mellom landene. Dette kapitlet har også to tabeller som lister alle ordningene for alle land. Disse er utstyrt med snarveier til enkeltordninger gjennom hyperkoblinger.
- Kapittel 3 tar for seg de nordiske landene. Danmark, Sverige og Finland har hvert sitt delkapittel.
- Kapittel 4 tar for seg de øvrige landene: Belgia (med fokus på Flandern), Irland, Nederland Storbritannia (med fokus på Skottland), og Tyskland.

De landvise delkapitlene gir kortfattet og konsis informasjon om behov, systemer og institusjonelle innretninger. Når det gjelder behov kommenteres eksempelvis andelen voksne som har fullført grunnopplæring, samt hvor stor arbeidsledigheten er i det enkelte land. Dette er en indikasjon på *behovet* for støtte av grunnopplæring for voksne er i de ulike landene. I tillegg redegjøres det for de ulike landenes *utdanningsystem*, inkludert hovedtrekk i voksenutdanningstilbudet og hvordan utdanningen blir finansiert. På grunn av stor variasjon er underkapitlene ikke identiske, men skreddersydd etter det aktuelle landets kontekst. Deretter listes alle ordninger i det aktuelle landet i én tabell, og gjennomgås fortløpende etter en systematikk som er uniform på tvers av alle land. Til sist har hvert landkapittel også en overordnet oppsummering.

1.2.1 Systematikk og deskriptivt nivå på ordningene

I systematiseringen av ulike ordninger har vi valgt å skille mellom tre kategorier etter hvem som er *mottaker for den konkrete ytelsen* (individer eller bedrifter) og *hvilket formål* ytelsen har (utdanning eller generell inntektssikring). Mens formålet med støtteordningene til individer både kan være rettet mot å gi utdanningskvalifikasjoner og støtte til livsopphold generelt, er konkrete ytelser til bedrifter alle rettet mot kompetanseheving av de ansatte.

Følgende tredeling benyttes i kategoriseringen av enkeltordninger:

- (i) utdanningsstøtte til individer,
- (ii) generell inntektssikring til individer,
- (iii) støtte til bedrifter.

I gjennomgangen av enkeltordningene redegjør vi for følgende kjennetegn i tabellformat:

- Kort om ordningens virkemåte
- Ansvarlig sektor/institusjon for ordningen
- Målgruppen(e) for ordningen
- Omfang – eksempelvis varighet på ytelsen og støtterater
- Eventuelle andre tilleggskommentarer til ordningens innhold eller bruk

2. Sammendrag

I dette kapittelet kommenterer vi kartleggingens hovedanliggender på tvers av land. Vi gjør oss generelle betraktninger rundt ulike lands ordninger for voksne i grunnopplæring, og fremhever en del komparative likheter og forskjeller på overordnet nivå. Til slutt listes alle ordninger for alle land i to tabeller – en for Norden, og en for de øvrige utvalgte land. Tabellene har snarveier til enkeltordningene internt i dokumentet via hyperkoblinger.

2.1 Komplexiteten i ordningene

Landskapet av finansielle ordninger er komplekst, og det er svært mange måter å sortere og analysere disse på. En første mulighet er å kategorisere ordninger etter i hvilken grad de er selektive eller universelle. Alle ordninger er på sett og vis selektive, ettersom det strengt tatt ikke finnes noen ytelser som går til alle samfunnsmedlemmer. Et unntak er borgerlønn, men dette er per i dag svært lite utbredt. Men det kan være større eller mindre grad av selektivitet med hensyn til, først, hvilken *personkrets* som har rett på ytelsene. På den ene siden kan alle borgere være medlemmer i ordningen og få rett på ytelsen dersom de havner i en gitt situasjon. På den andre siden kan medlemskap være begrenset til en nærmere bestemt gruppe, som f. eks arbeidstakere eller enda nærmere avgrenset til arbeidstakere innen en viss sektor. Videre kan det være større eller mindre universalisme knyttet til *selve ytelsen*. En yttelse vil være helt universell hvis alle får utbetalt det samme beløpet, uansett økonomisk situasjon. Universalismen svekkes hvis man får utbetalt et høyere beløp dersom man tidligere har hatt høy inntekt, eller dersom utbetalingene avkortes progressivt.

Her kommer vi inn på en neste dimensjon som knytter seg til grad av behovsprøving. På engelsk bruker man gjerne begrepet «means-tested», og dette uttrykker klarere at det er snakk om inntekts- og/eller formuesprøving. Noen ordninger vil kunne innebære en vurdering av om personen trenger ytelsen – f. eks på bakgrunn av medisinske kriterier – men dette refereres vanligvis til som utøvelse av *faglig skjønn*. Behovsprøving dreier seg derimot om at ytelsen helt eller delvis faller bort dersom mot-takeren har midler over en viss grense. Men her kan det også være ulike modaliteter knyttet til hvilke elementer som legges til grunn for prøvingen som: (1) inntektsformer (lønn, rente-/aksjeinntekter, andre sosiale ytelser), (2) referansetidspunkter (siste tre måneders-, siste års-, året med best inntekt de tre siste år) og (3) prøvingsenheter (individ, par, foreldre/husholdning). Behovsprøvingen kan videre foretas på bakgrunn av klare og presise regler eller i større grad være overlatt til en saksbehandlers skjønn. For eksempel kan en lovtekst gi hjemmel til å yte økonomisk bistand til mennesker som trenger hjelp til å overvinne eller tilpasse seg en vanskelig livssituasjon, men ikke har definert utbetalingsbeløp eller inntektsgrenser.³ På grunn av kompleksiteten og tvetydigheten forbundet med begrepene «universalisme» og «behovsprøving», har vi valgt å dekomponere disse for hver enkeltordning og ta for oss elementene på et mer detaljert nivå.

³ Hatland, Aksel (1992): *Til dem som trenger det mest: Økonomisk behovsprøving i norsk sosialpolitikk*, Oslo: Universitetsforlaget

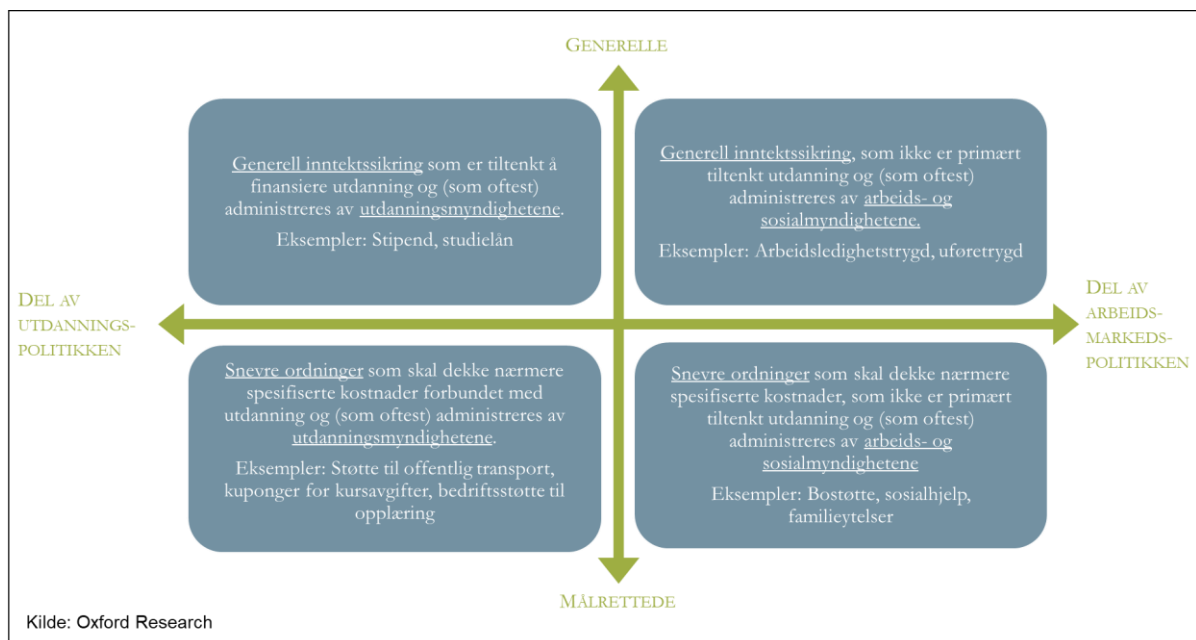
Som overordnet analytisk verktøy, har vi i stedet endt opp med to hoveddimensjoner; Den første dimensjonen er et kontinuum mellom – på den ene siden – generelle inntektssikringsordninger som skal fungere som erstatning for arbeidsinntekt, og – på den andre siden – målrettede ordninger, som skal dekke nærmere spesifiserte kostnader. Den andre dimensjonen strekker seg fra ordninger som typisk er en del av kunnskapspolitikken, mens den andre enden typisk tilhører arbeidsmarkedspolitikken.

Krysser man disse to dimensjonene får man et kart med fire sfærer:

- Generelle inntektssikringsordninger som har utdanning som primærformål.
- Generelle inntektssikringsordninger som *ikke* har utdanning som primærformål, men som *kan* brukes til dette formålet.
- Målrettede ordninger som skal dekke spesifikke kostnader og har utdanning som primærformål
- Målrettede ordninger som *ikke* har utdanning som primærformål, men som *kan* brukes til å dekke spesifikke kostnader

Dette fungerer mer som et pedagogisk verktøy og er ment å gi en grovinndeling som sammenfaller med det empiriske landskapet vi har observert. Idet man tar for seg ordningene deskriptivt, vil deres ulike innretninger for konkrete ytelser vise stor variasjon. Av denne grunn er modellen først og fremst nyttig i et overordnet perspektiv.

Figur 1: Analytiske hoveddimensjoner

2.2 Samspill mellom opplæringsstøtte og generell inntektssikring

Overordnet er det slik at opplæringsstøtte- og generelle inntektssikringsordninger ikke kan kombineres med hverandre, men kan suppleres med mer spesifikke ordninger som er målrettet mot nærmere definerte kostnader.

I Danmark, Sverige og Finland skal livsopphold for voksne i grunnopplæringen primært ivaretas gjennom opplæringsstøtte. Det vil si at de generelle inntektssikringsordningene innenfor arbeids- og sosialfeltet i hovedsak ikke skal kombineres med utdanning. Det finnes imidlertid en rekke unntak, særlig for grunnopplæring som en del av arbeidsmarkedstiltak eller mer intensiv individuell oppfølging. Disse kan suppleres med bostøtte og familierelaterte ytelser etter behov. I Sverige er det A-kassen som vurderer om man kan beholde velferdsytelser under utdanning, og dette ser ut til å bero på en individuell vurdering. Danmark skiller seg også noe ut fra de andre nordiske landene ved at det er mulig å beholde dagpengene sine dersom man påbegynner en utdanning som ledig. Dette kan man gjøre på eget initiativ, men det er også mulig å få en rekke tilbud fra Job-centret om veiledning og oppkvalifisering, som også kan inkludere ordinær utdanning. Det er varierende krav til hvor aktivt arbeidssøkende man skal være imens man deltar i utdanning, men dersom man blir tilbudt et arbeid skal man etter regelverket godta denne – eller miste retten til dagpenger. Da kan man velge å avbryte utdannelsen og starte i arbeidet, eller søke om SU eller en annen ytelse.

I Belgia (Flandern) kan ikke folk som deltar i voksenopplæring få stipend, men de kan kvalifisere for å motta betalt utdanningspermisjon. Videre vil de mest sentrale, generelle inntektssikringsordninger kunne kombineres med grunnleggende voksenutdanning. Når det gjelder arbeidsledighetsstrygd må utdanningen imidlertid tas på deltid. For Nederland sin del er utdanningsstøtte rettet mot direkte utdanningsrelaterte kostnader. Hvis man mangler grunnleggende kvalifikasjoner er det også mulig å få dekket denne typen kostnader av den nederlandske arbeids- og velferdsetaten. For å finansiere levekostnader under utdanningen, finnes det flere sterkt økonomisk behovsprøvde sosiale ytelser. I Skottland dekker opplæringsstøtteordninger både studieavgift og levekostnader for voksne som deltar fulltid på grunnopplæring. Motsatt er det slik at generelle inntektssikringsordninger som regel er forbeholdt voksne som tar grunnopplæring på deltid. I det Irske systemet er hovedregelen at arbeidsledige som går på voksenutdanning får opplæringsstøtte i stedet for trygd. For tyskere gjelder ordinær utdanningsstøtte kun fram til man fyller 30. For dem som er eldre enn dette og trenger grunnopplæring, vil de utdanningsrelaterte kostnadene kunne dekkes gjennom skattefradrag, kuponger og vouchere, og levekostnader gjennom sosiale forsikringsordninger på føderalt nivå. Disse er generelt mer sjenerøse desto lengre man har arbeidet, jo høyere inntekt man tidligere har hatt og hvor store sosiale forsikringspremier man dermed har betalt inn. Som en siste utvei tilbys økonomisk behovsprøvde sosialhjelpsytelser.

2.3 Studieavgifter i grunnopplæring for voksne

I det store og det hele er grunnutdanning for voksne skattefinansiert og gratis for deltakerne, men det er visse innslag av gebyrer og avgifter knyttet til enkeltkurs eller eksamen. I mange land er voksenopplæring helt gratis for deltakerne, og i tilfellene der avgiftene er høye, finnes det behovsprøvde ordninger som kan dekke disse.

I de nordiske landene gis opplæring for voksne helt gratis eller med beskjedne til moderate gebyrer, avhengig av nivået på utdanningen. I Belgia varierer dette noe mellom hovedtypene voksenutdanningstilbud; mens utdanning på grunnskolenivå er gratis, betaler deltakerne en moderat studieavgift for å delta på utdanning på videregående-nivå. Nederland ligner Belgia på dette punktet, bortsett fra at også grunnskole er avgiftsbelagt, men beløpet avhenger av kurstype og deltagerens personlige omstendigheter. Når det gjelder Skottland er det i hovedsak slik at voksne som deltar fulltid på grunnopplæring får dekket studieavgift. De som tar utdanning på deltid må derimot, generelt sett, betale en avgift. For voksne i Irland er de fleste fulltids-utdanningstilbud gratis å delta på. Det finnes også en gratis ordning for deltidsutdanning for voksne som ikke har fullført videregående utdanning. I Tyskland utgjør brukerbetalinger en stor andel av finansieringen av voksenutdanningssystemet, men nivået på avgiftene varierer mellom sektorer og på tvers av delstatene.

2.4 Rettigheter til utdanningspermisjon

Variasjonen når det gjelder rettigheter til utdanningspermisjon, er større enn på de ovennevnte punktene.

I Danmark er reglene for permisjon bestemt i overenskomster mellom partene i arbeidslivet og ikke i lovgivningen. Som oftest skal *orlov* avtales med den lokale arbeidsgiver, men i noen overenskomster er det fastsatt generelle regler. Dette innebærer at det kan være variasjon mellom sektorer når det gjelder kompensasjon, og at denne vil komme fra arbeidsgiver. I Sverige er utdanningspermisjon en lovfestet rettighet, men det gir ikke rett til kompensasjon utover at man kan søke om opplæringsstøtte. Imidlertid er det ikke uvanlig at arbeidsgiver betaler lønn i permisjonsperioden for relevant kompetanseheving. Finland skiller seg fra de andre nordiske landene ved å ha rett til utdanningspermisjon med kompensasjon fra et utdanningsfond.

Heltidssysselsatte har i Belgia rett til betalt utdanningspermisjon. Arbeidsgiver kan imidlertid nekte permisjon under gitte omstendigheter. I Nederland er permisjonsregler, i likhet med i Danmark, hovedsakelig bestemt i overenskomster mellom partene i arbeidslivet, men disse gjelder ikke utdanning⁴. For Storbritannias del er det adgang for arbeidstakere å fremme en formell forespørsel om utdanningspermisjon, men arbeidsgiver plikter ikke å betale lønnskompensasjon. Irske arbeidstakere har derimot ingen lovfestet rett til utdanningspermisjon. I Tyskland er rettigheter til utdanningspermisjon regulert på delstatsnivået. I enkelte delstater er det en lovfestet rett til betalt studiepermisjon, og i andre er det ingen slike rettigheter.

⁴ Government support for entrepreneurs (2018): <https://business.gov.nl/regulation/leave-schemes/>

2.5 Fullstendig oversikt over ordninger

Formål/Mottaker	Danmark	Sverige	Finland
Utdanningsstøtte til individer	1. SU (Statens Uddannelsesstøtte) 2. SVU (Statens Voksenuddannelsesstøtte) 3. VEU (Voksen og efteruddannelses)-godtgørelse og Befordringstilskud 4. Skoleydelse til FGU	1. Studiemedel för studier i Sverige 2. Studiestartsstöd	1. Studiestøtte (opintotuki) 2. Utdanning innenfor rammen av yrkesrettet rehabilitering 3. Utdanningsstøtte for voksne (Aikuiskoulutustuki) 4. Yrkeseksamensstipend (Ammattitutkintostipendi) 5. Jobbsøkeres selvstendig studier med arbeidsledighetsstøtte (omachtoinen opiskelu työtömyysetuudella) 6. Arbeidsmarkedsutdanning (työvoimapoliittinen koulutus) 7. Lærlingstrening (oppisopimuskoulutus)
Generell inntektssikring til individer	5. Arbejdsløshedsdagpenge 6. Kontanthjælp/Uddannelseshjælp/Integrationssydelse 7. Ressourceforløbsydelse 8. Boligstøtte 9. Familicydelser 10. Pulje til uddannelsesløft	3. Arbetsmarknadsutbildning 4. Bostadsbidrag 5. Barnbidrag 6. Rett til studiepermisjon jf, Studieleddighetslagen 7. Etableringsersättning 8. Aktivitetsstöd 9. Försörjningsstöd	8. Integreringsstøtte (kotouttamistuki) 9. Generell boligstøtte (asumistuki) 10. Barnetrygd (Lapsilisä) 11. Sosialhjelp (toimeentulotuki)
Støtte til bedrifter	11. Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag (AUB)		12. Lønnssubsidie (palkkatuki)

Internasjonal oversikt over ordninger for finansiering av livsopphold for voksne i grunnopplæring

Belgia	Nederland	Storbritannia	Irland	Tyskland
1. Individuell læringskonto (Opleidingscheques) 2. Betalt permisjon for utdanning (Betaald educatief verlof) 3. Midlertidig arbeidpraksis-støtte (Tijdelijke Werkervaring (TWE))	1. Skattefradrag for utdanningsutgifter (Aftrek studiekosten of andere scholingsuitgaven) 2. Studiestøtte (Studiefinanciering) 3. Livslang læringskreditt/lån (Levenlanglerenkrediet) 4. Støtte til deltidsopplæring (Geld voor deeltijdopleiding)	1. Bursary support 2. The Employability Fund 3. Statutory right to make a request in relation to study or training 4. Individual Learning Account Scotland 5. Professional and Career Development Loans (PCDLs)	1. Back to Education Allowances – BTEA 2. Part-time Education Option (PTEO) 3. (Education, Training and Development Option) 4. Vocational Training Opportunities Scheme (VTOS)	1. Lovfestet føderal utdannings- og opplæringsstøtte (Bafög – Bundesausbildungsförderungsgesetz) 2. Utdanningskuponger (Bildungsprämie) 3. Utdanningsvoucher (Bildungsgutschein) 4. Skattefradrag (Werbungskosten/Sonderausgaben)
4. Arbeidsledighetstrygd (Allocations de chômage/Werkloosheidsuitkeringen) 5. Integrasjons-inntektsstøtte	5. Arbeidsledighetstrygd (WW uitkering) 6. Helseforsikringstilskudd (Zorgtoeslag) 7. Bostøtte for leietakere (Huurtoeslag) 8. Familietelser (kinderbijslag, kindgebonden budget, kinderopvangtoeslag)	6. Universal Credit 7. Jobseeker's Allowance (JSA) 8. Dependants' Allowance 9. Childcare Fund 10. Additional Support Needs for Learning Allowance 11. Discretionary Fund 12. Housing Benefits	5. Jobseeker's Benefit 6. Jobseeker's Allowance 7. Disability Allowance 8. One-Parent Family Payment (OFP) 9. Supplementary Welfare Allowance	5. Arbeidsledighetstrygd (Arbeitslosengeld) 6. Sosialhjelp (Sozialhilfe)
6. Sektorbasert kursfond (Sectorale opleidingsfondsen / Fonds des formation professionnelle) 7. Portefølje til små og mellomstore bedrifter (KMO-portefeuille) 8. Individuell bedriftsopplæringsstøtte (Individuele beroepsopleiding in de onderneming (IBO))	9. Subsidier for praktisk opplæring (Subsidieregeling praktijkleren) 10. Sektorbaserte opplærings- og utviklingsfon (Onderwijs en Ontwikkeling)	13. Modern Apprenticeships (Scotland) 14. Construction Industry Training Board/ Construction Skills levy-grant scheme 15. ECITB training levy-grant scheme 16. Work-related training tax exemption 17. Work-related training tax exemption: tax allowance for self-employed	10. National Training Fund (NTF) 11. Skillnets training networks programme (TNP)	

3. Norden

3.1 Danmark

3.1.1 Kort om behovet for voksenopplæring

I Danmark har 16 prosent av den unge voksne befolkningen mellom 25 og 34 år ikke fullført utdanning tilsvarende videregående skole. Blant befolkningen mellom 35 og 44 år er tilsvarende andel 14,7 prosent. Arbeidsledigheten hos dem mellom 25 og 64 år som ikke har fullført videregående er 6,6 prosent og inaktivitetsraten er 32 prosent. Den generelle arbeidsledigheten er 5,7 prosent⁵.

3.1.2 Velferdssystem og sosialforsikring

Danmark har et velferdssystem og en samfunnsmodell som, i likhet med Sveriges og Finlands, ligner veldig på den norske. Det føres en aktiv, stabilitetsorientert økonomisk politikk for å fremme sysselsetting og vekst, lønnsdannelse koordineres gjennom trepartssamarbeid, den offentlige velferden bygger på universelle ordninger og utdannings-, helse- og omsorgstjenester er skattefinansierte. Danmark og de andre nordiske landene skiller seg imidlertid fra Norge ved å ha et system for arbeidsledighetsstrygd som er basert på medlemskap i A-kasser. Finansieringen av A-kassene skjer gjennom medlemskontingent, men også med betydelige bidrag fra statskassene.⁶

A-kassene har tradisjonelt vært kollektive ordninger underlagt fagforeningenes kontroll, noe som har skapt en sterk sammenheng mellom fagorganisering og sosialt sikkerhetsnett for den enkelte arbeidstakeren. Fagorganiseringsgraden har derfor vært høyere i Danmark enn i Norge, og medlemskap i en A-kasse og fagforening ble i stor grad sett på som en pakke. Etter en lovendring i 2002 ble det imidlertid mulig å opprette *tværfaglige a-kasser*, som gjorde at flere og flere gikk over fra de tradisjonelle hovedorganisasjonene til såkalte «gule» organisasjoner, som har få overenskomster, tilbyr liten grad av forhandlingsmessig bistand og frasier seg retten til streik. Disse har en langt lavere medlemskontingent, noe som har vist seg å være en viktig forklaring på veksten deres. Arbeidsledighetstrygden har således blitt en konkurranseutsatt tjeneste i et organisasjonsmarked.⁷

3.1.3 Det danske utdanningssystemet

Undervisningsministeriet har ansvar for grunnskolen og den videregående skolen, mens *Ministeriet for forskning, innovation og videregående uddannelser* har ansvar for det meste av høyere utdanning. *Kulturministeriet* har imidlertid ansvaret for høyere utdanning som omfatter kunst og kultur. Grunnskolene blir administrert av kommunene, mens de videregående skolene og universiteter og høyskoler er selveiende institusjoner, som administrativt ligger under staten. Alle utdanningsinstitusjoner blir subsidiert av staten, og det er kun beskjedne brukerbetalinger. De statlige tilskuddene består av *grundtilskud*,

⁵ OECD (2017): *OECD. Stat.* (Education and Training)

⁶ Fafo (2014): <http://www.arbeidslivet.no/Internasjonalisering/Den-nordiske-modellen/Hva-er-en-a-kasse/>

⁷ Pedersen, L. og Sørensen, K. A. (2014): «Reformernes tid. Regulering af arbejdsmarked og velfærd siden 1990. Dansk landerapport», *FAFO-rapport*, 2014:31, tilgjengelig på <http://www.fafo.no/images/pub/2014/20378.pdf>

taxametertilskud, *momskompensation* og kommunale tilskudd gjennom betalingsloven til utdanningsinstitusjoner. De *Selvejende institutioner* utgjør størstedelen av de relevante utdanningsinstitusjoner på ISCED 2-3-nivå etter en lovendring i 2007 i forbindelse med kommunalreformen. For disse er den statlige støtten 80 prosent av deres inntekter. Resten dekkes gjennom brukerbetalinger og egen inntektsbringende virksomhet.

Den danske folkeskolen omfatter en ettårig førskole, en 9-årig grunnskole, og et frivillig 10.år. Etter dette skilles det mellom *gymnasiale uddannelser* (studieforberedende utdanning) og *erhvervsuddannelser* (yrkesfaglige studieretninger). Gymnaset er 3-årig og delt i to hovedstudieretninger, en for språk- og en for realfag. Om lag halvparten av undervisningsinnholdet er felles for alle elever i gymnaset. Ved avslutningen av gymnaset går elevene opp til studenteksamen (STX), som er dels skriftlig, dels muntlig, og som gir studiekompetanse for høyere utdanning. 2-årige studentkurs fører også frem til studenteksamen.

Danmark har et system for yrkesutdanning som kombinerer skolegang og opplæring på arbeidsplass. Disse har generelt en enklere overgang til arbeidslivet og tilegner seg kunnskap og ferdigheter som kan omsettes på en mer direkte måte i arbeidsmarkedet, enn dem som har mer generelle studieforberedende programmer som høyeste gjennomførte utdanning⁸.

3.1.4 Voksenopplæring i Danmark

Det øverste ansvaret for voksenopplæring er fordelt mellom de tre nevnte ministerier, men det er Undervisningsministeriet som har ansvaret for den generelle voksenopplæringen og videreutdanningen på ISCED 2-3-nivå. Ifølge Eurydice⁹ inkluderer denne:

- forberedende voksenopplæring (FVU)
- allmenn voksenutdanning (AVU)
- enkeltfag og kurs som fører til HF
- forskjellige kurs på nivåer som ikke kan angis nøyaktig, slik som introduksjonsprogrammer for flyktninger eller spesialundervisning for handicappede voksne

Den yrkesrettede voksenopplæringen inkluderer følgende utdanningstilbud:

- Yrkestrening for voksne (Arbejdsmarkedsuddannelser, AMU)
- Yrkesutdanning for voksne (Erhvervrettet uddannelse for voksne, EUV)
- Yrkesgrunnutdanning (Erhvervsgrunnuddannelse, EGU)

De 13 VEU-centrene (Voksen- og EfterUddannelsesCentrene) er ramme om samarbeidet mellom voksenundervisningscentrene (VUC) og skolene som tilbyr arbeidsmarkedsuddannelser¹⁰. Disse er

⁸ OECD (2017): «Education at a Glance 2017: OECD Indicators», OECD Publishing, Paris.
<http://dx.doi.org/10.1787/eag-2017-en>, s. 56

⁹ Eurydice (2018): https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/denmark_en

¹⁰ VEU-center (2018): <https://www.veu-center.dk/shared/om-os.html>

selveiende institusjoner, og VEU-centrene fungerer som én inngang til voksenutdannelse og etterutdannelse. Her kan virksomheter, ansatte og arbeidsledige få rådgivning om utdannelses tilbud.

3.1.4.1 Forberedende voksenopplæring (FVU)

FVU tilbys på voksenopplæringscentre, har til hensikt å forbedre voksnes grunnleggende ferdigheter (lesing, skriving og matematikk) og er rettet mot dem som ikke har tilstrekkelige kvalifikasjoner for å følge vanlig opplæring og utdanning eller møte arbeidslivets krav. I skoleåret 2012/2013 deltok 24 800 personer i programmet. Dette representerer en dobling på ti år og en økning på 11 prosent sammenlignet med skoleåret 2011/2012. Programmet er åpent for alle som er over 18 år, og deltakelse er gratis.

Programmet består av to fag: FVU-lesing og FVU-matematikk. FVU-lesning dekker lesing, stave-måte og skriftlig produksjon og består av fire trinn på 30-60 timer à 60 minutter. En prøve tilbys etter hvert trinn og er ikke obligatorisk. FVU-matematikk dekker forståelse av tall, aritmetikk og grunnleggende matematiske termer og består av to trinn på 30-60 timer à 60 minutter. En prøve tilbys etter hvert trinn og er ikke obligatorisk. Dersom deltageren består prøven får denne et kursbevis, og hvis man ikke tar prøven, men har deltatt i minst 85% av undervisningen, gis det et deltakelsesbevis.

3.1.4.2 Allmenn voksenutdannelse (AVU)

AVU tar sikte på å gi opplæring som gjør det mulig for unge og voksne å forbedre eller supplere deres kunnskaper og ferdigheter innen allmenne fag og styrke deres forutsetninger for aktiv samfunnsdeltakelse. I tillegg har den generelle voksenopplæringen som mål å gjøre det mulig for voksne å ta videreutdanning og tilegne seg kompetanse som er relevant for arbeidslivet. Hvert år deltar ca. 90 000 voksne i AVU, og antallet har økt de siste årene.

AVU tilbys som enkeltfag for voksne som er over 18 år, og programmet svarer til – men er ikke identisk med – Folkeskolen. Et unntak er at ved gjennomføring gir vitnemålet et høyere formelt kompetansenivå og god faglig sammenheng med det høyere eksamensforberedelsesprogrammet (HF). For hvert emne betaler studenten en liten avgift for deltakelse. For kjernefagene dansk, dansk som fremmedspråk, engelsk og matematikk, er avgiften 110 kroner. For alle andre fag er gebyret 300-900 kroner. Foruten avgiften er undervisningen dekket av staten.

3.1.4.3 Arbeidsmarkedsutdannelser (AMU)

AMU skal tjene et trippelt formål: (1) bidra til å opprettholde og forbedre deltakerens yrkesferdigheter (2) bidra til omstilling på arbeidsmarkedet i samsvar med behovene på kort og lang sikt og (3) gi voksne økt verdi på arbeidsmarkedet gjennom muligheter til å oppnå formell kompetanse. Antallet deltagere har variert fra en topp på over en million i 2009 og 2010, og har deretter sunket til 464 000 deltakere i 2017. Det må her bemerkes at personer som deltar på flere kurs telles flere ganger.¹¹ Alle

¹¹ Undervisningsministeriet (2018): <http://statweb.uni-c.dk/databanken/uvmDataWeb/ShowReport.aspx?report=AMU-kursister-afslut-certifikat>

kan delta uavhengig av utdanningsbakgrunn, og det eneste formelle inngangskrav er å være bosatt eller ha en jobb i Danmark. AMU er offentlig finansiert, og tilbyderne opererer innenfor et desentralisert rammeverk basert på stykkprisfinansiering (bevilgning per deltidsdeltaker, en fast sats per program) fra Utdanningsministeriet.

For kurs innen tekniske ferdigheter, IKT, språk og sosial kommunikasjon, ledelse m.m. er det en avgift, i gjennomsnitt ca. 15 prosent av de totale utgiftene og betales normalt av arbeidsgiverne. Kurs i helse- og sosialtjenesten, individuell kompetansevurdering og arbeidsledige som deltar i individuelt valgte programmer i 6 uker, er avgiftsfrie. For ca. 120 av programmene, avlegger deltakerne en eksamen og mottar et formelt kvalifiserende kursbevis. Disse gir ikke direkte tilgang til videreutdanning i alminnelig utdanning eller i andre voksenopplæringsprogrammer.

Enkelte emner kan i kombinasjon med relevant arbeidserfaring og annen utdanning, føre til et formelt kompetansebevis tilsvarende den som oppnås ved gjennomføring av et yrkesopplæringsprogram i det formelle utdanningssystemet. Undervisningen er både praktisk og teoretisk og er organisert i klasserom eller som åpne workshops hvor deltakerne kan følge forskjellige programmer på forskjellige nivåer i samme rom med samme lærer. Det er også mulig å gjennomføre opplæring på arbeidsplassen eller som fjernundervisning. Kursene er korte (ofte noen få dager til 6 uker) og kan gjennomføres som deltids- eller heltidskurs.

3.1.4.4 Erhvervsrettet utdanning (EUV/EUD)

EUV¹² er rettet mot personer over 25 år og EUD¹³ innretter seg mot personer under 25 år. Opplæringen bygger på utdanningen og erfaringen deltageren allerede har, og er vanligvis noe kortere for dem som tar EUV. Man kan imidlertid også ta en yrkesfaglig utdanning hvis man ikke tidligere har tatt utdanning eller står uten yrkeserfaring.

Programmene består av et grunnkurs som varer fra 0 til 20 uker og et hovedløp som varierer i lengde fra utdanning til utdanning. Hovedløpet veksler mellom praksis og klasseromsundervisning. Varigheten av praksisperiodene varierer avhengig av deltagerens tidligere arbeidserfaring. Etter registrering starter EUV med en kompetansevurdering. Det er utdanningsstedet som utfører denne, og vurderer om arbeidserfaring og tidligere utdanning er relevant, og dermed – og i hvilken grad – utdanningen kan forkortes.

3.1.4.5 Erhvervsgrunnuddannelse (EGU)

EGU er en 2-årig ungdomsutdanning for unge under 30 år. Utdanningen er lønnet og har stor vekt på praksis hos arbeidsgiver, med enkelte skoleopphold innimellom. Skoleoppholdene varer mellom 20 og 40 uker. Skoleundervisningen kan foregå ved mange forskjellige skoletyper, f. eks AMU-sentre,

¹² Undervisningsministeriet (2018): <https://www.ug.dk/uddannelser/artikleromuddannelser/omhvervsuddannelser/over-25-aar>

¹³ Undervisningsministeriet (2018): <https://www.ug.dk/uddannelser/artikleromuddannelser/omhvervsuddannelser/under-25-aar>

VUC, daghøjskoler m.v. Fagene eller kursene som avsluttes vil bli godskrevet ved en eventuell videre utdanning hvor de inngår. Finansieringen er delt mellom stat og kommune.

3.1.5 Permisjonsbestemmelser

I Danmark er utdanningspermisjonsreglene bestemt i overenskomster og ikke i lovgivningen. Som oftest skal *orlov* avtales med den lokale arbeidsgiver, men i noen overenskomster er det fastsatt generelle regler. For offentlig ansatte gjelder det for eksempel, at de kan få betalt permisjon, hvis de:

- Utsendes til utlandet som ledd i Danmarks statlige utviklingssamarbeid med utviklingsland
- Utsendes til utlandet for å tjenestegjøre ved internasjonale organisasjoner, som Danmark deltar i eller samarbeider med
- Ansettes i Grønlands Selvstyre.

Det typiske er likevel at det står i overenskomsten at lønnet eller ulønnet permisjon skal avtales lokalt, og at det skal tas hensyn til virksomhetens drift.

3.1.6 Trepartsavtale om styrket og mer fleksibel voksen-, etter- og videreutdanning

På slutten av 2017 ble det inngått en avtale mellom regjeringen og partene i arbeidslivet med initiativer for til sammen 2,5 milliarder DKK som skal styrke voksen- etter- og videreutdanning over fire år fra 2018 til 2021.

Partene vil etablere et omstillingsfond på 412 millioner DKK i avtaleperioden som skal understøtte mobilitet ved:

- Videreføring av «sporskifteordningen» – Dette gjelder for bransjer med høy grad av slitasje, og hver bedrift kan få opptil 30 sporskiftepakker med lønnskompensasjon og deltagerbetaling for maksimalt 120 000 DKK per sporskiftepakke. Det vesentlige er at støtten bidrar til at arbeidstakeren kan fortsette i arbeid ved å omskoleres til en mindre belastende stilling – enten på den nåværende eller en annen arbeidsplass – før det er for sent. Det kan utbetales lønnskompensasjon på maksimalt 260 DKK per time. Den samlede rammen er på 25 millioner DKK i året og 100 millioner DKK til sammen.
- Dekking av deltagerbetaling for opptil 10 000 DKK per person årlig for offentlig godkjente akademi- og diplomutdanninger i ansattes fritid eller arbeidstid etter avtale med arbeidsgiver. Dette skal motivere flere til å ta etter og videreutdanning på eget initiativ, ettersom man slipper deltagerbetaling. Den samlede rammen for dette tiltaket er 65 millioner DKK i året, og 260 millioner DKK til sammen.

Videre vil satsen til VEU-godtgørelsen og SVU-satsen til FVU og ordblindeundervisning (OBU) økes fra 80 prosent til 100 prosent av den maksimale dagpengesatsen, tilsvarende 4 300 DKK i uken. I

tillegg vil bedrifter som ligger over sin målutdannelsesratio (se ordning 11) få hevet sin bonus fra 15 000 til 25 000 DKK¹⁴.

3.1.7 Reform av det forberedende området - FGU

Danmark er i gang med å implementere en ny Forberedende grunnuddannelse (FGU) som vil erstatte mange av de nåværende forberedende tilbudene for unge under 25 år. Det dreier seg om *produktions-skoletilbud*, *kombineret ungdomsuddannelse* og *erhvervsgrunduddannelsen*, som integreres i den nye utdannelsen. Utover dette dreier det seg om *almen voksenuddannelse*, *ordblindeundervisning for voksne* samt *forberedende voksenundervisning*, som også integreres i den nye utdannelsen for de unge i målgruppen. Institusjoner skal være opprettet innen oktober 2018 og elevstart vil finne sted i juli/august 2019. Disse vil få en *skoleydelse* som fram til nå har vært tilbudt elever i produktionsskoler – et utdannelsesstilbud basert på praktisk arbeid og undervisning i verksteder for ungdom under 25 år, som ikke har gjennomført eller umiddelbart har forutsetninger for å påbegynne en ungdomsuttannelse. Skoleydelsen har med reformen også fått et økonomisk løft.

3.1.8 Danske støtteordninger

Oversikt over danske ordninger	
Utdanningsstøtte til individer	1. Statens Uddannelsesstøtte (SU) 2. Statens Voksenuddannelsesstøtte (SVU) 3. Godtgørelse til erhvervsrettet voksen- og videreuddannelse (VEU) 4. Skoleydelse til FGU 5. Pulje til uddannelsesløft
Generell inntektssikring til individer	6. Arbejdsløshedsdagpenge 7. Kontanthjælp/Uddannelseshjælp 8. Ressourceforløbsydelse 9. Boligstøtte 10. Familieydelser
Støtteordninger til bedrifter	11. Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag (AUB)

1. SU (Statens Uddannelsesstøtte)¹⁵

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Utdanningsstøtte i form av stipend som gir støtte til livsopphold under heltidsutdanning, tilsvarende stipend fra Lånekassen. Imidlertid er det ikke slik at lån omgjøres til stipend etter
--	---

¹⁴ Beskæftigelsesministeriet (2017): «Trepartsaftale om en styrket og mere fleksibel voksen-, efter- og videreuddannelse», tilgjengelig på: <https://bm.dk/media/6686/trepartsaftaleiii-pdf.pdf>

¹⁵ Uddannelses- og Forskningsministeriet (2018): <http://www.su.dk/su/>

	avlagte studiepoeng – man får utbetalt denne støtten som stipend 12 måneder i året og kan eventuelt ta opp lån i tillegg. SU skal sikre at alle har like gode muligheter til å ta en utdanning, uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn.
Ansvar/ sektor	Styrelsen for Videregående Uddannelser underlagt Uddannelses- og forskningsministeriet.
Målgruppe og kriterier for støtte	Målgruppen er alle som tar utdanning og kriteriene for støtte er: • Skal være fylt 18 år • Dansk statsborger eller innmeldt i folkeregisteret, evt. innvilget søknad om likestilling med danske statsborgere i henhold til EU-/EØS-rett som pendler • Er tatt opp ved utdanning som gir rett til SU, dvs. minst 3 måneder sammenhengende heltidsundervisning • Kan få støtte til enkeltfag på folkeskole-/gymnasialt nivå dersom man gjør utdannelsen ferdig innen 23 måneder (35 måneder hvis man har barn under 7 år) • Må være studieaktiv (dvs. delta på obligatoriske aktiviteter) • Ikke få annen offentlig støtte til livsopphold • Som enslig forsørger kan man søke om tillegg til SU og supplerende lån • Man kan arbeide ved siden av, men det er en inntektsgrense som man må betale tilbake overskytende beløp dersom man overstiger
Omfang	• Over 20 år, kun SU: 6090 DKK per måned/73 080 DKK per år (brutto) • SU og SU-lån: 6 090 + 3 116 DKK per måned, 110 472 DKK per år (brutto) • SU, SU-lån og supplerende SU-lån til forsørgere: 6 090 + 3 116 + 1559 DKK per måned, 129 180 DKK per år
Nærmere kommentar	Det danske SU-systemet er det klart mest sjenerøse i Norden og stipendet er mer enn dobbelt så stort som i Norge og Sverige. De samlede kostnadene lå på 10,6 milliarder DKK eller 0,59 prosent av BNP i 2011. Allikevel viser beregninger fra OECD at Danmark paradoksalt nok er det nordiske land der foreldrenes utdanningsnivå betyr mest for hvorvidt en person tar en høyere utdanning.¹⁶

¹⁶ Tænketanken DEA (2015): «SU i Norden og erfaringer med SU-reform i Norge fra 2002», *notat*, tilgjengelig på: https://dea.nu/sites/dea.nu/files/notat_50_kort_version_su_i_norden_og_erfaringer_med_sureform_i_norge_fra_2002.pdf

	Antallet mottakere av SU til utdannelsesretninger innen folkeskolen og (FSK) og ungdomsuddannelser (UU) har ligget relativt stabilt de siste tre årene, men det har vært en viss økning fra 2011 (mottagere i alt): 2011: 191 080 2014: 224 004 2015: 223 199 2016: 221 850 I 2016 var det 39 prosent som tok almenne gymnasiale uddannelser (inklusive HF-kursus, men eksklusive HF-enkeltfag), 24 prosent som tok EUD, 21 prosent som tok FSK eller HF-enkeltfag og 15 prosent som tok erhvervsgymnasiale uddannelser. 56 prosent var over 20 år, og 19 prosent var 25 år eller eldre. Fordelingen mellom kjønnene var 53 prosent kvinner og 47 prosent menn.¹⁷
--	---

2. SVU (Statens Voksenuddannelsesstøtte)¹⁸

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Utdanningsstøtte som gir mulighet til etter- og videreutdanning ved å delvis dekke inntektsgapet ved å ta utdanning i arbeidstiden. SVU skal være med å sikre at arbeidsstyrken i Danmark blir dyktigere, og skal dekke levekostnader for arbeidstakere som tar utdanning i arbeidstiden.
Ansvar/ sektor	Styrelsen for Videregående Uddannelser, underlagt Uddannelses- og forskningsministeriet.
Målgruppe og kriterier for støtte	Målgruppen er voksne arbeidstakere og kriteriene for støtte er: • Alder: fra 25 år opp til pensjonsalder (65-68 år avhengig av fødselsdato) • Dansk statsborger eller innmeldt i folkeregisteret, eventuelt innvilget søknad om likestilling med danske statsborgere i henhold til EU-/EØS-rett som pendler. • Arbeidstaker i minst 1/2 år med avtale om permisjon fra arbeidsgiver • Tatt opp ved utdanning som gir rett til SVU • Må være studieaktiv (dvs. delta på obligatoriske aktiviteter)

¹⁷ Uddannelses- og Forskningsministeriet (2018): <https://ufm.dk/uddannelse/statistik-og-analyser/su/samlet-oversigt-pdf/su-i-2016.pdf>

¹⁸ Uddannelses- og Forskningsministeriet (2018): <http://www.svu.dk/om-svu/>

	• Ikke motta annen offentlig støtte til livsopphold • Ha en bestemt utdannelsesmessig bakgrunn • På folkeskole/gymnasialt nivå skal man være kortutdannet (høyst 8-10 års skolegang) • På høyere utdanningsnivå kan man ikke ha avsluttet en høyere utdanning (universitet, høyskole, fagskole)
Omfang	Varigheten er maksimalt 40 uker à 37 timer. Satsen for SVU for heltidsutdanning (37 timer arbeidstid og avtalt fravær for samtlige timer) i 2018 er mellom 4300,- og 2580,- DKK per uke, avhengig av nivå og type utdanning.
Nærmere kommentar	Dersom man ser SU og SVU under ett vil SVU-mottakere utgjøre omkring 1 % av alle mottakerne.

3. VEU (Voksen og etteruddannelses)-godtgørelse og Befordringstilskud ¹⁹	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	VEU-godtgørelse er kompensasjon for tap av lønn eller mulighet for arbeid når man deltar i EUV. Befordringstilskudd er en hjelp til å dekke reiseutgifter til og fra utdannelsesstedet.
Ansvar/ sektor	Undervisningsministeriet
Målgruppe og kriterier for støtte	Vilkårene er at man: • Er ansatt som arbeidstaker eller selvstendig næringsdrivende på søknadstidspunktet • Ikke har en utdanning som ligger på et høyere nivå enn en yrkesopplæring eller lignende, eller at utdanningen ikke har vært i bruk de siste fem årene • Har nær tilknytning til Danmark. Dette betyr at man må være ansatt av en arbeidsgiver som er underlagt dansk lovgivning. Som selvstendig næringsdrivende skal bedriften være underlagt dansk lov • Har fullført Folkeskolen og oppfyller opptakskravene til utdanningen man søker støtte til
Omfang	Satsen for VEU-godtgørelse er 4.300 DKK per uke i 2018, noe som tilsvarer dagpengesatsen. Hvis det er snakk om deltidsundervisning, vil beløpet være mindre. Man får VEU-godtgørelse for det normerte antallet timer i programmet, og ytelsen er skattepliktig,

¹⁹ Undervisningsministeriet (2018): <http://www.veug.dk/Borger/VEU-godtgoerelse>

	Satsen for befordringstilskudd (reisetilskudd) er 0,97 DKK per kilometer for reiser mellom 24 og 576 km per dag i 2018, og ytelsen er skattefri.
Nærmere kommentar	De fleste arbeidsgivere betaler full lønn under AMU-utdannelser mot at VEU-godtgørelsen går til arbeidsplassen.

4. Skoleydelse til FGU ²⁰	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Støtte til livsopphold for elever i FGU
Ansvar/ sektor	Undervisningsministeriet
Målgruppe og kriterier for støtte	Ungdom under 25 år som er opptatt til FGU
Omfang	• 18 år eller eldre: 2631 DKK per måned til hjemmeboende og 6106 NOK per måned til borteboende. Dette tilsvarer satsene til uddannelseshjælp til uddannelsesparate. • Det skal innarbeides et forsørgertillegg som et supplement til skoleydelse tilsvarende de nominelle nivåene for forsørgertillegg i SU-systemet. • Det vil være mulighet til å trekke de unges ytelse ved ugyldig fravær. • Elevene i FGU vil kunne få befordringsrabatt (reisetilskudd) etter tilsvarende regler, som gjelder for elever i de forberedende utdannelsene i dag

²⁰ Undervisningsministeriet (2018): <https://uvm.dk/reform-af-de-forberedende-tilbud>; <https://uvm.dk/-/media/filer/uvm/i-fokus/fgu/171115-fgu-aftaletekst.pdf>; <https://uvm.dk/-/media/filer/uvm/i-fokus/fgu/180201-tidsplan.pdf?la=da>

Welinder, K. (2017): «Ny aftale sikrer øget ydelse til FGU-elever på Lustrupholm». *JydskeVestkysten*. <https://www.jv.dk/eshjerg/Ny-aftale-sikrer-oegget-ydelse-til-FGU-elever-paa-Lustrupholm/artikel/2569181>

Nærmere kommentar	Egentlig var det meningen at ytelsen skulle tre i kraft fra sommeren 2019, men den ble innført fra 1. januar 2018, slik at elever som nå får (produksjons-)skoleytelse har fått en forhøyet sats.
--------------------------	---

5. Arbejdsløshedsdagpenge²¹

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Arbeidsledige som er medlem av en A-kasse kan få dekket høyst 90 prosent av den lønnen de tjente før de mistet jobben. Dersom man deltar i et tilbud om erhvervsutdannelse etter beskæftigelsesreglerne, kan man høyst få 80 prosent av opprinnelig inntekt.
Ansvar/ sektor	Beskæftigelsesministeriet
Målgruppe og kriterier for støtte	For å være berettiget til arbejdsløshedsdagpenge må man: • være registrert som arbeidssøkere i sitt lokale jobbsenter fra første dag man er arbeidsledig • vært medlem av en A-kasse i minst ett år • fått rapportert minst 228.348 DKK som A- eller B-inntekter til inntektsregisteret de siste tre årene dersom man er fulltidsforsikret. Hvis man er deltidsforsikret, er beløpet 152 232 DKK • stå til rådighet for arbeidsmarkedet, og overta arbeide med dags varsel • sjekke stillingsutlysninger minst hver 7. dag • registrert fullstendig og ha godkjent CV hos jobcentret senest to uker etter man har meldt seg som arbeidsledig Som hovedregel kan man ikke motta arbejdsløshedsdagpenge under utdanning med noen unntak: • Undervisning under 20 timer i uken, hvis utdanningen ikke gir rett til SU, når den tilbys som heltidsutdannelse • Tradisjonell aftenskoleundervisning • Folkeskolens 8-10 klassetrinn • Enkeltfagsundervisning på gymnasnivå under 20 timer i uken

²¹ STAR (2018): <https://star.dk/ydelser-og-ferie/ledighed/arbejdsløshedsdagpenge/>
<https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Arbejdsløshed/Arbejdsløshedsdagpenge>

	Hvis man deltar i utdanning, mens man er ledig, kan man ikke takke nei dersom man får tilbudt et arbeid. Da mister man retten til dagpenger, inntil man ikke lenger går på utdannelsen.²² Man kan som ledig dagpengemottager få tilbud om ulike former for veiledning og oppkvalifisering, som kan være korte veilednings- og avklaringsforløp men også ordinær utdanning, fra sitt lokale jobcenter. Dette inkluderer <i>opkvalifisering ved ansættelse, den regionale uddannelsespulje, pulje til uddannelsesløft</i> (se ordning 10), <i>6 ugers jobrettet uddannelse</i>²³ og <i>opkvalifisering inden for mangelområder</i>. <u>Opkvalifisering ved ansættelse:</u> er et tilskudd til arbeidsgivere som ansetter en langtidsledig (ledig i minst 12 måneder) på ordinære vilkår og skal finansiere oppkvalifisering/utdanning i forbindelse med dette. <u>Den regionale uddannelsespulje:</u> gir mulighet til «korte erhvervsrettede uddannelsesorløb» fra første ledighetsdag, og det er satt av 100 millioner DKK til dette årlig. <u>6 ugers jobrettet uddannelse:</u> var tidligere forbeholdt dagpengemottakere med færrest kompetanser, men per 1. mars 2017 er den blitt mer fleksibel. Det er A-kassen som treffer beslutningen om man er berettiget, og man skal oppfylle følgende vilkår: • Har vært ledig i 5 uker (som hovedregel, men det er noen kurs som i en forsøksperiode på to år ikke omfattes av denne karenperioden) • Står uten en høyere utdanning • Deltar i en utdanning på positivlisten, som er utarbeidet av STAR på bakgrunn av hvilke stillingsbetegnelser som har størst rekrutteringsutfordringer • Man skal ta imot tilbud om arbeid, men behøver ikke selv aktivt søke arbeid eller delta på møter med A-kassen og job-centret. <u>Opkvalifisering inden for mangelområder:</u> er en del av den nye trepartsavtalen og er målrettet dagpengemottagere med minst tre måneders sammenlagt forutgående ledighet. Tilbud om oppkvalifisering skal påbegynnes tidligst tre
--	--

²² <http://www.ckaask.dk/Borger/Arbejdsløshedsdagpenge/Dagpengeret/Dagpenge%20under%20uddannelse.aspx>

²³ STAR (2018) <https://star.dk/indsatser-og-ordninger/vejledning-opkvalifisering-og-uddannelse/vejledning-og-opkvalifisering/>

	måneder før ordinær ansettelse og skal være innenfor stillingsbetegnelser med rekrutteringsutfordringer. Arbeidsgiver gis 80 prosent refusjon for utgifter i forbindelse med veiledning og oppkvalifisering.
Omfang	A-kassen beregner satsen på bakgrunn av de 12 månedene man hadde den høyeste inntekten i løpet av de siste 24 måneder. Imidlertid er det en øvre grense på 14 906 DKK per måned som fulltidsforsikret og deltagende i erhvervsutdanning.
Nærmere kommentar	Det ble gjennomført en reform av dagpengesystemet i 2017. De nye reglene gjør det mulig å forlenge dagpengeperioden med opptil ett år. Hver time man arbeider gir rett til 2 timers forlengelse av dagpengeperioden. Oppsparte timer kan brukes til å forlenge perioden i inntil 1,5 år eller til å spare opp en ny toårig dagpengeperiode. Det er også innført en karensdag dersom man har vært ledig i en firemånedersperiode, som man kan unngå dersom man arbeider minst 148 timer innenfor denne perioden (tilsvarende omtrent fire arbeidsuker). I 2017 var det i alt 70 642 nettoledige dagpengemottagere i statistikken over offentlig forsørgede. I 2017 var det 3 414 som deltok i ulike veilednings og oppkvalifiseringstiltak imens de mottok dagpenger og 1 040 deltok i 6 ukers selvvalgt utdanning.²⁴

6. Kontanthjelp/Uddannelseshjelp/Integrationsydelse²⁵

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Hvis man har vært ute for en sosial begivenhet, som sykdom, samlivsbrudd eller arbeidsledighet, er under 30 år, og ikke har en utdanning på yrkesskole/gymnasnivå, kan man søke om uddannelseshjelp fra kommunen. Grunnbeløpet tilsvarer det man
--	--

²⁴ Danmarks Statistik (2018): <http://statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1920>

²⁵ Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (2018): <https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Dagpenge-kontanthjaelp-og-sygedagpenge/Kontanthjaelp/Kontanthjaelp-under-30-uden-uddannelse>;

<https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Dagpenge-kontanthjaelp-og-sygedagpenge/Kontanthjaelp/Kontanthjaelp-under-30-med-uddannelse>; <https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Dagpenge-kontanthjaelp-og-sygedagpenge/Kontanthjaelp/Kontanthjaelp-30-eller-derover>

Beskæftigelsesministeriet (2018): <https://bm.dk/ydelser-satser/ydelser/kontanthjaelp-og-uddannelseshjaelp/>

	får i SU. Kontanthjelp kan man derimot få hvis man har utdanning eller er over 30. Dersom man ikke har oppholdt seg lenge nok i Danmark kan man i stedet søke om integrationsydelse.
Ansvar/ sektor	Kommunen
Målgruppe og kriterier for støtte	Kontanthjelp/Uddannelseshjelp/Integrationsydelse er målrettet personer som ikke kan forsørge seg selv og deres familier. Felles kriterier for støtte er: • At man har vært ute for en sosial begivenhet • At den sosiale begivenhet har medført, at man ikke kan skaffe det nødvendige til seg selv og sin familie, og at man ikke forsørges av andre • Formuesgrensen er 10 000 DKK eller 20 000 DKK samlet dersom man har ektefelle • Eventuelle inntekter trekkes fra støtten • At behovet for forsørgelse ikke kan dekkes av andre ytelser Spesifikt for kontanthjelp: • Over 30 år eller under 30 år med utdanning på ISCED 3-nivå • Vurdert som jobbparat (i stand til å påta seg ordinært arbeid innen 3 måneder): Aktivt arbeidssøkende • Vurdert som aktivitetsparat: Ta imot jobbrettet innsats (f. eks virksomhetspraksis) • Har hatt lovlig opphold i Danmark i minst syv av de åtte seneste år Spesifikt for uddannelseshjelp: • Under 30 år uten utdanning på ISCED 3-nivå • Vurdert som åpenlyst utdannelsesparat: Må søke opp- tak til utdanning snarest og i videst mulig omfang ar- beide ordinært, eller gjøre nytteinnsats for offentlige ar- beidsgivere fram til utdannelsesstart • Vurdert som utdannelsesparat: ta imot tilbud om opp- følgning som skal gjøre en i stand til å ta utdanning • Vurdert som aktivitetsparat: samme som punktet over, men tettere oppfølging • Har hatt lovlig opphold i Danmark i minst syv av de åtte seneste år Spesifikt om integrationsydelse:

	• Alternativ til kontanthjelp/uddannelseshjelp for personer som ikke (enda) har oppholdt seg lovlig i Danmark i syv av de åtte seneste år
Omfang	Alle de følgende satsene gjelder per måned før skatt: <u>Kontanthjelp</u> Under 30 år • 3 509 DKK for hjemmeboende • 7 272 DKK for borteboende • 11-15 000 DKK (avhengig av om man er gravid etter 12. uke, forsørger, enslig forsørger og/eller har en psykisk lidelse) Over 30 år: • 11 282 DKK uten forsørgeransvar • 14 993 med forsørgeransvar <u>Uddannelseshjelp:</u> • 2 664 DKK for hjemmeboende • 6 182 DKK for borteboende • 11-15 000 DKK (avhengig av om man er gravid etter 12. uke, forsørger, enslig forsørger og/eller har en psykisk lidelse) <u>Integrationsydelse</u> • 2 631 DKK for unge, hjemmeboende under 30 år, som ikke er forsørger • 6 106 DKK for personer som ikke er forsørgere • 8 546 DKK for personer som forsørger eget barn i hjemmet og ikke har rett til ekstra børnetilskudd • 12 211 DKK for personer som forsørger eget barn i hjemmet og har rett på børnetilskudd
Nærmere kommentar	Danmark er for tiden inne i en reform kalt JobReform, hvor fase 1 (som gjaldt kontanthjelpssystemet) ble implementert fra 2015-2017. En endring i incentivsystemet er gjennomført for å gjøre det mer lønnsomt å arbeide, ved at det er innført et tak på hvor store samlede ytelser man kan få dersom man mottar kontanthjelp, uddannelseshjelp eller integrationsydelse, i tillegg til bostøtte og særlig støtte. I tillegg er det innført et krav om å arbeide minst 225 timer (tilsvarende seks normale arbeidsuker) i ordinært lønnsarbeid i løpet året for å få full sats. Hvis ikke blir satsen redusert eller faller helt bort, avhengig av om man er gift.

	Det var i gjennomsnitt 155 615 mottagere av kontanthjælpsyd- elser for jan.-des. i 2017. ²⁶
--	---

7. Ressourceforløbsydelse ²⁷	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	En ytelse for dem som deltar i et <i>ressourceforløb</i> eller <i>jobafklaringsforløb</i> . Dette er en tverrfaglig og helhetsorientert innsats som skal utvikle arbeidsevnen til deltageren gjennom tett oppfølging og aktiviteter. Forløpet vil bestå av både arbeidsrettede-, sosi- ale- og helsemessige tilbud, som blir kombinert og koordinert. Ytelsen erstatter tidligere mottatte stønader.
Ansvar/ sektor	Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR), under- lagt Beskæftigelsesministeriet
Målgruppe og kriterier for støtte	Målgruppen er personer, som er i risiko for å gå over på før- tidspensjon (ressourceforløb) og sykemeldte som etter fem må- neder ikke kan få forlenget sykemeldingsperioden etter forleng- elsesmulighetene (jobafklaringsforløb).
Omfang	Dersom man har fått sygedagspenge vil ytelsen ligge på nivå med denne så lenge man ville fortsatt å motta sygedagspenge. Deretter blir den justert ned på nivå med kontanthjælp/uddan- neshjælp. Satsen kan justeres underveis, og f. eks dersom man får et barn vil ytelsen heves til kontanthjælpsnivå med for- sørgersats. Hvis man har lønnsinntekter blir ytelsen satt ned med 30 pro- sent inntil den samlede lønnsinntekten inkludert pensjon utgjør 14 398 DKK. Ytelsen blir satt ned med 55 prosent dersom lønnsinntekten er høyere enn 14 398 DKK. Feriegodtgørelse trekkes fra på samme måte. Andre inntekter, for eksempel ut- betalinger fra en forsikring, trekkes fra krone for krone.

²⁶ Danmarks Statistik (2018): <https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/kontanthjaelpsydelser>

<http://statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1920>

²⁷ Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (2018): <https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/fleksjob-loentilskud-for-foertidspensionister-revalidering/ressourceforloebysydelse-under-ressourceforloeb>;

<https://www.borger.dk/arbejde-dagpenge-ferie/Fleksjob-loentilskud-for-foertidspensionister-revalidering/ressourceforloebysydelse-under-jobafklaringsforloeb>

Beskæftigelsesministeriet (2018): <https://bm.dk/ydelser-satser/ydelser/ressourceforloebysydelse/>

Nærmere kommentar	I 2017 var det 17 681 personer som mottok ressourceforløbsydelse som del av et ressourceforløb og 15 707 personer som del av et jobafklaringsforløb. ²⁸
--------------------------	--

8. Boligstøtte²⁹

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Boligstøtte er en hjelp til å betale husleie dersom man har lav inntekt (f. eks ved SU eller andre offentlige ytelser).
Ansvar/ sektor	Udbetaling Danmark – Arbejdsmarkedets tillægspension (ATP), som er den danske statens pensjons- og investeringsforvalter
Målgruppe og kriterier for støtte	I utgangspunktet kan alle som bor i leiebolig i Danmark ha rett på boligstøtte. Det er en rekke forhold og regler, som bestemmer om og hvor mye man eventuelt kan motta. Det kommer blant annet an på, hvor mye man betaler i husleie, hvor stor leiligheten er, hvor mange barn og voksne som bor i leiligheten, samt formuen og den samlede årlige inntekten for alle beboerne
Omfang	• Hvis man bor i leiebolig uten barn: høyst 1 008 DKK per måned • Opptil tre barn: høyst 3 543 DKK per måned • Over tre barn: Høyst 4 429 DKK per måned
Nærmere kommentar	I 2016 var det totalt 650 094 mottakere av boligstøtte, hvorav 61 prosent var kvinner. ³⁰

9. Familieydelse³¹

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Børne- og ungeydelsen - også kalt børnechecken - utbetales automatisk til barnefamilier. Utover dette har man mulighet til å motta forskjellige typer barnetilskudd som hjelp til barnets forsørgelse, som man selv kan søke om, for eksempel dersom man er enslig, får tvillinger eller trillinger, er i utdanning eller praksis. Man kan ha rett på mer enn én type barnetilskudd.
--	--

²⁸ Danmarks Statistik (2018): <http://www.statistikbanken.dk/AUH01>

²⁹ Stjerne Schmidt, S. (2015): «Kan jeg få boligstøtte?». *BoligPortal*, <http://boligportal.dk/blog/2015/01/19/kan-jeg-faa-boligstoette/>

Udbetaling Danmark (2018): <https://www.borger.dk/bolig-og-flytning/Boligstoette-oversigt/Boligstoette-soege>

³⁰ Danmarks statistik (2018): <http://statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1920>

³¹ Digitaliseringsstyrelsen (2018): <https://www.borger.dk/familie-og-boern/Familieydelse-oversigt>

Ansvar/ sektor	Udbetaling Danmark – Arbejdsmarkedets tillægspension (ATP), som er den danske statens pensjons- og investeringsforvalter
Målgruppe og kriterier for støtte	For å få børne- og ungeydelse må: • barnet være under 18 år • barnet bo hos søker • søker bo i Danmark • den foresatte være fullt skattepliktig til Danmark • søker ha bodd eller arbeidet i Danmark minst 6 av de 10 foregående år For å søke børnetilskud må: • barnet bo hos søker • barnet oppholde seg i Danmark • barnet, søker eller barnets andre forelder ha dansk statsborgerskap • barnet ikke være plassert utenfor hjemmet eller på annen måte forsørget av det offentlige • barnet ikke være gift • søker ha bodd eller arbeidet i Danmark minst 6 av de 10 foregående år Hvis man er under utdanning kan man søke barnetilskudd til foreldre under utdanning. Kriteriene for støtte er i tillegg til dem over at: • man er i gang med en SU-berettiget utdanning eller en utdanning som gir rett til opptak i en A-kasse • man som enslig ikke mottar forsørgertillegg til SU Barnetilskudd for enslige har samme kriterier som over i tillegg til: • at man er enslig forsørger • man ikke er gift eller har gått fra sin ektefelle på grunn av uoverensstemmelser • hvis man deler på omsorg for barnet er det den som har barnet mesteparten av tiden eller den som bor der barnet har sin folkeregistrerte adresse som får støtten
Omfang	• Børneydelse: 0-2 år: 1 502 DKK per måned; 3-6 år: 1 189 DKK per måned; 7-14 år: 936 DKK per måned • Ungeydelse: 15-17 år: 936 DKK per måned

	• Børnetilskud til foreldre under uddannelse: 618 DKK per måned • Børnetilskud til enslige: 471 DKK per måned • Børnetilskud for flerlinger: 776 DKK per måned ved tvillinger, 1 553 per måned ved trillinger • Hvis far er ukjent, eller en forelder er død: 1 360 DKK per måned • Hvis begge foreldre er døde: 2 720 DKK per måned
Nærmere kommentar	I 2016 var det i alt 693 905 mottakere av familieytelser og børnetilskudd. Av disse var 93,7 prosent kvinner. ³²

10. Pulje til uddannelsesløft ³³	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Gir mulighet til å ta en faglært utdanning, mens man er på dagpenger, og som utgangspunkt skal utdannelsen fullføres innenfor dagpengeperioden. Det er likevel mulighet til å gjøre 1/5 av utdannelsen ferdig etterpå, men det må gjøres på alminnelige vilkår. Som deltager trenger man ikke være aktivt arbeidssøkende. Jobbsenteret bevilger utdannelsen og a-kassen utbetaler dagpenger og eventuelle reiserefusjoner.
Ansvar/ sektor	Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR), underlagt Beskæftigelsesministeriet
Målgruppe og kriterier for støtte	Dagpengemottagere, som er fylt 30 år: • som enten er ufaglærte eller faglærte, men med en foreldet utdanning, kan påbegynne en EUV (EUV1 eller EUV2*) allerede i starten av ledighetsperioden • som er uten relevant yrkeserfaring eller relevant utdanning, kan ta første trinn i en erhvervsutdanning (EUV3*).

³² Danmarks Statistik (2018): <http://statistikbanken.dk/statbank5a/default.asp?w=1920>

³³ Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (2018): <https://star.dk/indsatser-og-ordninger/vejledning-opkvalificering-og-uddannelse/uddannelsesloeft/>

VEU-center (2018): <https://www.veu-center.dk/shared/uddannelsesloeft-til-ledige.html>

	• som tidligere har gjennomført et trinn** i en EUV, kan bygge på et trinn eller spesialisering innenfor samme EUV. Trinnet, som den arbeidsledige tidligere har gjennomført, skal være ferdiggjort minst 18 måneder før man kan begynne på et nytt trinn eller spesialisering. * Euv1, euv2 og euv3 er forskjellige utdannelsesløp til samme utdanning, som avhenger av, hvor mye yrkeserfaring og utdanning deltakeren har i forveien. ** Yrkesopplæring er delt inn i trinn og spesialiteter. Ett trinn er også en yrkesopplæring. Varigheten er kortere enn en spesialisering, og ett eller flere trinn i et yrkesopplæringsprogram må fullføres for å nå en spesialisering.
Omfang	I utgangspunktet 80 % av dagpengene med mulighet til å låne opp til 100 % i a-kassen, men for utdannelser på en positivliste som er utarbeidet av STAR på bakgrunn av hvilke stillingsbetegnelser som har størst rekrutteringsutfordringer, dekkes 100 % av dagpengesatsen

11. Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag (AUB)³⁴

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	AUB er en ordning/institusjon som finansierer og administrerer en rekke refusjons- og tilskuddsordninger som inkluderer: • Lønnsrefusjon og reiserefusjon til arbeidsgiverne under arbeidstakerens skoleopphold • Utgifter knyttet til kost og losji på kostavdelinger tilknyttet en yrkesrettet utdanningsinstitusjon • Bonus dersom man ansetter en elev i yrkesrettet grunnutdanning • Lønntilskudd for elever som har mistet praksisplass som følge av at tidligere arbeidsgiver er gått konkurs • Utstasjonering i utlandet for minst en måned, herunder lønnsforskjell og reise-/flytteutgifter Formålet er å skaffe flere praksisplasser.
Ansvar/ sektor	Arbejdsmarkedets tillægspension (ATP), som er den danske statens pensjons- og investeringsforvalter

³⁴ Virk (2018): <https://indberet.virk.dk/aub-arbejdsgiver-udbetalinger>

Undervisningsministeriet (2018): <https://uvm.dk/trepart/trepartsaftale-om-tilstraekkelig-og-kvalificeret-arbejdskraft-og-praktikpladser/praktikpladsafhaengigt-aub-bidrag>

ATP (2018): <https://www.atp.dk/om-atp>

Målgruppe og kriterier for støtte	Bedrifter som betaler ATP-bidrag, blir automatisk registrert hos AUB. Man har plikt til å betale til AUB og rett til at motta midler fra AUB, hvis bedriften har praksiselever.
Omfang	• Lønnsrefusjon for voksne elever på skoleopphold er 5100 DKK per skoleuke • Beløp som betales for opphold på kostavdeling refunderes fullt ut • EGU-bonus (Erhvervsgrunnutdanning) for personer under 30 år som utgjør 68 kr per praksisdag opp til 588 dager (maks ca. 40 000 DKK) • Lønnskudd utgjør 2860 DKK per uke for voksne elever • Tilskudd for en del utgifter til utstasjonering kan søkes refundert hos AUB
Nærmere kommentar	Første januar 2018 ble det innført en Praksisplassavhengig AUB-bidrag, som er et avgrenset pengekremløp ved siden av den ordinære AUB-ordningen som omfordeler midler fra bedrifter som ikke skaper et tilstrekkelig antall internships i forhold til antall faglærte ansatte i form av et merbidrag til selskaper med tilstrekkelig antall etablerte praksisplasser. Virksomhetenes ansvar når det gjelder å opprette et tilstrekkelig antall praksisplasser defineres av målutdannelsesraten. Raten uttrykker hvor mange elever pr. faglært medarbeider en virksomhet skal ha for å bidra tilstrekkelig til den overordnede målsettingen om 8.000-10.000 nye praksisplasser. Målutdannelsesraten vektet med en modellparameter, som uttrykker det forventede fremtidige behov for den enkelte yrkesutdanning. Dersom bedriften ikke når dette skal den betale et merbidrag på 27 000 DKK per praksisårselev den mangler. I tillegg er det innført to bonusordninger. Den ene gir 5000 DKK per elev fra fordelsutdannelser (der arbeidsgivere forventer et særlig behov for arbeidskraft – tilsvarer positivlisten for utdannelsesløft). Den andre ordningen gir 25 000 DKK per praksisårselev, dersom bedriften øker antallet praksisplasser sammenholdt med de tre foregående årene.

3.1.9 Oppsummering

Det danske systemet for voksenopplæring, finansieringen av undervisningen og ordningene som kan benyttes for å dekke kostnader til livsopphold, bærer preg av å være omfattende, differensiert og sje-nerøst. Selve utdanningskostnadene er i all hovedsak dekket gjennom skatter, og det er kun beskjedne

brukerbetalinger. Yrkesutdanning er en særlig sentral del av tilbudet rettet mot voksne, ettersom det ofte vil være lettere å finne arbeid med utdanninger som kvalifiserer direkte for et yrke. I tillegg er systemet lagt opp slik at større deler av opplæringen foregår i bedrift, og det er attraktivt for bedrifter å tilby lærlinge- og praksisplasser. Dette letter overgangen fra utdanning til arbeid.

Som hovedregel vil voksne som tar utdanning på ISCED 2-3-nivå kunne benytte seg av SU eller SVU for å dekke sine løpende utgifter. Hvis man ikke har rett på SU eller SVU fungerer de kommunale ytelsene, Kontanthjelp/Uddannelseshjelp/Integrationsydelse, som et alternativ. Dersom man trenger en enda større grad av individuell veiledning og oppfølging på grunn av større livsutfordringer, vil Ressourceforløbsydelse være aktuelt. Hvis man har vært i arbeid, er medlem av en A-kasse og har mistet jobben, vil man motta Dagpenger. Dette vil kunne dekke løpende utgifter imens man tar grunnutdanning, gitt at man også er parat til å starte i arbeid. Disse ordningene er alternativer til hverandre og kan ikke kombineres. Familieydelse og Boligstøtte fungerer som supplement, avhengig av behov. Økte utgifter knyttet til forsørgeransvar vil også være mulig å dekke gjennom supplerende lån dersom man mottar SU. Innslagene av studieavgifter er svært beskjedne. Reglene for utdanningspermisjon bestemt i overenskomster mellom partene i arbeidslivet og ikke i lovgivningen.

3.2 Sverige

3.2.1 Kort om behovet for voksenopplæring

I Sverige har 16,9 prosent av befolkningen mellom 25 og 34 år ikke fullført videregående skolegang. Blant voksne mellom 35 og 44 år er det 14,4 som ikke har fullført. Arbeidsledigheten blant voksne i alderen 25-64 som ikke har fullført videregående er 13,2 prosent og inaktivitetsraten er 24 prosent. Den generelle arbeidsledigheten er 6,7 prosent.³⁵

3.2.2 Velferdssystem og sosialforsikring

I likhet med de andre nordiske landene har Sverige et omfattende rettighetsbasert velferdssystem, finansiert gjennom skatter og avgifter. Det svenske velferdssystemet forvaltes av en rekke ulike aktører som ligner det norske systemet før NAV-reformen. Videre har de i likhet med Danmark et system for arbeidsledighetsforsikring som består av en grunnforsikring og en frivillig arbeidsløshetsforsikring gjennom A-kassen, som både er finansiert av medlemskontingent, men også med betydelig bidrag fra staten.

Ansvar for de ulike velferdstjenestene er i hovedsak tillagt Sosialdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet og Utbildningsdepartementet. Under disse finnes flere offentlige forvaltningsmyndigheter. Försäkringskassan under Sosialdepartementet, har ansvar for å forvalte store deler av trygdesystemet i Sverige (socialförsäkringen). Videre er Socialstyrelse plassert under samme departementet, og er sentral forvaltningsmyndighet for tjenester innen helse, omsorg og sosialtjenester, mens det er kommunene som står for det praktiske ansvaret for sosialtjenester. Videre er Arbetsformidlingen ansvarlig

³⁵ OECD (2017): *OECD. Stat. (Education and Training)*

for formidling av arbeid og støtte til jobbsøkende og arbeidsløse. Når det gjelder forvaltning og utbetaling av ulike ytelser forbundet med livsopphold for unge og voksne som gjennomfører utdanning er det Centrala studiestödnämnden (CNS) – tilsvarende den norske Lånekassen – som er ansvarlig myndighet.

3.2.3 Det svenske utdanningssystemet

Det overordnede ansvaret for utdanning i Sverige er plassert på nasjonalt nivå under *Utbildningsdepartementet* som sentral myndighet, med ansvar for utdannings-, forsknings- og ungdomspolitikken. I tillegg finnes på etatsnivå institusjoner som *Skolinspektionen* som er nasjonal tilsynsmyndighet, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Universitets och högskolerådet* og *Universitetskanslersämbetet*, med ulike oppgaver og roller i utdanningssystemet. Direktoratene har stor grad av autonomi fra departementet og tar egne beslutninger i samsvar med de årlige retningslinjene fastsatt av regjeringen og gjennom årlige tildelingsbrev. *Skolverket* er den sentrale forvaltningsmyndigheten for det svenske skolesystemet for barn, unge og voksne, samt for barnehage. Skolverket styrer, støtter, følger opp og evaluerer arbeidet og resultatet i skolene, med det formål å forbedre kvaliteten og måloppnåelse i skolen. Det svenske skolesystemet er i stor grad desentralisert, hvor vesentlig ansvar og oppgaver for gjennomføring er tillagt det kommunale forvaltningsnivået³⁶.

Kommunene har ansvar for barnehage (förskolan), grunnskolen, videregående skole og kommunal voksenopplæring, men i visse tilfeller har fylket fått delegert ansvar for videregående skole og utdanning for voksne. Staten har ansvar for spesialskolen (for elever med nedsatt hørsel) og samisk skole. Videre finnes frittstående skoler som mottar offentlige tilskudd fra kommunen hvor den er plassert. De frittstående skolene er gjerne drevet av private selskap eller NGOere, og har ikke mulighet til å kreve studieavgifter. Disse er gjerne forbundet med spesifikke livssyn eller pedagogiske retninger. På samme måte som i Norge finnes også folkehøgskoler og studieforbund hvor utdannelsen ikke fører til formelle kvalifikasjoner³⁷. Men i visse tilfeller tilbyr folkehøgskoler videregående opplæringen for voksne.

All utdanning i Sverige er offentlig finansiert, hvor finansieringsansvaret er delt mellom stat og kommune, men kommunene finansierer selv skolene innenfor sitt ansvarsområde. Kommunene generer egne inntekter gjennom skatt, og mottar i tillegg rammefinansiering fra staten. Skoletilbudet er gratis uten brukerbetaling. Den svenske grunnskolen og tilsvarende skoleformer (grunnsærskole, spesialskole og sameskolen) omfatter 1-9. klassetrinn. I tillegg finnes førskoleklasse som forbereder elever til grunnskole og er som regel fysisk lokalisert ved en grunnskole, men er ikke omfattet av skoleplikten. Likevel deltar de fleste 6-åringer i førskoleklassen³⁸. Videregående i Sverige er treårig og frivillig. Det finnes 18 treårige nasjonale studieprogrammer hvorav 12 er yrkesrettede og seks er høgskoleforberedende. Innen videregående skole (gymnasieskolan) finnes også introduksjonsprogram for elever som

³⁶ Eurydice (2018): https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/sweden_en

³⁷ Ibid

³⁸ Norden.no (2018): <http://www.norden.org/no/hallo-norden/sverige/barn-og-familie-i-sverige/grunnskole-i-sverige>

ikke er kvalifisert til de nasjonale programmene, hvor formålet enten er, og kvalifiserer til, de nasjonale programmene eller for å bidra til å komme i arbeid³⁹.

3.2.4 Voksenopplæring i Sverige

Ansvar for voksenopplæring i Sverige er tillagt kommunene. Gjennom den svenske opplæringsloven (Skollagen) er kommunene lovpålagt å sikre at det eksisterer et tilbud til voksne med behov og ønske om å gjennomføre grunnskole og videregående opplæring. Selve gjennomføringen kan være delegert andre utførere (eksempelvis frittstående skoler og fylket). Voksenopplæring er tillagt kommunalt nivå gjennom kommunal voksenopplæring (Komvux), særskilt utdanning for voksne (Särvux) og Svensk for innvandrere (SFI)⁴⁰. Komvux gir formelle kvalifikasjoner og er rettighetsbasert, hvor voksne over 20 år har rett til utdanning som tilsvarende grunnskolen og videregående skole. Det finnes ikke særskilte støtteordninger fra stat til kommune for å dekke kommunens kostnader som følge av rett til utdanning, men det er satt av egne midler som inngår i statens rammefinansiering av kommunene⁴¹. På enkelte folkehøgskoler tilbys også grunnopplæring.

I 2014, var det 216 000 studenter som var innmeldt i kommunal voksenopplæring, eller ca. 3 prosent av befolkningen i alderen 20-64 år. De aller fleste, over 160 000 elever, studerer på videregående nivå. I gjennomsnitt deltok hver student i fire kurs. Over 70% av de 817 000 deltakerne i enkeltkursene fullførte kurset. Nesten 20% avsluttet kurset, noe som har vært gjennomføringsfrekvensen de siste ti årene⁴². Anslagsvis mellom 85 prosent av voksne som tar opplæring på grunnskole og vgs-nivå, gjør det gjennom Komvux, mens de resterende 15 prosenten tar det gjennom folkehøgskole.

3.2.5 Arbeidsledighetstrygd

Systemet for arbeidsledighetstrygd i Sverige skiller seg fra det norske ved at det er basert på frivillig medlemskap i en A-kasse. Samtidig finnes det mulighet for de uten medlemskap i en A-kasse å motta støtte, beløpet du da har rett til er betydelig redusert. Arbeidsledighetstrygd (arbetslöshetsförsäkring) inneholder to komponenter. Inntektsbasert trygd (inkomstbaserad ersättning) og en grunntrygd (grundärsättning) dersom du ikke har medlemskap i en A-kasse⁴³.

Når det gjelder *inkomstbaserad ersättning* gir det rett til opp mot 80 prosent av tidligere lønn, men høyst 20 000 SEK per/ mnd. før skatt. Den har man rett til dersom man

- er medlem i en a-kasse og har vært det de siste 12 månedene
- har jobbet 50 prosent eller mer det siste halvåret
- er arbeidsledig og meldt arbeidsledig ved Arbetsförmedlingen og søker aktivt ny jobb

³⁹ Skolverket.se (2018): <https://www.skolverket.se/skolformer/gymnasieutbildning/>

⁴⁰ Ministry of Education and Research (2013): <http://www.government.se/content-tassets/d82941161bd54cfc82727c76526ee06e/adult-education-and-training-in-sweden-u13.012>

⁴¹ Skolverket (2018): <https://www.skolverket.se/skolformer/vuxenutbildning/ratt-till-komvux-1.260031>

⁴² Eurydice (2015): "Adult education and Training in Europa. Widening access To Learning Opportunities"

⁴³ Sveriges A-kassor (2017) Så fungerar arbetslöshetsförsäkringen. http://www.sverigesakassor.se/wp-content/uploads/2018/01/Sa_fungerar_arbetsloshetsforsakringen_dec2017.pdf

Grundersättning er opp til 8000 SEK/ mnd. før skatt, avhengig av hvor mye en har jobbet tidligere. Man har rett til denne dersom:

- man ikke er medlem i en A-kasse eller har vært medlem mindre en 12 måneder.
- har jobbet 50 prosent eller mer det siste halvåret
- er arbeidsledig og meldt arbeidsledig ved Arbetsförmedlingen og søker aktivt ny jobb
- er 20 år eller eldre

For å motta støtte kreves det at man er tilgjengelig for arbeidsmarkedet og kan stille opp til arbeid på kort varsel. Når det gjelder utdanning under arbeidsløshet har du som regel ikke rett til dagpenger, men det finnes unntak. Det er altså kun unntaksvis at det gis dagpenger ved studier, og det har ikke vært mulig å innhente oversikt over unntaksbestemmelser eller omfanget av slik bruk av dagpenger (arbetslöshetsförsäkring). Dette kan bero på at det er skjønnsmessige vurderinger av de ulike A-kassene som ligger til grunn.

Videre er *aktivitetsstöd*, en støtte som gis til de som deltar i et av *Arbetsförmedlingens* arbeidsmarkedsprogrammer. Dersom du er medlem i en A-kasse er beløpet det samme som du får som dagpenger fra din A-kasse, men støtten betales av Försäkringskassan⁴⁴. I visse tilfeller kan *aktivitetsstöd* bevilges samtidig som man tar utdanning (se tabell 8 *aktivitetsstöd*).

3.2.6 Arbeidsmarkedspolitiske innsatser

Som arbeidsledig kan du melde deg ved Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen kan gjøre vedtak om henvisning til deltakelse på ulike arbeidsmarkedspolitiske programmer. De som deltar i et arbeidsmarkedsprogram kan motta aktivitetsstøtte, utviklingserstatning eller etablerererestatning – en fellesbetegnelse for disse støtteordningen er grunnerstatninger. Som deltaker mottar man et beløp per dag man deltar i et program.

Det finnes ni ulike programmer, som alle gir rett til grunnerstatninger. Dette er i utgangspunktet arbeidsrettede tiltak som ikke er rettet mot grunnopplæring. Aktivitetene innenfor programmene er dermed som regel ikke grunnopplæring som gir rett til stipend og lån fra CSN. Men i visse tilfeller, innenfor enkelte av programmene, gis det tidsbegrenset mulighet til grunnopplæring innenfor Komvux. Det vil si at det finnes arbeidsmarkedspolitiske programmer hvor det er rom for å delta på utdanning som kvalifiserer til støtte fra CSN, men at man i stedet beholder annen støtte. Grunnerstatning samordnes og avkortes i relasjon til andre former for støtte. Mottar du for eksempel stipend fra CSN for heltidsstudier, faller grunnerstatning bort. Gis stipend for deltidsstudier, eksempelvis 50 prosent, avkortes grunnerstatninger tilsvarende⁴⁵.

⁴⁴ <https://www.forsakringskassan.se/privatpers/arbetssokande/om-du-deltar-i-ett-program-hos-arbetsformedlingen>

⁴⁵ Försäkringskassan (2017): «Ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser»

Et sentralt arbeidsmarkedspolitiske program er arbeidsmarkedsutdanning (arbetsmarknadsutbildningar). Tiltaket er primært rettet mot voksne som har stått utenfor arbeidslivet over en lengre periode og som har behov for omskolering eller annen form for kvalifisering⁴⁶. Arbeidsmarkedsutdanningen er et samarbeid mellom Arbetsförmedlingen og en spesifikk arbeidsplass og består av en kort yrkesrettet utdanning til yrker hvor det er mangel på arbeidskraft. Normalt er utdanningen på heltid. Utdanningen gis av ulike utdanningsvirksomheter rundt om i landet, på oppdrag fra Arbetsförmedlingen⁴⁷ hvor de kjøper utdanningen fra ulike tilbydere. Man kan motta økonomisk støtte samtidig som man deltar på arbeidsmarkedsutdanning (se forøvrig tabell nedenfor). Arbetsmarknadsutbildningar gjelder i de fleste tilfeller utdanninger som ikke gir rett til studiestøtte fra den svenske lånekassen, slik som, maskinførerbevis o.l. kurs og kvalifiseringer.

3.2.7 Svenske støtteordninger

Mottaker/formål	Navn på ordning
Studiestøtte for individer	1. Studiemedel för studier i Sverige 2. Studiestartsstöd
Inntektssikring for individer	3. Arbetsmarknadsutbildning 4. Bostadsbidrag 5. Barnbidrag 6. Rett til studiepermisjon jf, Studieleighetslagen 7. Etableringsersättning 8. Aktivitetsstöd 9. Försörjningsstöd
Bedrifter	

1. Studiemedel för studier i Sverige ⁴⁸	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Studiemedel gis voksenstuderende på grunnskole og videregående fra andre halvåret det året de fyller 20 år, samt studerende på ettergymnasial utdanning. Øvre aldersgrense for rett til studiemedel er 56 år.

⁴⁶Eurydice (2018): webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Sweden:Overview#Key_Features_of_the_Education_System

⁴⁷ Arbetsförmedlingen (2018): <https://www.arbetsformedlingen.se/For-arbetssookande/Yrke-och-framtid/Arbetsmarknadsutbildningar.html>

⁴⁸ CSN (2018): <https://www.csn.se/bidrag-och-lan/studiestod/studiemedel>;

Cedefop (2014): <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/>

	Studemedel består av en stipenddel, en lånedel og i visse tilfeller tilleggskbidrag- og tilleggs lån. Studielån har vært tilgjengelig i ulike former i Sverige siden 1917. Nåværende studiestøtteordning (stipend og lån) startet i 1965. Vilkårene for studentstøtten er endret flere ganger. Nåværende ordning har fungert siden 2001. Hvor mye en har krav på avhenger av fremdrift, inntekt og hvorvidt du er hel- eller deltidsstudent.
Ansvar/ sektor	Centralastudie stödsnämnden (CSN), virksomhet under utdanningsdepartementet.
Målgruppe og kriterier for støtte	Støtte fra CSN finansiere livsopphold under utdanning. • Universell ordning som gjelder høyere utdanning og utdanning på grunnskole (Komvux), videregående nivå, samt folkehøgskoler • Mottakere må være fylt 20 år og støtte kan gis opp til fylte 56.
Omfang	Utbetalt beløp avhenger av fremdrift, hvorvidt du er hel-, eller deltidsstudent samt inntekt. Antall uker man kan motta støtte avhenger av hvilket utdanningsnivå du har fra tidligere Det er satt et fribeløp som varierer etter hvor mange uker man mottar støtte. For heltidsstudenter er fribeløpet satt til 88 138 per år. For heltidsstudenter gis: • Stipend: maksimalt 723 SEK per uke • Lån: maks 1820 SEK per uke • Man kan samlet søke studiestøtte for opptil 100 uker for grunnskole • Man kan samlet søke studiestøtte for opptil 120 uker for treårig videregående I 2016 mottok 470 900 studiemedel. 39 prosent av studerende på Komvux mottok studiemedel. En av grunnene til at en relativt lav andel av studerende på Komvux mottar støtte er at mange av de komvuxstuderende studerer på deltid. I 2016 fikk 41 600 tilleggstipend, det tilsvarer 9 prosent av de som mottar studiemedel. 28 000 fikk tilleggslån.
Nærmere kommentar	Elever i vgs kan få studiestøtte gjennom studiehjelpen(studiehjälpen) frem til fylte 20. Fra og med fylte 20 må man over på studiestøtte (studiemedel), som består av både stipend og lån. Lånet har lav rente og krever ikke sikkerhet. Avbetaling starter tidligst seks måneder etter man har avsluttet studier. Det finnes ordninger om tilleggssøtte som kan søkes når man mottar studiestøtte, blant disse finner vi: • Barnetillegg, for de med barn under 18.

	• Tilleggs lån, for de over 25 som tidligere har vært i arbeid med en definert minimumsinntekt, kalenderåret før påbegynt utdanning • Høyere stipend, for de som er 25 og over og som utdanner seg på grunnskolenivå eller på videregående, og som ikke har fullført videregående opplæring. Høyrere stipend er videre tilgjengelig for yrkesfaglig videregående opplæring innenfor yrkesvux. Når det gjelder tilleggsstipendet er det satt av et årlig beløp til formålet som blir fordelt til søkerne. De som mangler grunnskole blir prioritert når disse midlene fordeles. Videre mottar også flere voksenstuderende på videregående innefor Komvux tilleggsstipend. Som hovedregel er jo høyere utdanning du har, jo mindre er muligheten for å motta tilleggsstipend. Det anslås at det er rundt 1/3 av de som tar Komvux på grunnskolenivå som tar opp lån ved CSN.
--	---

2. Studiestartsstöd ⁴⁹	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Ny ordning fra juli 2017. Skepsis for å ta opp lån nevnes som en vanlig årsak til at de som står utenfor arbeidslivet ikke velger å gjenoppta eller starte utdanning. Ordningen skal være et verktøy som kommuner og arbeidsformidlingen skal kunne ta i bruk for å rekruttere arbeidsløse til grunn- og videregående skole. Den arbeidsløse kan ikke selv velge å søke CSN, uten å gå gjennom kommunen.
Ansvar/ sektor	Centralastudie stödsnämnden (CSN), virksomhet under utdanningsdepartementet
Målgruppe og kriterier for støtte	• Arbeidsløse uten gjennomført videregående opplæring. (ordningen gjelder også støtte til utdanning på grunnskolenivå) • Rettigheten gjelder fra fylte 25 til 56 år • Være arbeidsløs og meldt som arbeidssøkende hos arbeidsformidlingen i minst 6 måneder • Lite tidligere utdanning • Stort behov for utdanning på grunnskole og videregående nivå for å kunne komme i arbeid • Ikke hatt studiestøtte de siste tre årene
Omfang	• Støttebeløpet er 2128 SEK per uke, og 8512 SEK i måneden. Støtten kan mottas maksimalt 50 uker for studier på

⁴⁹ CSN (2018): <http://www.csn.se/partner/2.1527/2.1529/2.1543>

	heltid og 100 uker for 50 prosent. Studerende med barn har også rett til tilleggsbidrag (tilläggsbidrag) på samme måte som mottakere av ordinær studiestøtte. • Man har satt mål om 15-20 000 mottakere per år når ordningen er endelig iverksatt. Fra oppstart er det satt av om lag 1 milliarder SEK.
Nærmere kommentar	Krav om «kort tidligere utdanning», hvor hver enkelt kommune selv avgjør hva som regnes å gå inn under denne beskrivelsen. Utdanningen som utløser rett til støtten er grunnskole og videregående innenfor Komvux. Dette inkluderer ikke SFI, oppdragsutbildning (contract education) og allmenne kurs på grunnskole- og videregående skolenivå som kan tas på folkehøgskoler.

3. Arbetsmarknadsutbildning⁵⁰

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Som vilkår for å motta stønader kan det for eksempel kreves at du er arbeidssøkende og aksepterer å delta i sysselsettingsprogrammer eller tiltak for arbeidsledige. Et slikt tiltak er arbeidsmarkedsutdanning. Hvis du er arbeidsløs eller i fare for å bli arbeidsløs, kan du i noen tilfeller være kvalifisert til å få arbeidsmarkedsutdanning i en bransje hvor det er mangel på arbeidskraft. Arbidsmarkedsopplæring er yrkesopplæring som Arbeidsformidlingen bestiller fra en opplæringstilbyder eller gjennom en kommunal oppdragstjeneste. Hva slags arbeidsmarkedsutdanning som relevant til enhver tid, avhenger av arbeidsmarkedet og hvor det er mangel på arbeidskraft. Man kan motta ulike former for økonomisk støtte, herunder aktivitetsstøtte, utveklingsersättning og etableringsersättning.
Ansvar/ sektor	Arbetsförmedlingen og Försäkringskassan
Målgruppe og kriterier for støtte	Arbetsförmedlingens saksbehandler avgjør om vedkomne skal tilbys arbeidsmarkedsutdanning. Skjønsmessig avgjørelse som blant annet baseres på: • tidligere utdanning og erfaring • behovet i arbeidsmarkedet

⁵⁰ Liljeberg, Linus (2016): *Effekter för olika deltagargrupper inom arbetsmarknadsutbildningen* (IFAU Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering rapport 2016:20), <https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2016/r-2016-20-effekter-for-olika-deltagargrupper-inom-arbetsmarknadsutbildningen.pdf>

Försäkringskassan (2018): <https://www.forsakringskassan.se/privatpers/studerande>

Arbetsförmedlingen (2018): <https://www.arbetsformedlingen.se/For-arbetssoekande/Yrke-och-framtid/Arbetsmarknadsutbildningar.html>

	Noen av de følgende kriteriene legges til grunn i vurderingen. En må oppfylle minst et av kravene: • Minst 25 år og meldt som arbeidssøkende på arbeidsformidlingen • Du er ung og har funksjonsnedsettelse som påvirker arbeidsevnen • Du har fylt 18 og har vanskeligheter med å få jobb • Du deltar i jobbgaranti for ungdommer (jobbgarantin för ungdomar) eller i jobb- og utviklingsgaranti (jobb- och utvecklingsgarantin)
Omfang	Deltakelse gir rett til 223 SEK per dag i 450 dager. I 2012 mottok 58 247 personer arbeidsmarkedsutdanning
Nærmere kommentar	Utdanningen gis av ulike utdanningsinstitusjoner eller kommunale oppdragsvirksomheter på oppdrag for arbeidsformidlingen. Pågår vanligvis i 6 måneder. Du kan få aktivitetsstøtte (aktivitetsstöd), utviklingstøtte (utvecklingsersättning) eller etablererstøtte (etableringsersättning) når du deltar i tiltaket. Det er försäkringskassan som beregner, bestemmer og betaler ut kompensasjon. De vanligste yrkesopplæring som gis er innen transport, maskin, håndverk, kundeservice og kontor. Ordningen gjelder gjerne formelle kvalifikasjoner slik som maskinførerutdanning, men som ikke gir rett til støtte gjennom CSN. Hovedforskjellen mellom arbeidsmarkedsutdanning og voksenopplæring er at førstnevnte er rettet mot arbeidssøkere, arbeidsledige eller funksjonshemmede, mens voksenopplæring (Komvux) er for de som ønsker å få grunnleggende kvalifikasjoner. Komvuxstudier forvaltes av kommunene, arbeidsmarkedsutdanning av arbeidsformidlingstjenesten⁵¹.

4. Bostadsbidrag⁵²

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Om du har barn eller er mellom 18-29 år, kan man ha rett til å motta Bostadsbidrag. Bostedsbidrag er stønad til å betale utgifter knyttet til
--	---

⁵¹ Studentum (2017): <https://www.studentum.se/om-utbildning/utbildningstyper/arbetsmarknadsutbildning-10035>

⁵² Försäkringskassan (2018): https://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/bostadsbidrag_barnfamiljer

Försäkringskassan (2018): <https://www.forsakringskassan.se/statistik/barn-familj/bostadsbidrag>

	bolig. Bostedsbidrag påvirker ikke retten til <i>studiemedel</i> og kan kombineres med denne.
Ansvar/ sektor	Försäkringskassan
Målgruppe og kriterier for støtte	Du kan motta bostedsbidraget dersom du har • barn som bor hos deg • betaler mer enn 1 400 SEK i måneden for bolig • du er folkeregistrert på adressen du søker for
Omfang	Støtten er behovsprøvd og avhengig av: • Inntekten din • Antall barn i hjemmet • Hvor mye boligen koster • Boligens størrelse
Nærmere kommentar	Behovsprøvd støtte til bolig som du kan ha krav på uavhengig av hvilke andre typer ytelser man mottar og uavhengig av om man er arbeidsledig, i arbeid eller utdanning. Men ved beregning av støtte inngår imidlertid andre typer offentlig støtte som del av inntektsgrunnlaget. Eksempelvis inngår studiestøtte i form av stipend, eller studiestartsstöd som inntekt og er dermed en del av beregningsgrunnlaget, men det er mulig å motta støtte også for de som tar utdanning. I 2017 mottok 174 000 personer bostedsbidrag, hvorav 144 000 var husholdninger med barn. I snitt mottok hver husholdning 2242 SEK i bostedsbidrag.

5. Barnbidrag ⁵³	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Barnebidrag (barnetrygd) er økonomisk støtte som automatisk betales ut til de som bor i og har barn i Sverige. Barnebidrag påvirker ikke retten til studiestøtte og kan kombineres med denne.
Ansvar/ sektor	Försäkringskassan
Målgruppe og kriterier for støtte	Barnebidraget får du om: • Du har foreldreansvar til barn yngre enn 16 år og barnet bor i Sverige (i visse tilfeller også om barnet bor i EU/EØS) • Omfattet av sosialforsikringssystemet (det er man når bor i Sverige)
Omfang	1250 SEK per måned per barn. I tillegg gis flerbarnstillegg.

⁵³ Försäkringskassan (2018): https://www.forsakringskassan.se/privatpers/foralder/nar_barnet_ar_fott/barnbidrag

6. Rett til studiepermisjon jf, Studieleighetslagen ⁵⁴	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Loven gir ansatte rett til ubetalt permisjon for studieformål. Det er ingen begrensninger på arten av de aktuelle studiene, men må være «systematiske». Studiet kan være heltid eller deltid. Loven ble opprettet i 1975 med det formålet å gi voksne med kort utdanning mulighet til voksenopplæring. I særdeleshett var formålet å omfatte de med uregelmessig arbeidstid og skiftarbeid, men loven gjelder likevel i utgangspunktet alle grupper av arbeidstakere. Utdanning behøver ikke være relatert til arbeidstakerens jobb. Det er ikke krav til at utdanning skal innebære eksamen.
Ansvar/ sektor	Arbetsmarknadsdepartementet
Målgruppe og kriterier for støtte	• Studieleighetslagen gjelder alle arbeidstakere, ingen grupper av arbeidstakere er unntatt denne retten. • Retten til studiepermisjon gis til de som har vært ansatt hos arbeidsgiveren minimum de seks siste månedene, eller minst 12 måneder de siste to årene.
Omfang	Det er ingen tidsbegrensning; rettigheten gjelder den tid det trengs for et bestemt studium, som kan være opptil flere år.
Nærmere kommentar	Dersom utdanningen som gjennomføres gir rett til søke studemedel, har den i arbeidspermisjon mulighet til å søke denne. Ifølge intervju med CSN er det ikke uvanlig at arbeidstakere i utdanningspermisjon mottar studiemiddel i permisjonsperioden. Det er heller ikke uvanlig å motta midler fra arbeidsgiveren i permisjonsperioden, men virksomhetene har ikke plikt til å bistå økonomisk i en slik periode.

7. Etableringsersättning ⁵⁵	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Etableringsersättning er et særskilt program ved Arbetsförmedlingen som skal hjelpe nyankomne. Målsetting med programmet er å få flyktninger raskt ut i arbeid, lære svensk og ellers få tilknytning til arbeidsmarkedet og bli i stand til å forsørge seg selv. Innen etableringsprogrammet kan man for eksempel være studerende ved SFI, søke jobb eller gjennomføre praksis på en arbeidsplass.
Ansvar/ sektor	Arbetsförmedlingen er programansvarlig og Försäkringskassan utbetaler Etableringsersättning
Målgruppe og kriterier for støtte	Ordningen gjelder personer i aldersgruppen 20-65 i to år etter innvilget opphold. Nyankomne omfatter personer som: • Har oppholdstillatelse som flyktning

⁵⁴ Landsorganisationen i Sverige (2015): *Studieleighetslagen – med kommentarer av LO* (Jobbet og Lagarna, Landsorganisationen i Sverige), [https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_1365274746462_2995_2_studieleighetslagen_webb_pdf/\\$File/2995-2_Studieleighetslagen_webb.pdf](https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_1365274746462_2995_2_studieleighetslagen_webb_pdf/$File/2995-2_Studieleighetslagen_webb.pdf)

⁵⁵ Försäkringskassan (2018): www.forsakringskassan.se/privatpers/arbetssookande/om-du-deltar-i-etableringsprogrammet-hos-arbetsformedlingen

	• Har oppholdstillatelse som følge av tilknytning til person med oppholdstillatelse som flyktning
Omfang	Deltagelse gir rett til et fast beløp fem ganger i uken. Deltagelse på heltid gir 308 SEK per dag, skattefritt. Med mulighet for tilleggsytelser om du har barn eller bor alene.
Nærmere kommentar	Det er plikt til å være i aktivitet for å motta etableringsstøtten. Det etableres en individuell plan for hver enkelt, men den skal inneholde aktiviteter som SFI og andre arbeidsforberedende innsatser.

8. Aktivitetsstöd ⁵⁶	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Deltakelse på arbeidsformidlingens arbeidsmarkedspolitiske programmer gir som regel rett til aktivitetsstøtte. Innen programmet - jobb og utviklingsgarantien (Jobb och utvecklingsgarantin), og innefor programmet forberedende innsatser (Förberedande insatser) kan det være mulig å motta aktivitetsstøtte samtidig som man tar grunnutdanning.
Ansvar/ sektor	Försäkringskassan og Arbetsformidlingen
Målgruppe og kriterier for støtte	• For den som har fylt 25 år og deltar i et arbeidsmarkedspolitisk program. • For den som oppfyller vilkårene for støtte fra en a-kasse eller er over 25 år. • For deltakere som oppfyller vilkårene for arbeidsledighetsforsikring fra a-kassen, bestemmes det daglige beløpet basert på reglene for arbeidsledighetsforsikring Ordningen er i utgangspunktet ikke rettet mot utdanning, men de mellom 25 og 56 år kan ha mulighet til å ta grunnskole og videregående som deltaker på jobb- og utviklingsgarantien eller forberedende innsatser, og samtidig beholde Aktivitetsstöd. Deltagere på jobb- og utviklingsgarantien som av ulike grunner ikke kan motta studiestartsstöd, kan ved behov studerer heltid på Komvux (eller tilsvarende på folkehøgskole) i til sammen 12 måneder og samtidig beholde aktivitetstøtten.
Omfang	• Om du deltar i et program og ikke oppfyller vilkårene for a-kassen kan du få 223 SEK i 450 dager. Beløpet er skattepliktig

⁵⁶ Arbetsförmedlingen (2018): *Utbildningsmöjligheter för dig som deltar i jobb- och utvecklingsgarantin* (Arbetsförmedlingens faktablad. Arbetssökande. 2018-01), tilgjengelig på: <https://www.arbetsformidlingen.se/download/18.1b694b891574a21bd85b1a03/1516010655607/utbildningsmojligheter-jobb-och-utvecklingsgarantin.pdf>

	Om du deltar i et program og oppfyller vilkårene for a-kassen tilsvarer beløpet per dag dagpenger fra a-kassen; det utgjør opp til 80 prosent av tidligere lønn, men med maksimalbeløp.
Nærmere kommentar	Aktivitetsstøtte skal samordnes med andre støtteordninger og skal i utgangspunktet helt eller delvis ikke betales ut når man mottar studiestøtte og studiestartstøtte. Slik det fremgår kan man imidlertid i visse tilfeller og for en begrenset periode delta i grunnopplæring og beholde aktivitetsstøtte.

9. Försörjningsstöd ⁵⁷	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Försörjningsstöd er det svenske velferdssystemets siste økonomiske sikkerhetsnett, og tilsvarer det som i Norge heter sosialhjelp.
Ansvar/ sektor	Ansvar for sosialhjelpssaker er tillagt kommunene.
Målgruppe og kriterier for støtte	Skal være et supplement til samfunnets øvrige støtteordninger og gi hjelp når det generelle systemet ikke strekker til og man ikke oppfyller vilkårene for andre støtteordninger. Den økonomiske støtten skal bidra til at den enkelte har ressurser til å leve et selvstendig liv. Basert på individuell behovsprøving for de som ikke selv er i stand til å tilgodese egne behov.
Omfang	Nivået beregnes ut fra en riksnorm som regjeringen fastsetter hvert kalenderår, som tar hensyn til forhold slik som antall barn i husholdningen, alder på barn, om voksne har delt forsørgeransvar og lignende.
Nærmere kommentar	Ordningen består av to deler: en norm som gjelder for hele landet (riksnormen) og en del som gjelder støtte til saklige kostnader. Retten bygger ikke på prinsippet om inntekstfrfall, men om den enkeltes behov. Som hovedregel har mottaker ikke mulighet til å avstå fra arbeid og det bør kreves deltakelse i arbeidsmarkedstiltak. Sosialtjenesten har rett til å stille krav til at mottaker blant annet deltar i; - Arbeidsmarkedsutdanning - Grunnutdanning i svensk (SFI) - Andre praksis eller kompetansehevende tiltak

⁵⁷ Socialstyrelsen (2013): «Ekonomiskt bistånd. Handbok för socialtjänsten», <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19306/2013-12-31.pdf>

Mange kommuner har policy om at dersom sosialhjelpsmottakere tar utdanning på grunnskolenivå, så søker man kun bidragsdelen i studiemedel – det vil si stipend fra CSN, men ikke lånet. Ikke alle kommuner har denne praksisen, men er basert på lokale beslutninger i kommunene, med den hensikt å unngå at mottakere er passive eller arbeidsløse over lengre tid.
--

3.2.8 Oppsummering

Overordnet er systemet for å finansiere voksnes utdanning i Sverige bygget opp ved hjelp av tre hovedelementer. For det første tilbys utdanning gratis og er rettighetsbasert – eksempelvis gjennom Komvux. For det andre kvalifiserer deltagelse i grunnopplæring for voksne kvalifiserer til stipend og lån. Dette inkluderer også mulighet for tilleggsstipend- og lån som følger en fordelingsnøkkel hvor de med lavest utdanning blir prioritert. For det tredje finnes det generelle inntektssikringsordninger som i noen grad og i visse tilfeller kan kombineres med grunnutdanning.

Foruten lovregulert rett til grunnutdanning hvor deltakelse er kostnadsfritt for den enkelte, og selve skoletilbudet er finansiert av stat og kommune, skal livsopphold for voksne i grunnopplæringen primært ivaretas gjennom CSN (*direkte rettet mot utdanning*). Merk at som hovedprinsipp skal den enkelte ikke motta finansiering fra flere statlige støtteordninger samtidig. Det vil si at de fleste *generelle inntektssikringsordninger* ikke er ment å kombinere med utdanning. Unntaket er ordninger som er behovsprøvd på bakgrunn av økonomisk situasjon, slik som boligstønad eller universelle ordninger slik som barnevernstrygd. I visse tilfeller kan også grunnopplæring inngå som del av arbeidsmarkedstiltak, hvor man beholder støtteordninger som inngår i tiltaket⁵⁸. I tillegg har mange kommuner en praksis hvor voksne i utdanning på grunnskolenivå har mulighet til å motta sosialstønad, men at man samtidig mottar stipenddelen fra CSN (men ikke lån). Det vil si at livsoppholdet er finansiert som en kombinasjon av kommunal sosialhjelp og stipend fra CSN. Dette er imidlertid opp til kommune selv. Det har vært diskutert hvorvidt denne kombinasjonen er fornuftig, gitt resultatet om at enkelte må lånefinansierer utdanning, mens andre ikke må det⁵⁹.

Videre er det i Sverige lovbestemt rett til utdanningspermisjon, men det finnes ingen rett til kompensasjon. Det er imidlertid ikke uvanlig at arbeidsgivere betaler lønn i perioden. Dersom utdanningen en tar gir rett til studiestøtte kan vedkomne søke dette.

I sum, er de viktigste ordningene å finne gjennom CSN (lånekassen), som består av stipend og lån. Man kan få både utvidet lån og utvidet stipend basert på enkelte kriterier. Noe forenklet, er rett til tilleggsdel basert på det nivået man studerer på – jo lavere nivå, dess høyere stipend. Beløpet en har

⁵⁸ Arbetsförmedlingen (2018): *Utbildningsmöjligheter för dig som deltar i jobb- och utvecklingsgarantin* (Arbetsförmedlingens faktablad. Arbetssökande. 2018-01), <https://www.arbetsformedlingen.se/download/18.1b694b891574a21bd85b1a03/1516010655607/utbildningsmojligheter-jobb-och-utvecklingsgarantin.pdf>

⁵⁹ Ibid

krav på avhenger videre av fremdrift, inntekt og hvorvidt du er hel- eller deltidsstudent. Vouchers-ordninger, ulike private ordninger, samt direkte støtte til bedrifter er ikke fremtredende i Sverige.

3.3 Finland

3.3.1 Kort om behovet for voksenopplæring

I Finland er det kun 9,9 prosent av personer mellom 25 og 34 år som ikke har fullført videregående skole. Når det gjelder voksne mellom 35 og 44 år har Finland den laveste andelen i kartleggingen med 8,7 prosent uten fullført videregående. Arbeidsledigheten i den voksne befolkningen mellom 25 og 64 år som ikke har fullført videregående er 11,7 prosent og inaktivitetsraten er 39,2 prosent. Den generelle arbeidsledigheten er 8,5 prosent.⁶⁰

3.3.2 Velferdssystem og sosial forsikring

Også det finske velferdssystemet ligner de andre nordiske landene, med omfattende skattefinansierte velferdsytelser slik som inntektssikring og sosialforsikring. Den finske sosialforsikringsinstitusjonen i Finland er Kela, tilsvarende Försäkringskassen i Sverige. Tjenestene fra Kela skal bidra med økonomisk sikkerhet for alle som bor i Finland, og gjelder alle som er omfattet av den finske folketrygden. Kela administrerer de sentrale trygdeytelsene i det finske trygdesystemet, på samme måte som de er forvaltet av Nav i Norge. Ulikt fra de andre nordiske landene forvaltes også studiestøtte fra Kela og ikke en egen lånekasse. Videre er Kela som statlig forvaltningsorgan også tillagt ansvar for utbetaling av sosialhjelp, som er tillagt kommunalt nivå i Sverige og Norge. Kommunen innvilger imidlertid, etter eget skjønn, ulike supplerende sosialhjelpsytelser⁶¹.

Arbeids og næringsdepartementet i Finland har ansvaret for arbeidsmarkedspolitikken, og forvalter selve arbeidsmarkedstjenestene/- programmene, gjennom TE-tjenesten. Organiseringen er noe annerledes enn i de andre nordiske landene, men i prinsippet har TE-kontorene tilsvarende rolle som den svenske Arbeidsformidlingen. Det vil si at det er ved TE-tjenesten man registrerer seg som arbeidsledig og deltar på sysselsettingsprogrammer⁶². TE-tjenestene gir arbeidsmarkedstrening, som i hovedsak har voksne arbeidsledige, eller personer i fare for å bli arbeidsledige, i målgruppen. Ofte er utdanning rettet mot å gjennomføre en yrkesrettet kvalifikasjon, ikke begrenset til men inkludert ICSED 3 nivå. Tilbudet gis gjennom voksenopplæringssentre, høyere utdanningsinstitusjoner og private tilbydere. Utdanning gis ofte i partnerskap med arbeidsgivere⁶³. Når man er meldt arbeidsledig i Finland kan man motta arbeidsledighetsstøtte, enten gjennom en opparbeidet inntektsrelatert del (a-

⁶⁰ OECD (2017): *OECD. Stat.* (Education and Training)

⁶¹ Kela (2018): <http://www.kela.fi>

⁶² TE-services (2018): <http://www.te-palvelut.fi/te/en/index.html>

⁶³ Eurydice (2018): https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Organisation_of_Post-Secondary_Non-Tertiary_Education

kassen; TYJ), en grunndel eller en behovsprøvd arbeidsmarkedsstøtte (Kela).⁶⁴ Det følger gjerne med aktivitetskrav for å motta støtte.

3.3.3 Utdanning i Finland

Det finske utdannings- og kulturdepartementet har det overordnede ansvaret for utdanningspolitikken inkludert voksenopplæring. Et grunnprinsipp for utdanningspolitikken i Finland er at alle skal ha lik tilgang til utdanning og opplæring av høy kvalitet, uavhengig av etnisitet, alder, økonomi og geografi. Utdanning er gratis på alle nivåer fra førskole (pre-primary) til og med høyere utdanning. Utdannings-systemet er desentralisert med stor grad av autonomi til det lokale styringsnivået, skoler og lærere. Det store flertallet av grunnskolen og videregående skoler er drevet av kommuner eller gjennom kommunale samarbeid.

Det finske utdanningssystemet består av obligatorisk niårig grunnskoleutdanning (tilsvarende ICED 1-2). Etter grunnopplæring kan man velge mellom videregående opplæring som gir studiekompetanse og yrkesfaglig videregående opplæring, begge varer vanligvis 3 år og gir kvalifisering til høyere utdanning. Det finnes også utdanning etter yrkesfaglig videregående (Post-secondary non-tertiary VET), med spesialisering innen yrkesfaget. Dette er spesialisering primært rettet for voksne⁶⁵.

3.3.4 Voksenopplæring i Finland

I Finland omfatter begrepet voksenopplæring yrkesrettet utdanning og allmenn utdanning (general education), samt formell, ikke-formell og uformell opplæring. I praksis defineres en voksen som en elev fra 25 år og oppover, men dette har i mindre grad praktisk betydning for de konkrete støtteordningene som tilbys. Det er en mengde tilbud som eksisterer både som gir formell kvalifikasjon og en mengde institusjoner som tilbyr ulike former for kurs og programmer for voksne, slik som videregående skoler for voksne, voksenopplæringsentre, studiesentraler etc. Utdanning for voksne som gir formelle kvalifikasjoner er gratis, mens det offentlige også bidrar med støtte til andre former for utdanning og opplæring for å holde studiekostnader nede⁶⁶. Voksenopplæring omfatter i tillegg arbeidsmarkedsopplæring, som hovedsakelig er rettet mot arbeidsledige⁶⁷.

Voksenopplæring er populært i Finland. Ulike institusjoner tilbyr et stort utvalg av kurs og programmer for voksne på alle nivåer innen formell utdanning, og uformell og ikke-formell voksenopplæring er omfattende. I 2016, deltok nær 25 prosent av voksne i en eller annen form for voksenopplæring og 85 prosent av befolkningen har deltatt på i voksenopplæringen i løpet av livet⁶⁸.

Det finnes videre et kompetansebasert kvalifiseringssystem i Finland. Systemet er utformet for å gi voksne yrkesfaglig kvalifisering uavhengig av om kompetansen er tilegnet gjennom arbeidserfaring,

⁶⁴ Kela (2018): <http://www.kela.fi/web/en/unemployment-benefit-from-kela>

⁶⁵ https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Organisation_of_Post-Secondary_Non-Tertiary_Education

⁶⁶ https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Finland:Main_Providers

⁶⁷ http://www.oph.fi/english/education_system/adult_education

⁶⁸ Eurydice (2018) https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-25_en

utdanning eller andre aktiviteter. Yrkesfaglig utdanning på videregående nivå og ulike yrkesfaglige videreutdanninger og spesialiseringer kan fullføres som kompetansebasert kvalifisering. Systemet bygger på et samarbeid mellom arbeidsgivere, ansatte og utdanningssektoren. Majoriteten av de som gjennomfører den kompetansebaserte eksamen (eller prøven) deltar i forberedende opplæringskurs, som eksempelvis er organisert av voksenopplæringsentre og andre yrkesfaglige opplæringsinstitusjoner. Systemet er utformet både med hensikt å gi voksne formell yrkesfaglig grunnutdanning, men også videreutdanning eller spesialisering som styrker mulighetene på arbeidsmarkedet⁶⁹.

3.3.5 Finske støtteordninger

Hvem er støtten/ordningen rettet mot:	Utdanning som primærformål
Utdanningsstøtte til individer	1. Studiestøtte (<i>opintotuki</i>) 2. Utdanning innenfor rammen av yrkesrettet rehabilitering 3. Utdanningsstøtte for voksne (<i>Aikuiskoulutustuki</i>) 4. Yrkeseksamensstipend (<i>Ammattitutkintostipendi</i>) 5. Jobbsøkeres selvstendig studier med arbeidsledighetsstøtte (<i>omaehtoisen opiskelu työttömyysetuudella</i>) 6. Arbeidsmarkedsutdanning (<i>työvoimakoulutus</i>) 7. Lærlingstrening (<i>oppisopimuskoulutus</i>) 8. Integreringsstøtte (<i>kotouttamistuki</i>)
Generell inntektssikring til individer	9. Generell boligstøtte (<i>asumistuki</i>) 10. Barnetrygd (<i>lapsilisä</i>) 11. Sosialhjelp (<i>toimeentukotuki</i>)
Bedrifter	12. Lønnssubsidie (<i>palkkatuki</i>)

1. Studiestøtte - Student financial aid (<i>opintotuki</i>) ⁷⁰	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Består av stipend og lånegaranti for studielån. Med lånegaranti fra Kela søker man lån i vanlig bank. Man kan være kvalifisert til lån selv i tilfeller hvor man ikke er kvalifisert til stipend. Mange studenter mottar også boligstøtte som er egen ordning. Alle fulltidsstudenter over 18 år, er kvalifisert til å søke støtte.

⁶⁹ Finnish National Board of Education (2013) Competance-based Qualification Guide. 2013:22

⁷⁰ Kela (2018) <http://www.kela.fi/web/en/financial-aid-for-students>;

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/228151/Kelan_opintoetuustilasto_2016-2017.pdf?sequence=1 (Statistics)

	Studenten kan gis støtte for en begrenset tidsperiode, noe som begrenser muligheten for voksne som har mottatt støtte for tidligere utdanning.
Ansvar/ sektor	Kansaneläkelaitos (Kela) / Den finske sosialforsikringen
Målgruppe og kriterier for støtte	• For heltidsstudenter over 18 år. • Det er inntektsgrense og krav for minimums studiemengde per måned
Omfang	Omlag 100 000 elever på videregående mottar studestøtten hvert år. Det er mangler informasjon om aldersstrukturen, men det er sannsynlig at de fleste er unge. Stipendet består av 250,28 EUR/måneden. Utbetalingen er høyere hvis studenten har barn under myndighetsalder og mindre om hun/ han bor hos foreldrene. Forsørger for mindreårig barn kan motta 325 EUR/måneden. Du kan arbeide ved siden av studiene, men stipendet blir avkortet om du er over satte inntektsgrenser
Nærmere kommentar	I prinsippet gjelder studiestøtten for elever/ studenter på videregående og universitets- og høghskolenivå. I teorien er det også mulig å studere grunnskoleutdanning innenfor støtteordningen. Grunnskoleutdanning for voksne er typisk organisert gjennom videregående skoler. Ved fulltidsstudier kan du ikke motta arbeidsledighetsstrygd.

2. Utdanning innenfor rammen av yrkesrettet rehabilitering⁷¹

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Det finnes en rekke programmer innenfor yrkesrettet rehabilitering, blant annet er det mulig å ta yrkesrettet utdanning innenfor denne rammen. Rehabilitering er for de som ikke er i stand til å fortsette i nåværende arbeid som følge av sykdom eller skade. Ordningen gjelder i tilfeller med lengre sykefravær og ordningen skal bidra til at arbeidstakeren kommer tilbake i arbeid. Støtte til studier gis hvis personen ikke er i stand til å gå tilbake til tidligere arbeid av helsemessige årsaker.
Ansvar/ sektor	Kela (sosialforsikringen) og private arbeidspensjonsselskaper
Målgruppe og kriterier for støtte	• Personer i yrkesaktive alder (16-67)

⁷¹ Kela (2018) <http://www.kela.fi/web/en/education-and-training>; https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/234527/Kelan_kuntoutustilasto_2017.pdf?sequence=1 (Statistics)

	• Manglende evne til å fortsette i tidligere yrke på grunn av helsemessige årsaker
Omfang	I 2016 var det 23 900 nye vedtak om rehabilitering. Som deltaker kan man motta rehabiliteringspenger. Beløpet beregnes på samme måte som sykepenger, normalt ut fra tidligere inntekt Minimum 31 EUR i støtte per dag for yrkesrettet rehabilitering.
Nærmere kommentar	Du kan få hel eller delvis rehabiliteringsstønning (rehabiliteringspenger) som skal sikre livsopphold i den tiden man deltar på rehabilitering. Utdanning anbefales særlig i tilfeller hvor helseplagene skyldes forhold ved arbeidsplassen. Studiene du kan delta på innenfor yrkesrettet rehabiliteringen er ikke begrenset til, men omfatter også ISCED 1-3.

3. Utdanningsstøtte for voksne (Aikuiskoulutustuki) ⁷²	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Formålet er inntektssikring i periode med utdanningspermisjon når arbeidsgiver ikke betaler lønn. Personer som er i arbeid og vil ta utdanningspermisjon for å delta i yrkesfaglig utdanning på heltid kan få utdanningsstøtte for voksne. Det kreves minimum åtte års arbeidserfaring, hvorav et års arbeidstid for nåværende arbeidsgiver. Maksimums tidshorisont er 15 måneder, men trenger ikke å benyttes sammenhengende.
Ansvar/ sektor	Utdanningsfondet (koulutusrahasto)
Målgruppe og kriterier for støtte	Følgende vilkår må være oppfylt: • Deltatt i arbeidslivet i minst åtte år og ansatt hos nåværende arbeidsgiver i minst ett år. • Studiepermisjon uten lønn uavbrutt i minst to måneder • Ingen annen inntekt på til sammen mer enn 250 EUR brutto i måneden • Ikke mottakere av annen støtte for å studere
Omfang	Om lag 10 000 får støtten hvert år, hvorav 25 prosent er på videregående nivå og resterende er høyere utdanning. Består av en grunndel og en del basert på inntekt (fortjenestedel). • Grunndelen er 592,11 euro/måneden, 27,54 euro/dag. • Fortjenestedelen er oppad til 45 % av forskjellen mellom lønnen og grunndelen. • Støttebeløpet er skattepliktig

⁷² Kela (2018): <https://www.koulutusrahasto.fi/>
<http://www.kela.fi/web/sv/rehabilitering>

Nærmere kommentar	En rekke ulike yrkesrettede utdanninger kvalifiserer til støtte, inkludert videregående opplæring på ICED 3, men majoriteten av mottakerne gjelder yrkesfagutdannelse over dette. Når man mottar utdanningsstøtten kan videre man være kvalifisert til lånegaranti fra Kela. Lånegarantien gir mulighet til lån på opp til 650 EUR/ mnd.
--------------------------	--

4. Yrkeseksamensstipend (Ammattitutkintostipendi) ⁷³	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Utdanningsfondet bevilger yrkeseksamensstipend som engangsstøtte til de som fullfører yrkesrettet grunneksamen, yrkeseksamen, eller spesialyrkeseksamen. Dette er formelle kvalifikasjoner innen yrkesfag. Stipendet kan søkes innen ett år etter avlagt eksamen.
Ansvar/ sektor	Utdanningsfondet (koulutusrahasto)
Målgruppe og kriterier for støtte	• Du kan få yrkeseksamensstipend om du på eksamensdagen er under 68 år. • Bosatt i Finland og medlem av finsk folketrygd • På eksamenstidspunktet har arbeidet mer enn fem år, alle ansettelsesforhold regnes som arbeid
Omfang	• Engangsstøtte på 456 Euro (skattefritt) • I 2016 mottok 24 207 personer støtte, noe som tilsvarer utbetalinger på 9.7 mill EUR
Nærmere kommentar	Utdanningsfondet administreres av arbeidsmarkedspartneren og har ansvar for å bevilge og utbetale voksenutdanningsstøtte i henhold til lov om voksenutdanningsstøtte, samt støtte utviklingen av arbeidslivet etter lov om yrkesrettet voksenutdanning.

5. Jobbsøkeres selvstendig studier med arbeidsledighetsstøtte (omachtoinen opiskelu työttömyysetuudella) ⁷⁴	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Arbeidsledige kan i samråd med saksbehandler i TE bli enig om at hun/ han kan ta utdanning dersom det er ønskelig fra arbeidslediges side, samtidig som man mottar arbeidsledighetsstøtte. Tillatelse til å studere avhenger av sysselsettingssituasjonen til vedkomne. Dersom det finnes ledige stillinger innenfor yrket en alt har, gis tillatelse til å studere ofte ikke. Videre må utdanningen føre til en profesjon/ yrke som det finnes etterspørsel etter i arbeidsmarkedet. Hver enkelt sak

⁷³ Utbildningsfonden (2018) <https://www.koulutusrahasto.fi/>;

⁷⁴ TE-palvelut (2018) http://www.te-palvelut.fi/te/en/jobseekers/career_education_training/independent_study/index.html; <http://>

Temtyollisyyskatsaus (2018) www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?lang=fi&link=14 (Statistics)

Internasjonal oversikt over ordninger for finansiering av livsopphold for voksne i grunnopplæring

	blir vurdert individuelt. Makstid for studier innefor ordningen har en ramme på 2 år.
Ansvar/ sektor	TE- palvelut (TE-Services) Arbeidsmarkedstjeneste under Arbeids- og næringsdepartementet i Finland
Målgruppe og kriterier for støtte	Målgruppen er arbeidsledige med behov for omskolering eller etterutdanning for å øke mulighet for å få jobb
Omfang	Omlag 40 000 personer er deltagende på denne ordningen.
Nærmere kommentar	Det er viktig å poengtere at mulighet for å ta utdanning med arbeidsledighetsstøtte vurderes fra sak til sak. Det vil si at tiltaket kan benyttes for å gjennomføre grunnopplæring, dersom vedkomne mangler dette. I tilfeller hvor støttmottaker mangler grunnskole vil studier på arbeidsledighetsstøtte gjerne bli innvilget. Tidshorisonten på to år vurderes som tilstrekkelig for å gjennomføre yrkesfaglig videregående dersom vedkomne har grunnutdanning fra tidligere. Mottakere må selv søke skole hvor opptaket blir vurdert etter samme kriterier som for andre søkere.

6. Arbeidsmarkedsutdanning (työvoimapolitiittinen koulutus)⁷⁵

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Arbeidsmarkedsutdanning er en utdanningsform organisert gjennom arbeidsmarkedstjenesten, rettet mot arbeidsledige. Den arbeidsledige må søke utdanning som de selv finner passende. Selve utdanningen varierer fra hele yrkesutdanninger til ulike kurs og sertifiseringer. Også jobbsøkerkurs o.l. inngår i arbeidsmarkedsutdanning. For deltakelse må du være meldt arbeidsledig ved TE-tjenestene og deltakelse kvalifiserer til støtteordninger for arbeidsledige.
Ansvar/ sektor	TE- palvelut (Arbeidsmarkedstjenesten)
Målgruppe og kriterier for støtte	De som er meldt som arbeidsledige
Omfang	Det er om lag 20 000 personer som deltar i arbeidsmarkedsutdanning.
Nærmere kommentar	Arbeidsmarkedsutdanningene er ofte rettet mot å gjennomføre en yrkesrettet kvalifikasjon, ikke begrenset til men inkludert ICSED 3 nivå. Tilbudet gis gjennom voksenopplæringssentre, høyere utdanningsinstitusjoner og private tilbydere. Dette er ikke en finansieringsordning for livsopphold, men for å motta ulike livsoppholdsytelser forbundet med arbeidsledighet kan TE-tjenesten kreve deltakelse på aktiviteter, gjerne i form av arbeidsmarkedsutdanning.

⁷⁵ TE- palvelut (2018) palvelut.fi/te/en/jobseekers/career_education_training/vocational_labour_market_training/index.html;

Temtyöllisyyskatsaus (2018) <http://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?lang=fi&link=14> (Statistics)

7. Lærlingstrening (oppisopimuskoulutus) ⁷⁶	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Ordning med yrkesfaglig opplæring i bedrifter som gir mulighet til yrkesfaglig kvalifikasjon eller tilleggskompetanse. Basert på en tidsbegrenset ansettelseskontrakt mellom arbeidsgiver og elev hvor eleven kombinerer arbeid og studier ved en utdanningsinstitusjon. Gjelder yrkesrettet videregående utdanning. Læringen er betalt av arbeidsgiver i ansettelsesperioden.
Ansvar/ sektor	Yrkeshøgskoler
Målgruppe og kriterier for støtte	• Det er ingen aldersgrense men lærlingene er ofte voksne over 25
Omfang	I 2016 begynte 18 500 voksne (over 25 år) opplæringen, mens det totale antallet nye lærlinger var 22 000 personer.
Nærmere kommentar	Ordningen gjelder ikke hovedsakelig for arbeidsløse, men dersom lærlingen som ansettes er arbeidsløs, har arbeidsgiver mulighet til å søke TE-kontoret om lønns subsidie.

8. Integreringsstøtte (kotouttamistuki) ⁷⁷	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Integreringsstøtte gjelder for arbeidsledige innvandrere og er i stor grad regulert på samme måte som arbeidsledighetstrygd. Integreringsstøtten gjør det mulig for innvandrere å ta utdanning. 80 prosent av voksne i Finland som ikke er ferdig utdannet på grunnskole er innvandrere, av den grunn er integreringsstøtten den mest brukte støtteordningen for voksne som tar grunnskoleutdanning.
Ansvar/ sektor	Kela (sosialforsikringen) og private arbeidspensjonsselskaper
Målgruppe og kriterier for støtte	Innvandrere som er meldt arbeidsledige
Omfang	Integreringsstøtte administreres sammen med arbeidsledighetsstøtte, og fordelingen av mottakere av integrasjonsstøtte som del av totalt antall mottakere er ikke tilgjengelig.

⁷⁶ Utbildningsfonden (2018) <http://www.oppisopimus.net/>;

Tilastokeskus (2018) <https://www.stat.fi/til/aop/index.html> (Statistics)

TE-Palvelut (2018): http://www.te-palvelut.fi/te/en/jobseekers/career_education_training/apprenticeship_training/index.html

⁷⁷ Kela (2018) <http://www.kela.fi/tyottoman-maahanmuuttajan-tuet>
<http://www.kela.fi/web/en/unemployment-benefit-from-kela->

	Både grunnstøtte og behovsprøvd støtte er 32,40 EUR/ per dag i maks 400 dager. Finnes tillegg for barn. Man mottar ikke begge samtidig
Nærmere kommentar	Ordningen er lik arbeidsledighetstrygd. Når man er meldt arbeidsledig i Finland kan man motta arbeidsledighetsstøtte, enten gjennom en opparbeidet inntektsrelatert del (a-kassen; TYJ), en grunndel eller en behovsprøvd arbeidsmarkeds-støtte (Kela).

9. Generell boligstøtte (asumistuki) ⁷⁸	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Husholdninger med lav inntekt kan være kvalifisert til generell bostøtte for å hjelpe med å dekke bostøtte. Bostøtten gis til husholdningen som helhet, det vil si alle som bor i en husholdning uavhengig av relasjonen mellom disse.
Ansvar/ sektor	Kela (sosialforsikringen)
Målgruppe og kriterier for støtte	Ordningen er behovsprøvd ut fra husholdningens samlede inntekt. Samme vilkår gjelder for alle - også de som mottar studiestøtte fra Kela. Studiestøtte vil da inngå som del av inntekten når støttebeløpet beregnes.
Omfang	I 2017 betalte Kela til sammen 2 milliarder EUR i boligstøtte.
Nærmere kommentar	Generell boligstøtteordning, som er behovsprøvd og dermed en ordning som gjelder støtte til livsopphold for alle som møter kriteriene uavhengig av om du er voksen i grunnopplæring eller ikke. Boligstøtten beregnes ut fra bosted, utgiftene du har til bolig og inntekt og vil dermed innebære stor variasjon i utbetalt beløp ut fra disse tre faktorene. Det betales ikke skatt av boligstøtten Maksgrensen for hvor mye du kan tjene for å være kvalifisert for generell boligstøtte vil dermed variere. Et eksempel er en voksen som bor alene i Helsinki, hvor inntektsgrensen 1860 EUR/mnd., tilsvarende for to voksne i samme husholdning er 2500 EUR.

10. Barnetrygd (Lapsilisä)⁷⁹

⁷⁸ Kela (2018) <http://www.kela.fi/web/en/housing-benefits-a>

⁷⁹ Kela (2018) <http://www.kela.fi/web/en/child-benefit?inheritRedirect=true>

Ordningens virke-måte (kort oppsummering av ordningen)	Kela betaler barnetrygd for hvert barn som er fast bosatt i Finland. Betalingen fortsetter til slutten av måneden når barnet er 17 år. Retten til barnetrygd er basert på opphold. Utbetalingen av barnetrygden opphører dersom barnet flytter til utlandet permanent med foresatte. Barnetrygden er skattefri inntekt.
Ansvar/ sektor	Kela (sosialforsikringen)
Målgruppe og kriterier for støtte	Universell ordning rettet mot alle med barn. Barnetrygden kan kreves av alle foreldre og kombineres med alle andre typer ytelser.
Omfang	Fast rate som øker ut fra antall barn. For foreldre med; • ett barn gis 94,88 EUR/ mnd. • to barn gis 104,84 EUR/ mnd. • tre barn gis 133,79 EUR/ mnd. • fire barn gis 153,24 EUR/ mnd. • fem barn gis 172,69 EUR/ mnd.

11. Sosialhjelp (toimeentulotuki)⁸⁰

Ordningens virke-måte (kort oppsummering av ordningen)	Sosialhjelp er det finske velferdssystemets siste økonomiske sikkerhetsnett for personer som ikke er i stand til å forsørge seg selv eller ikke har rett til andre former for ytelser. Ordningen er således ikke målrettet mot personer i grunnopplæring men vil også være tilgjengelig for studerende som ikke er i stand til å forsørge seg selv på andre måter. For eksempel må de som tar fulltidsutdanning ta opp studielån før man kvalifiserer til denne formen for livsoppholdsstøtte. Men ordningen kan likevel kombineres med andre type inntekssikringsordninger og studiestøtte.
Ansvar/ sektor	Kela (sosialforsikringen). Kommuner har ansvar for tilleggsytelser med egne skjønnsmessige vurderinger for hver enkelt kommune
Målgruppe og kriterier for støtte	• Personer som ikke er i stand til å dekke levekostnader på noen annen måte
Omfang	I 2017 betalte Kela 722 millioner euro i sosialhjelp

⁸⁰ Kela (2018) <http://www.kela.fi/web/en/social-assistance>

12. Lønnssubsidie (palkkatuki) ⁸¹	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Lønnssubsidie er en støtteordning til bedrifter som dekker arbeidsgiverens lønnskostnader dersom de ansetter en arbeidsledig. Ordningene er ikke rettet direkte mot utdanning, men skal bidra til at arbeidsgivere ansetter personer med svak tilknytning til arbeidslivet. Ordningen omfatter grupper slik som langtidsledige, personer med funksjonsnedsettelse og personer med lav utdanning. Ordningen består av en lønnssubsidie på 30 – 50 prosent av lønnen til den ansatte og kan bli gitt fra ½ - 2 år, avhengig av individuelle vurderinger slik som den enkeltes arbeidsevne og hvor lenge en har vært arbeidsledig. Det subsidieres en større andel jo lengre personene som ansettes har vært arbeidsledig. Dersom et foretak har ansatt en lærling som er arbeidsløs, gjennom «ordningen lærlingstrening» kan lønnssubsidien dekke kostnader for hele denne lærlingperioden som ofte er tre år.
Ansvar/ sektor	TE- palvelut (Arbeidsmarkedstjenesten)
Målgruppe og kriterier for støtte	Arbeidsledige med svak tilknytning til arbeidsmarkedet
Omfang	Det gis lønnssubsidier for omlag 30 000 personer i året. Det mangler estimater på hvor mange av disse som er ansatt i «lærlingstrening» Dekker 30, 40 eller 50 prosent av lønnsutgiftene som bedriften har til den enkelte personen. Det er satt en maksgrense for tilskudd som i 2018 er 1400 EUR/ mnd, i tillegg kan en andel av feriepengene dekkes gjennom ordningen.
Nærmere kommentar	Ordningen må i denne sammenhengen ses i sammenheng med lærlingstrening. Dersom en bedrift ansetter arbeidsledig som lærling hvor man kombinerer arbeid med yrkesutdanning kan bedriften kreve lønnssubsidie.

3.3.6 Oppsummering

På samme måte som i andre nordiske land er utdanning i Finland offentlig finansiert og deltakelse i utdanningen er gratis fra førskole til og med høyere utdanning. Lokal autonomi i utdanningen er stor. Det meste av finansieringen kommer fra lokale budsjetter, og overføringer fra statsbudsjettet er ikke øremerket. Det er et begrenset innslag av private utdanningsinstitusjoner og privat finansiering av utdanning utgjør kun 2,6 prosent av de generelle utgiftene. Videre er det liten innslag av studieavgifter,

⁸¹ TE- palvelut (2018) http://www.te-palvelut.fi/te/en/employers/find_an_employee/support_recruitment/pay_subsidy/index.html
http://www.te-palvelut.fi/te/en/employers/find_an_employee/support_recruitment/pay_subsidy/index.html

for voksne i grunnopplæring. Utdanning for voksne som gir formelle kvalifikasjoner er gratis, med unntak av yrkesrettet spesialistutdanninger.

Studiestøtte er det viktigste finansieringsinstrumentet for voksne som tar utdanning, men ordningen er i utgangspunktet ment for utdanninger på ISCED 3- nivå og over. I teorien kan man også motta støtte til grunnskole, men omfanget av dette er vi ikke kjent med. Anslagsvis 80 prosent av voksne i Finland som ikke har fullført grunnskole er innvandrere, og for disse finnes en egen støtteordning hvor man samtidig kan ta grunnopplæring. Denne støtteordningen er den som er mest benyttet for voksne som tar grunnskole. I utgangspunktet kan man ta utdanning med arbeidsledighetstrygder, men med en rekke begrensninger. Det er TE-tjenesten (employment officer) som avgjør hvorvidt støtteordninger for arbeidsledige kan benyttes samtidig som man tar utdanning, men som hovedregel gis kun rom for begrenset deltakelse i utdanning. Sosialhjelp er siste utvei for personer som ikke kan finansierer livsopphold på noen andre måter og kan mottas når man tar utdanning, dersom man ikke møter kriteriene for studiestøtte eller noen andre ytelser. Videre kan sosialhjelp også kombineres med andre type støtteordninger.

Den vanligste støtteordningen som opptrer i kombinasjon med andre ytelser er boligstøtte. Boligstøtten i Finland må sies å være generøs, og det er helt vanlig at de som tar utdanning med studiestøtte, samtidig mottar boligstøtte.

Finske sysselsatte har rett til å ta studiepermisjon i maksimalt to år, men kan bli enig med arbeidsgiveren om lengre perioder for studiepermisjonen. Finansiering under studiepermisjon avhenger av situasjonen og kriteriene i de ulike støtteordningene. Det vanligste er at voksne i studiepermisjon mottar støtte gjennom «Utdanningsstøtte for voksne» (Aikuiskoulutustuki), noen ganger også med studiestøtte. Det kan også skilles mellom rett til utdanningspermisjon og rett til finansiering, hvor studiepermisjon ikke garanterer for rett til finansieringsordningene.

4. Øvrige utvalgte land

I dette hovedkapittelet følger behandlingen av Belgia, Nederland, Storbritannia, Irland og Tyskland – hvert land med sitt delkapittel.

4.1 Belgia (med fokus på Flandern)

4.1.1 Kort om behovet for voksenopplæring

Blant den belgiske unge voksne befolkningen mellom 25 og 34 år har en andel på 17,2 prosent ikke fullført videregående skole. For personer mellom 35 og 44 år er andelen noe høyere med 18,5 prosent. Arbeidsledigheten blant dem mellom 25-64 år som ikke har fullført videregående er 14,5 prosent og inaktivitetsraten er 45,8 prosent. Den generelle arbeidsledigheten er 7 prosent.⁸²

4.1.2 Kort om utdanningssystemet i Belgia generelt

Voksenutdanning i Belgia gir voksne mulighet til å få formelle kvalifikasjoner (diplom) for grunnopplæring og videregående opplæring, tilegne seg spesifikke pedagogiske kvalifikasjoner for lærere, få kvalifikasjonsbevis for høyere utdanning med tilknyttede grader, yrkesfaglige bachelorer samt mastere for enkelte yrker. I alle tre regionene (Flandern, Vallonia og Brussel-regionen) samarbeider voksenopplæringsinstituttet tett med arbeidsmarkedsaktørene – både offentlige og private. Voksenopplæringen består generelt sett av tre utdanningsnivåer, hvor vårt fokus er på de to første nivåene: a) grunnskoleutdanning, b) videregående opplæring og c) høyere faglig utdanning.

Mens Vallonia har et svært innfløkt finansieringssystem for utdanningstilbud på grunnskolenivå, mangler Brussel-regionen et særskilt politisk rammeverk for voksenutdanning på grunnskolenivå. Den flamske regionen har imidlertid hatt et sterkt politisk fokus på opplæring for voksne på grunnskolenivå. Vi vil i det vider ha fokus på voksenutdanningen, og finansieringen av denne, i Flandern

4.1.3 Utdanningsmuligheter for voksne og finansiering av institusjoner⁸³

Utdanningstilbudet til voksne i Flandern er modulbasert og kjennetegnet av fleksibilitet. Undervisningen foregår gjerne delvis som fjernundervisning og delvis er elevene/studentene fysisk til stede der

⁸² OECD (2017): *OECD. Stat.* (Education and Training)

⁸³ Kilder: CEDEFOP (2016): https://cumulus.cedefop.europa.eu/files/vetelib/2016/2016_CR_BE.pdf, European Commission, Eurydice (2018): https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/belgium-flemish-community_en og Eurydice (2015): *Adult Education and Training in Europe: Programmes to Raise Achievement in Basic Skills*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

undervisningen gis. Voksenutdanningsfeltet sorterer både under ansvarsområdet til utdanningsministeren og arbeidsministeren hvor sistnevnte departement har ansvar for arbeidstreningsprogrammer.

Målgruppene for voksenutdanning er voksne over 18 år samt unge som har fullført den obligatoriske utdanningen. Man kan skille mellom tre hovedtyper voksenutdanningstilbud i Flandern:

- Voksenutdanningstilbud på grunnskole-nivå («basic skills»)
- Voksenutdanningstilbud på videregående skole-nivå
- Yrkesskoletilbud som retter seg mer direkte mot arbeidsmarkedet

Voksenutdanningen på grunnskolenivå tilbys av 13 såkalte basisutdanningscentre for voksne («Centres for Adult Basic Education») – CABEs. Sentrene blir drevet av private non-profit organisasjoner som er finansiert av den flamske regjeringen. Her gis deltakerne grunnleggende ferdigheter innen syv læringsområder: (i) nederlandsk (morsmål), (ii) nederlandsk som andre språk, (iii) lesing og skriving i nederlandsk for de som har dette som andrespråk, (iv) matematikk, (v) sosial kompetanse, (vi) språk og (vii) IKT. Når en deltaker får godkjent alle modulene i et program, for eksempel programområdet «språk», får han eller hun utdelt en formell kvalifikasjon/sertifikat fra den flamske regjeringen.

Voksenutdanningstilbud på videregående skole-nivå består av 32 fagområder som spenner over et bredt spekter av felt, inkludert «generell utdanning», språk, økonomi, kjemi, tekstil, mekanikk, bokbinding, personlig hygiene, IKT, ernæring og turisme. Vokseutdanningen på videregående nivå tilbys av 101 uavhengige eller offentlige voksenutdanningscentre («Centres for Adult Education» – CAE) som er spredt rundt om i Flandern. Også disse sentrenes virksomhet blir finansiert av regjeringen. Mens deltakere som vil ta «generell utdanning» må være passert 18 år, er aldersgrensen for de øvrige fagene 16 år. Når en deltaker består alle modulene i et program får han eller hun utdelt en formell kvalifikasjon/sertifisering fra den flamske regjeringen.

Yrkesskoleutdanning som retter seg mer direkte mot arbeidsmarkedet blir blant annet tilbudt av VDAB – Den flamske sysselsettings- og yrkesopplæringsetaten. Virksomheten til VDAB er hovedsakelig finansiert av den flamske regjeringen, men etaten får også støtte fra EU samt fra arbeidsgivere som betaler inn faktura. Etaten tilbyr mer enn 2000 praksisorienterte yrkesprogrammer innenfor følgende fagområder:

- Treverk og konstruksjon
- Metall-, elektrisitets- og bilteknikk
- Transport og logistikk
- Grafikk
- Hotell og catering og ernæring
- Tekstiler, klær til klær, strikkevarer, vasketøy
- Primær, maritim, kunstnerisk sektor / diamant / miljø / havn
- Rengjøring, tilsynsfunksjoner, salg, flytting
- Industriell automatisering
- Kontor (automatisering)

- Administrative og kommersielle funksjoner
- Ledelse

I tillegg arrangerer VDAB programmene «nederlandsk som andrespråk», «IKT» og «sosiale og grunnleggende ferdigheter» (arbeidsmarkedskompetanse).

VDAB-programmene er åpne for alle voksne. Mens arbeidsledige er hovedmålgruppen tilbys også arbeidstreningsprogrammer for ansatte og bedrifter. Ved hjelp av insentiver og veiledning blir spesielt sårbare grupper stimulert til å delta i programmene. Programmet er både tilpasset deltakernes evner og planer på den ene siden og ledige stillinger i arbeidsmarkedet på den andre. Den flamske sysselsettings- og yrkesopplæringsetaten tilbyr også muligheter for arbeidspraksis på arbeidssstedet, inkludert ulike støtteordninger til bedrifter som har sysselsatte med lite arbeidserfaring og skoleavhoppere i praksis i sin bedrift. Deltakere som består kursprogram i regi av VDAB kan få utstedt et diplom som ikke har en formell verdi, men som likefullt i praksis blir anerkjent i arbeidsmarkedet.

Videre representerer «OKOT» et annet arbeidsmarkedsrelatert kursopplegg. Dette har fokus på regionale flaskehalser i arbeidsmarkedet og kan gi en formell utdanningskvalifikasjon. Disse kursene blir fullt eller delvis organisert av utdanningsinstitusjoner og deltakerne får veiledning fra VDAB-rådgivere.

Endelig er den flamske etaten for entreprenør-arbeidspraksis, «SYNTRA Flanders», ansvarlig for utvikling, styring og finansiering av et markedsbasert og innovativt praksisprogram for entreprenører og ansatte i små og mellomstore bedrifter (SMEs). SYNTRA Flanders tilbyr hovedsakelig kurs innen entreprenørskap samt tilbyr lærlingplass-ordninger. SYNTRA blir i hovedsak finansiert av den flamske regjeringen, samt får inntekter fra registreringsavgiftene som traineer betaler inn. Staten har utarbeidet en policy som er spesielt orientert mot sårbare grupper på arbeidsmarkedet, deriblant kvinner, lavkvalifiserte personer, etniske minoriteter, voksne over 50 år og personer med funksjonshemninger. Staten tilbyr over 200 praksisplass-programmer og over 500 entreprenør-programmer innen 28 sektorer. I tillegg har SYNTRA en outsourcingsvirksomhet, hvor organisasjoner og innovasjonsprogrammer som matcher regjeringens og bedriftenes prioriteringer og behov finansieres.

4.1.4 Mer om finansiell støtte til voksenutdanning; støtte til deltakere og bedrifter⁸⁴

Innslag av studieavgifter

Mens voksenutdanningen på grunnskolenivå som tilbys av CABE-sentrene er gratis for deltakerne, må deltakerne på voksenutdanning på videregående skole-nivå i regi av CAEene betale en registreringsavgift på 1 EUR per praksisperiode. Deltakerne på kurs i regi av både CABE- og CAE-sentrene må også betale kostnadene direkte relatert til kursmateriell. Imidlertid er noen målgrupper fritatt, helt

⁸⁴ European Commission/Eurydice (2018): https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/belgium-flemish-community_en

eller delvis, fra å betale registreringsavgift, inkludert asylsøkere, personer som mottar såkalt «integrasjons-inntektsstøtte» og jobbsøkere som mottar, eller som er i en prosess med å få, arbeidsledighetsstøtte.

Den praksisorienterte yrkesutdanningen i regi av VDAB er gratis for arbeidsløse arbeidssøkere. Også internett-baserte kurs er gratis. Arbeidstakere som går på kurs på eget initiativ betaler kun et gebyr for kursets undervisningsmateriell. Avhengig av typen kurs, varierer denne avgiften mellom 25, 40 og 50 EUR per dag. Maksimal avgift er 250 EUR per kurs. Avgiftene som arbeidsgiver betaler for arbeidspraksisprogrammer avhenger av type kurs, varighet, beliggenhet (internt eller på VDAB-senter), antall deltakere osv.

Prisene for kurs innen entreprenørskap i regi av SYNTRA avhenger av varigheten og typen av tilbud som tilbys. Relativt sett betaler kursdeltakere en høyere avgift for kortere kurs, da disse ikke er subsidiert i samme grad som kursene med lengre varighet.

Støtteordninger til voksne i utdanning og til bedrifter

Personer som tar voksenutdanning kvalifiserer ikke for å få innvilget generell skole- eller studie-støtte. De kan imidlertid kvalifisere for betalt permisjon for å ta utdanning. For å oppmuntre til livslang læring for voksne har regjeringen utviklet ulike tilskuddsordninger, inkludert betalt permisjon for utdanning, vouchere (verdikuponger) for arbeidstakere samt støtte til entreprenører og selvstendig næringsdrivende i små og mellomstore bedrifter. Videre tilbyr VDAB – i tillegg til gratis opplæring – ulike typer godtgjørelser for arbeidssøkere, som reisegodtgjørelse, støtte til barnepass og arbeidsledighetsstøtte.

4.1.5 Belgiske støtteordninger

Oversikt over belgiske ordninger	
Utdanningsstøtte til individer	1. Individuell læringskonto (<i>Opleidingscheques voor werknemers</i>) 2. Betalt permisjon for utdanning (<i>Betaald educatief verlof</i>) 3. Midlertidig arbeidpraksis-støtte (<i>Tijdelijke Werkervaring (TWE)</i>)
Generell inntektssikring til individer	4. Arbeidsledighetstrygd (<i>Allocations de chômage / Werkloosheidsuitkeringen</i>) 5. Integrasjons-inntektsstøtte
Støtteordninger til bedrifter	6. Sektorbasert kursfond (<i>Sectorale opleidingsfondsen / Fonds des formation professionnelle</i>) 7. Portefølje til små og mellomstore bedrifter (<i>SME portfolio / Kmo-portefeuille</i>) 8. Individuell bedriftsopplærings-støtte (<i>Individuele beroepsopleiding in de onderneming (IBO)</i>)

1. Individuell læringskonto (Opleidingscheques) ⁸⁵	
Ordningens virkemåte	Ordningen skal øke livslang læring for arbeidstakere, og styrke deres stilling på arbeidsmarkedet. Voucherordningen gjør at man får dekket kostnader til yrkesopplæring hos en akkreditert tjenesteyter dersom opplæringen er godkjent innenfor ordningen «Betalt permisjon for utdanning» (<i>Betaald educatief verlof</i>). Ordningen dekker ikke livsopphold, men kan brukes i kombinasjon med sistnevnte. Ordningen kan også dekke yrkes- og karriereveiledning. Ordningen er for arbeidstakere i Flandern, Brussel eller Wallonia (personer fra EU og Schengen land kan også benytte seg av ordningen). Ordningen er tiltenkt personer som ikke har fullført ISCED 2 eller 3 nivå. En person kan bruke vouchere til å betale for avgifter (og kursmateriell) ved studie / opplæringsinstitusjoner. Dette kan også gjøres opptil to måneder etter kursinnrulling/registrering. Gjennom ordningen kan man be om å bli refundert av opplæringsinstitusjonen så snart man får innvilget vouchere.⁸⁶
Ansvar/ sektor	(Det flamske) Departementet for Arbeid, Økonomi, Innovasjon og Sport (Ministerie voor Werk, Economie, Innovatie en Sport).
Målgruppe / Behovsprøving	Ytelser under denne ordningen kan <i>ikke</i> gis til personer som er: • Universitetsutdannede. • Selvstendig næringsdrivende. • Studenter i arbeid («student contract work») under 25 år. • Lærlinger med kontrakter som stipulerer under 80 timer per måned. • Personer som allerede er under opplæring på dagtid. • Personer under opplæring finansiert av arbeidsgiver. Prefererte grupper: • Personer uten diplomer / fullført utdanning på ISCED 2 / 3 nivå

⁸⁵ Cedefop (2014): <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/>

VDAB (2018): <https://www.vdab.be/opleidingscheques/werknemers.shtml>

⁸⁶

Omfang	Vouchere kan kjøpes for halv pris av hva de kan omsettes for. Per 2018 er makstaket satt til EUR 250, dvs. at den ansatte kun betaler EUR 125.⁸⁷ Vouchere har 14 måneders gyldighet. Personer som ikke har grunnopplæring høyere enn ISCED-2 nivå betaler ikke for vouchere. Grupper med spesielle behov / spesielt utsatte grupper får refundert hele voucher-beløpet. I 2016 var det 28 826 individuelle brukere av ordningen. I 2017 ble 2871 kurs gitt av VDAB i samarbeid med skoler og andre institusjoner, rettet mot videregående opplæringsnivå. Dette utgjorde 63585 utdanningstimer. I 2017 ble 4770 kvalifikasjonsvurderinger foretatt av kompetanse tilegnet på kurs i regi av VDAB og dets næringslivspartnere.
Nærmere kommentar	VDAB engasjerer seg i mange ulike typer utdanningsaktiviteter, inkludert karriererådgivning til arbeidstakere (oftest gründere) til ulike kurs som tilbys via nettsiden. Mobil nettkurs og utdanningspermisjon kan også tilbys via VDAB.

2. Betalt permisjon for utdanning (Betaald educatief verlof)⁸⁸

Ordningens virkemåte	Heltids sysselsatte har rett til betalt permisjon fra arbeid for generelle og yrkesrettede utdanningsformål (ISCED 2, 3 og 4) i opptil 120 timer per år. Arbeidstaker får lønn under utdanning av arbeidsgiver, og sistnevnte får dette refundert. Arbeidsgiver kan nekte permisjon under gitte omstendigheter, for eksempel dersom det er mange ansatte som søker om dette i samme periode. Føderale myndigheter refunderer arbeidsgiver. Den ansatte må dokumentere oppmøte og deltakelse.
Ansvar/ sektor	(Det flamske) Departementet for Arbeid, Økonomi, Innovasjon og Sport (Ministerie voor Werk, Economie, Innovatie en Sport).
Målgruppe / Behovsprøving	• Heltids sysselsatte i fast stilling innen privat sektor • Må ha en arbeidskontrakt • Ingen eksplisitt aldersgrense
Omfang	• Arbeidsgiver kan begrense lønnsbeløp til EUR 2 706 (lønnstak satt i 2012) • Varighet maksimum 120 timer per år, minimum 8 timer (1 dag).

⁸⁷ <https://www.vdab.be/opleidingscheques/werknemers.shtml>

⁸⁸ Werk (2018): <https://www.werk.be/online-diensten/betaald-educatief-verlof>

	I 2016 søkte 54 000 om å få betalt permisjon for utdanning, og 13 000 fikk dette innvilget. Dette tilsvarer i alt 782 800 timer og totale utbetalinger fra arbeidsgivere på 16 673 565 EUR.
Nærmere kommentar	Ordningen har vært implementert på føderalt nivå siden 1985. Ifølge tall fra 2008 har bruken vært økende, med totalt 76 000. I 2008 var det 24 938 brukere mellom 24-34 år, og 39 456 var mellom 35 og 54 år.

3. Midlertidig arbeidpraksis-støtte (Tijdelijke Werkervaring (TWE))⁸⁹

Ordningens virkemåte	Målet med ordningen er å hjelpe arbeidssøkere og langtidsledige til å skaffe seg ferdigheter og kompetanse i en reell arbeidssituasjon. Tanken er å redusere barrieren som arbeidsledige (spesielt langtidsledige) kan oppleve for å komme inn på arbeidsmarkedet. Gjennom utdanningskurs og praksisplasser kan arbeidssøkere tilegne seg ferdighetene som trengs for å komme inn på arbeidsmarkedet. Kursene/arbeidstreningen har en varighet mellom 1 og 2 år. Arbeidssøkeren blir tildelt en personlig coach eller veileder som utvikler en plan for kompetanseutviklingen til de enkelte. Ordningen ble revidert, innført og implementert i 2017, og vil være tilgjengelig for flere arbeidssøkere, ikke kun de langtidsledige, i 2018.
Ansvar/ sektor	(Det flamske) Departementet for arbeid, økonomi, innovasjon og idrett (Ministerie voor Werk, Economie, Innovatie en Sport). I Flandern blir implementeringen av støtteordningen utført av VDAB, OCMW, og VVSG (Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, of Association of Flemish Cities and Municipalities), i partnerskap. OCMW (Openbaar Centrum Voor Maatschappelijk Welzijn) er en offentlig etat som dekker hele Belgia. Hver kommune har en OCMW-avdeling som gir sosial- og sysselsettingsstøtte til alle belgiske borgere.
Målgruppe / Behovsprøving	Målgruppen er jobbsøkere som har utfordringer med å komme seg inn på arbeidsmarkedet på grunn av mangel på kompetanse og lite eller ingen arbeidserfaring. Likefullt skal det vurderes som realistisk at deltakerne kommer i arbeid innen to år. Hvis dette ikke virker som mulig blir søkere henvist til en annen ordning.
Omfang	Til sammen deltok 5 515 personer på tiltaket i 2017. Det totale budsjettet er ikke offentlig tilgjengelig, men et grovt anslag antyder at deltakelse på ordningen per person koster opptil ca. 4000 euro. Med 5 000

⁸⁹ VDAB (2017): <http://jaarverslag2017.vdab.be/>

	personer som deltok 2017, kan de totale kostnadene ligge i området 20 000 000 euro.
--	---

4. Arbeidsledighetstrygd (Allocations de chômage/Werkloosheidsuitkeringen) ⁹⁰	
Ordningens virkemåte	Generelt sett er arbeidstakere forsikret mot arbeidsløshet uansett antall arbeidstimer per dag eller uke. Offentlig ansatte kan få ytelser ved arbeidsløshet etter ensidig oppsigelse av ansettelsesforholdet.
Ansvar/ sektor	Avgjørelser angående tildeling av ytelser treffes av det nasjonale arbeidskontoret (Office national pour l'emploi/Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening – ONEM/RVA), og selve utbetalingene gjøres enten av anerkjente private instanser som er oppnevnt av fagforeningene (CSC/ACV, FGTB/ABVV, CGSLB/ACLVB) eller av den offentlige instansen, hjelpekassen for ytelser ved arbeidsløshet (Caisse auxiliaire de paiement des allocations de chômage/Hulpkas voor werkloosheidsuitkeringen – CAPAC/HVW).
Målgruppe / Behovsprøving	For å ha rett til ytelser ved arbeidsløshet (allocations de chômage/werkloosheidsuitkeringen), må du oppfylle følgende betingelser: • Du må ha arbeidet i et bestemt antall dager (mellom 312 og 624) i en viss periode (fra 18 til 36 måneder). Lengden på denne perioden avhenger av alderen din. Arbeidsperioder i andre EU-medlemsstater tas vanligvis med i beregningen, men du må ha blitt arbeidsløs i Belgia. • Du må ha mistet jobben din ufrivillig, uten å motta noen kompensasjon. • Du må være registrert som jobbsøker hos det relevante arbeidskontoret og svare på ethvert relevant jobbtillbud, opplæringstilbud, eller, etter fylte 45 år, omskoleringstilbud. I Flanders er det relevante arbeidsformidlingskontoret VDAB. I Brüssel er det Actiris, og i Wallonia er det FOREM. • Du må aktivt søke arbeid. Etter en viss periode med arbeidsløshet vil du bli innkalt til en samtale der din innsats for å søke arbeid vil bli vurdert. Du kan også i denne forbindelse bli bedt om å inngå en skriftlig avtale, som senere vil bli evaluert. • Du må være arbeidsfør.

⁹⁰ Den europeiske union (2012): «Sysselsetting, sosialpolitikk og inkludering. Dine trygderettigheter i Belgia», http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Belgium_no.pdf

University of Antwerp (2018): <https://www.uantwerpen.be/en/education/studying/budget-social-facilities/family-allowance/>

	• Du må være under 65 år (gjelder både menn og kvinner). • Du må ha fast bosted i Belgia og oppholde deg i Belgia. Man kan kombinere deltidsutdanning med arbeidsledighetsstøtte. Dette inkluderer: Studier som fører til diplom eller studier som gir mindre enn 27 studiepoeng. En forutsetning er at man er permanent registrert som arbeidssøker og fortsatt er tilgjengelig for arbeidsmarkedet.
Omfang	Det daglige ytelsesbeløpet avhenger av hvor lenge en person har vært arbeidsløs, hans/hennes gjennomsnittlige dagslønn samt familiesituasjonen. Det er blant annet slik at en arbeidsløs person som forsørger en familie og er eneste lønsmottaker, har rett til 60 % av foregående inntekter, med et tak på 54,71 EUR og en nedre grense på 41,95 EUR. En arbeidsløs person uten forsørgeransvar har rett til 60 % av foregående inntekter i det første året med arbeidsløshet (med et tak på 54,71 EUR og en nedre grense på 33,87 EUR) og deretter 55 % (med et tak på 42,73 EUR). En arbeidsløs person som ikke har forsørgeransvar, og som bor sammen med personer som har inntekt, har rett til 60 % av foregående inntekt det første året (med et tak på EUR 54,71 og en nedre grense på EUR 26,42) og deretter 40 % (med et tak på EUR 31,77 og en nedre grense på EUR 26,42). Etter dette mottar han/hun et flatt beløp på EUR 18,61.
Nærmere kommentar	Trygdesystemet i Belgia garanterer også rett til minsteinntekt, eller såkalt «sosial integrering» - enten gjennom en jobb eller en integreringsinntekt (revenu d'intégration/leefloon). Integreringsinntektsstøtten sikrer en minsteinntekt for personer som ikke har tilstrekkelige ressurser, og som er ute av stand til å skaffe dem ved egen innsats eller på andre måter. En person betraktes som trengende hvis det etter undersøkelsen av sosiale og inntektsmessige forhold viser seg at hans/hennes midler er lavere enn integreringsinntekten. For å kunne søke om integreringsinntekt må søkeren være fylt 18 år (myndighetsalderen), med visse unntak.

5. Integrasjons-inntektsstøtte⁹¹

Ordningens virkemåte	Det generelle systemet garanterer rett til sosial integrering gjennom en jobb eller en integreringsinntekt (revenu d'intégration/leefloon), eventuelt koblet til et integreringsprosjekt. Integreringsinntekten må sikre en minsteinntekt for personer som ikke har tilstrekkelige ressurser, og som er ute av
-----------------------------	---

⁹¹ Den europeiske union (2012): «Sysselsetting, sosialpolitikk og inkludering. Dine trygderettigheter i Belgia», http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Belgium_no.pdf

	stand til å skaffe dem ved egen innsats eller på andre måter. En person betraktes som trengende hvis det etter gjennomgang av sosiale og inntektsmessige forhold viser seg at hans/hennes midler er lavere enn integreringsinntekten.
Ansvar/ sektor	Integreringsytelsen tildeles lokalt av de offentlige sentrene for sosialhjelp (PCAS) (Centre public d'action sociale/Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn - CPAS/OCMW) basert på vurdering av søknad eller en automatisk vurdering.
Målgruppe / Behovsprøving	For å kunne søke om integreringsinntekt må søkeren være fylt 18 år (myndighetsalderen), med visse unntak. Det er ingen øvre aldersgrense. Søkeren må vise at han/hun er villig til å arbeide, med mindre dette er umulig av helsemessige eller andre rimelige årsaker.
Omfang	De månedlige beløpene for integreringsytelsen (revenu d'intégration/leefloon) er som følger: • samboende person: 523,74 EUR • enslig person: 785,61 EUR • person som bor sammen med, og har forsørgerplikt overfor, familiemedlemmer: 1047,48 EUR • Ytelsen utbetales på ubestemt tid så lenge betingelsene for ytelsen er oppfylt. Disse beløpene kan kombineres med familieytelser som gis for forsørgede barn. Hvis kravhavende mister eventuelle midler, vil vedkommende motta det fulle beløpet for kategorien han/hun tilhører. Hvis han/hun har midler under beløpet som er satt for den aktuelle kategorien, vil han/hun motta differansen som gjør at vedkommende når beløpet. Jo høyere inntekten blir, jo lavere blir ytelsesbeløpet.

6. Sektorbasert kursfond (Sectorale opleidingsfondsens / Fonds des formation professionnelle)	
Ordningens virkemåte	Sektorbaserte kursfond (STF) fungerer på basis av kollektive avtaler mellom arbeidstaker og arbeidsgiverorganisasjoner. Forhandlinger mellom partene definerer mål for hvert fond hva gjelder behov, målgruppe og kursbehov. STFene bekoster opplæring og kompenserer/refunderer arbeidsgiver. Grunnprinsippet er at slike ordninger finansieres av øremerkede tilskudd fra partene på arbeidsgiversiden og ansatte, men her er det betydelig variasjon. Kursing / trening har som regel vært sektor- bransje- og yrkesspesifikk. Variasjonen spenner mellom lærlingplasser i industrien til trening på spesifikke ferdigheter. Det er følgelig også et stort spekter av private og offentlige tjenesteytere, og organiseringer av kursing- og opplæringsopplegg.

	Det er ingen overordnede definisjoner på ISCED-nivå i denne sammenheng. ⁹²
Ansvar/ sektor	Noen STFer fungerer på provins-nivå, og andre på tvers av provinser. Noen få operer på føderalt nivå.
Målgruppe / Behovs-prøving	- Konsensusbaserte komitéer med representanter fra arbeidsgivere og ansatte definerer målgruppe. Variasjonen er derfor stor. - Det er eksempler på at sektorbaserte treningsfond har hatt både arbeidsløse, eldre ansatte med omstillingsbehov, innfasing av nyutdannede inn i arbeidslivet – både innen <i>blue collar</i> og <i>white collar</i> virksomheter – som målgrupper.
Omfang	Avhenger av hver enkelt STF.
Nærmere kommentar	Det finnes om lag 50 sektorbaserte kursfond (2013-estimat). En evaluering fra 1998 konkluderte med at STFer i Belgia tilførte verdi til yrkesopplæring gjennomå kunne skreddersy tiltak innen hver sektor. Ordningene har også møtt kritikk både fra arbeidstakerorganisasjoner og interesseorganisasjoner for bedrifter.⁹³

7. Portefølje til små og mellomstore bedrifter (KMO-portefeuille)⁹⁴

Ordningens virkemåte	Ordningen gir bedrifter tilskudd til å gi utdanning og arbeidstrening til sine ansatte. I tillegg kan foretakene få tilskudd til rådgivning fra anerkjente tjenesteleverandører. For å benytte tilskuddet må en bedrift registrere seg på nettsiden til den flamske etaten for innovasjon og entreprenørskap (www.vlaio.be).
Ansvar/ sektor	Instrumentet er etablert i flamsk lov, godkjent av den flamske regjeringen. Ansvarlig organ for ordningen er (det flamske) Departementet for økonomi, internasjonal handel, jordbruk og ruralpolitikk. Etaten for innovasjon og entreprenørskap implementerer ordningen.

⁹² Cedefop (2014): <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/>

⁹³ Cedefop (2008): Panorama Series; «*Sectoral training funds in Europe*».

⁹⁴ Agentschap Innoveren & Ondernemen (2018): <https://www.vlaio.be/nl/subsidies-financiering/kmo-portefeuille/wat-is-de-kmo-portefeuille>

Målgruppe / Behovsprøving	Målgruppen består av flamske små og mellomstore bedrifter. Små bedrifter er her definert som bedrifter som har opptil 50 ansatte, og mellomstore bedrifter er de med opptil 250 ansatte. Små og mellomstore bedrifter kan også defineres i form av årlige inntekter, som er mindre enn 10 millioner euro per år for små bedrifter og mindre enn 50 millioner euro per år for mellomstore bedrifter.
Omfang	Nivået på tilskudd som kan mottas avhenger av bedriftens størrelse. Generelt betyr kmo-porteføljen at et lite foretak kan motta opptil 40% av det totale beløpet for et utdanningsforløp, med et maksimum på 10 000 euro per år. Et mellomstort foretak kan motta opptil 30% av det totale beløpet tilbake fra regjeringen, med et maksimumsbetrag på 15 000 euro per år

8. Individuell bedriftsopplærings-støtte (Individuele beroepsopleiding in de onderneming (IBO)) ⁹⁵	
Ordningens virkemåte	Hovedmålet med dette tiltaket er å gi arbeidsledige personer nødvendige ferdigheter og kompetanse for å utføre arbeid ved en bestemt bedrift. Dette gjøres ved å subsidiere kostnaden ved å ansette en person uten den nødvendige erfaringen, slik at han/hun kan opparbeide seg tilstrekkelig kompetanse og arbeidserfaring. Det økonomiske incitamentet bidrar til at det er attraktivt for bedrifter og for jobbsøkere å være involvert IBO-tiltak. VDAB gir jobbsøkeren lønn tilsvarende den de ville fått når de starter å jobbe i den aktuelle bedriften, og bedriften betaler forskjellen mellom arbeidsledighets-trygd og nivået på fremtidig lønn. IBO er en av de viktigste støtteordningene VDAB driver.
Ansvar/ sektor	VDAB, Den flamske sysselsettings- og yrkesopplæringsstaten
Målgruppe / Behovsprøving	Målgruppen er: • arbeidsledige, med fokus på langtidsledige • ungdom, • marginaliserte grupper • personer over 50.

⁹⁵ VDAB (2017): <http://jaarverslag2017.vdab.be/>

	• bedrifter (men disse er ikke i hovedmålgruppen)
Omfang	I 2017 var 20 162 personer som mottok IBO-støtte.
Nærmere kommentar	Bedrifter som er interesserte i å ansette personer som får opplæring og IBO-støtte tar selv initiativ ved å henvende seg til VDAB. Bedrifter kjenner generelt godt til IBO-ordningen, og VDAB gir råd til bedrifter eller arbeidssøkere om å vurdere IBO-støtte hvis det er relevant for bedriften. I sin årlige rapport for 2017 indikerer VDAB at av alle avbrutte IBO-tiltak i 2017, skyldtes 23% uforutsette grunner. Blant personer over 55 år stoppet 29% på IBO-tiltak av uforutsette grunner, og blant personer med lav/moderat utdanning avbrøt 26 % bedriftsopplæringsløpet. For personer med nedsatt funksjonsevne var prosentandelen personer som avbrøt IBO-løpet 31,5%. De eksakte årsakene til at personer avbryter IBO-løpet er ikke kjent, men VDAB indikerer at de vil undersøke årsakene til dette ytterligere i 2018.

4.1.6 Oppsummering

I Belgia har vi fokusert på den flamske regionen, og sett på finansiering av følgende tre hovedtyper voksenutdanningsstilbud: (i) Voksenutdanningsstilbud på grunnskole-nivå («basic skills»), (ii) voksenutdanningsstilbud på videregående skole-nivå og (iii) yrkesskoletilbud som retter seg mer direkte mot arbeidsmarkedet. Mens de to førstnevnte typene utdanningsstilbud blir drevet av lokale voksenutdanningscentre (hhv. CABEs og CAEs) som er finansiert av den flamske regjeringen, tilbys yrkesutdanningen i hovedsak av den flamske sysselsettings- og yrkesopplæringsetaten (VDAB) som blir finansiert av regjeringen, av EU og av arbeidsgivere.

I Flandern kan ikke folk som deltar i voksenopplæring få stipend, men de kan kvalifisere for å motta betalt utdanningspermisjon. Videre har vi sett at generell inntektssikring i form av arbeidsledighets-trygd kan kombineres med utdanning som leder til diplom eller mindre enn 27 studiepoeng dersom utdanningen tas på deltid. Når det gjelder innslag av studieavgifter varierer dette noe mellom hovedtypene voksenutdanningsstilbud; mens utdanning på grunnskolenivå er gratis betaler deltakerne en moderat studieavgift for å delta på utdanning på videregående-nivå samt på yrkesutdanning (avgifter ved deltakelse på sistnevnte utdanningsstilbud avhenger av blant annet kurs og varighet). Imidlertid er noen målgrupper fritatt, helt eller delvis, fra å betale registreringsavgift, inkludert arbeidsløse (på praksis-orientert utdanning i regi av VDAB), asylsøkere og personer som mottar såkalt «integrasjons-inntektsstøtte».

Det er også slik at voksenopplæringsinstituttet i Belgia samarbeider tett med arbeidsmarkedsaktørene. Og det eksisterer flere støtteordninger til bedrifter som gir incentiver til opplæring og kompetanseheving av de ansatte samt incentiver til å engasjere personer som mangler nødvendig kompetanse og erfaring slik at langtidsledige og andre utsatte grupper på sikt kan komme inn på arbeidsmarkedet.

4.2 Nederland

4.2.1 Kort om behovet for voksenopplæring

14,2 prosent av unge voksne mellom 25 og 34 år i Nederland har ikke fullført videregående skole. Det samme gjelder 18,5 prosent av voksne mellom 35 og 44 år. Arbeidsledigheten blant dem i alderen 25-64 som ikke har fullført videregående er 7,6 prosent og inaktivitetsraten er 34,3 prosent. Den generelle arbeidsledigheten er 4,7 prosent.⁹⁶

4.2.2 Utdanningssystemet i Nederland

Nederland er OECD-landet med flest elever i privatskoler og utdanningssystemet kjennetegnes av stor valgfrihet. Den nederlandske grunnloven slår fast at offentlige og private utdanningsinstitusjoner skal være likestilt med hensyn til finansiering, og støtten blir i hovedsak tildelt som rammetilskudd, men en del av støtten blir også gitt indirekte gjennom kommunene. Grunnloven gir også full frihet til å grunnlegge skoler, organisere undervisning og til å bestemme hvilke prinsipper undervisningen skal organiseres etter, det være seg religiøse, ideologiske eller pedagogiske prinsipper.

Skolesystemet skiller ikke mellom ungdomsskole og videregående skole og er i langt høyere grad nivådelt enn det norske utdanningssystemet. Når elevene er i 8. klasse, som er det siste året på barneskolen, og er omtrent 12 år gamle (elevene starter i første klasse når de er 4 år gamle, men de første to årene er førskole/barnehage) får foreldrene i samråd med eleven og læreren velge mellom tre ulike videregående utdanningsnivåer, som er betinget av elevens prestasjoner målt gjennom karakterer og prøveresultater fra Cito-testen – en multiple choice-prøve med 290 spørsmål innen nederlandsk, matematikk, og allmennkunnskap:

- 4-årig yrkesforberedende- og 0,5-4-årig yrkesopplæring (VMBO/MBO)
- 5-årig allmennfaglig opplæring (HAVO) som kvalifiserer til teknisk høyskole (HBO)
- 6-årig universitetsforberedende opplæring (VWO)

Pensum er felles for alle elevene på samme nivå de første to årene av VMBO og de tre første årene av HAVO og VWO, men deretter velger elevene mellom forskjellige opplæringsløp. Det er da også mulig for HAVO-elever å gå over til MBO. Etter at elevene har fullført HAVO kan de også velge å ta det siste året av VWO for å studere på universitet.

⁹⁶ OECD (2017): *OECD. Stat. (Education and Training)*

I tillegg til disse er det kommet til et siste nivå for elever med lærevansker og en IQ mellom 55 og 80, som får tett individuell oppfølging i små klasser og kan få et vitnemål for MBO-nivå 1 og/eller sertifisering for ulike bransjer gjennom praksisplasser/praktikantordninger. Skolen er pålagt å hjelpe eleven med å finne passende arbeid etter endt opplæring.

- 5-årig (vanligvis) praktisk utdanning (PrO)

4.2.3 Yrkesopplæring i Nederland

Nederland har et lignende system for yrkesutdanning som Danmark og Tyskland, hvor skolegang og opplæring på arbeidsplass kombineres. VMBO er en forberedende yrkesopplæring som varer i fire år. På slutten av det andre året velger eleven mellom fire forskjellige opplæringsløp. Disse skiller seg fra hverandre både med hensyn til nivå og bredde i det teoretiske og praktiske innholdet i undervisningen:

- VMBO-tl: Teoretisk opplæringsløp hvor elevene har allmenne fag og gir grunnlag for opptak til MBO 3 eller 4 eller til HAVO
- VMBO-gl: Blandet opplæringsløp som holder tilnærmet samme nivå som det teoretiske løpet, men har 10-15 prosent av undervisning i yrkesfag og forbereder eleven for MBO 3/MBO 4 eller til HAVO
- VMBO-kb: Profesjonsorientert opplæringsløp som fokuserer på praksis og forbereder til MBO 3 eller 4
- VMBO-bl: Forbereder til MBO 2 og er en kombinasjon av klasseromsundervisning og arbeid

VMBO er en forløper for MBO, som er den vanligste formen for yrkesopplæring for unge voksne mellom 18 og 35. Gjennomsnittsalderen er litt høyere enn for høyere utdanning. Offentlig subsidierte MBO-programmer hadde i 2014 omtrent 453 800 elever, og tilbys av regionale, flersektorielle yrkes-skoler (ROC), yrkeshøgskoler og jordbrukshøgskoler. Yrkesopplæringen har fire nivåer:

- MBO 1 (3 % av elevene): Inngangsnivået varer i 0,5 til 1 år og tilbys elever fra VMBO som ikke har bestått eksamen. Disse kursene er ment å forberede eleven på MBO 2, eller eventuelt hjelpe eleven til å finne arbeid dersom eleven ikke er i stand til å fortsette til MBO 2.
- MBO 2 (20 % av elevene): Grunnivået varer i 1-2 år og er «minstekravet» for arbeidslivet, her forstått som en politisk ambisjon om et utdanningsminimum for befolkningen. De som ikke fullfører MBO 2 inngår da også i frafallsstatistikken. Opptakskravet er ha bestått et VMBO-program eller MBO 1-program, eller å ha fullført de tre første årene i HAVO eller VWO. Etter å ha fullført MBO 2 er det mulig å gå videre til MBO 3 eller (for noen elever) MBO 4.
- MBO 3 (26 % av elevene): Det profesjonelle nivået varer 2-3 år og skal gi kvalifikasjoner til å utføre selvstendige arbeidsoppgaver. Opptakskrav er fullført VMBO (bortsett fra VMBO-bl) eller å ha fullført de tre første årene i HAVO eller VWO. Det er også mulig å gå videre til MBO 4.
- MBO 4 (51 % av elevene):

- Mellomledernivået varer i 3 år (i noen programmer 4 år), og kvalifiserer til å utføre selvstendige arbeidsoppgaver med noe ansvar. Det er de samme opptakskravene som for MBO 3. Det er mulig å gå videre til HBO ved bestått MBO 4
- Spesialistnivået varer i 1 år og er rettet mot elever som har fullført MBO 3 (eller evt. MBO 4) og er en post-sekundær, ikke-tertiær utdanning som også kvalifiserer til videre utdanning på HBO, da særlig doble- eller deltidsløp.⁹⁷

4.2.4 Voksenopplæring i Nederland

Voksenopplæring er primært rettet mot personer over 18 år som har problemer med leseferdighet og matematikk, eller som ønsker å få formelle kvalifikasjoner. Utover generelle kvalifiseringsprogrammer fokuserer tilbudet på kurs i nederlandsk, aritmetikk og digitale ferdigheter. Kursene tilbys både på grunnskolenivå og videregående nivå. Kursavgifter betales hovedsakelig av deltagerne, og beløpet avhenger av kurstype og deltagerens personlige omstendigheter.⁹⁸ Voksen- og yrkesopplæringsloven (WEB) introdusert 1. januar 1996 regulerer videregående yrkesutdanning (MBO) og voksenopplæring. Voksenopplæring omfatter en rekke kurs og opplæringsprogrammer i følgende programmer:

- Generell videregående opplæring for voksne (VAVO)
- Nederlandsk språk og aritmetikk, rettet mot grunnleggende leseferdighet og startnivå for yrkesopplæring;
- Nederlandsk som andrespråk (NT2) I og II, som fører til kvalifikasjon på nederlandsk som andrespråk
- Nederlandsk som et morsmål, innrettet mot grunnleggende ferdigheter i det nederlandske språket;
- Nederlandsk som andrespråk, innrettet mot grunnleggende leseferdighet.

Voksenopplæring gir folk i alderen 18 år og over en sjanse nummer to til å bli kvalifisert eller forbedre sine lese- og skriveferdigheter. Ansvar for dette hviler hos kommunene, og det er deres oppgave å definere målgruppene. De pleier å være:

- Nederlendere som har lese- og skrivevansker
- Innvandrere med språkproblemer
- Eldre
- Enslige mødre
- Langtidsledige

⁹⁷ Cedefop (2016): «Vocational education and training in the Netherlands: Short description», <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/4142>

⁹⁸ Eurydice (2018): https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/adult-education-and-training-funding-53_en

4.2.4.1 Generell videregående opplæring for voksne

VAVO er et opplæringsprogram for personer over 18 år som har falt ut av eller står i fare for å falle ut av videregående opplæring, og tilbys i retningene VMBO-tl, HAVO eller VWO. I noen tilfeller kan VAVO tilbys personer i 16-17års alderen, f. eks dersom man ikke har bestått en avsluttende eksamen og bare trenger noen få fag, som kan tas på VAVO parallelt med undervisning i vanlig videregående skole. Mange MBO-institusjoner/ROC'er tilbyr kveldsundervisning slik at man kan kombinere fag med ordinært arbeid eller komprimerte løp. Hvis man er under 18 år er undervisningen gratis, men dersom man er 18 år eller eldre må man betale en avgift på 1 137 Euro for skoleåret 2017/2018. Eventuelt kan man betale enkeltkursavgifter på 0,75 Euro per 45 minutter med undervisning i året.

4.2.5 Velferdssystem

I Nederland er det *Uitvoeringsinstituut voor Werknemersverzekeringen* (UvW) som administrerer sosiale forsikringsordninger og arbeidsmarkedstiltak. Det er underlagt *Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid* (SZW) som tilsvarende Arbeids- og sosialdepartementet. Dersom en person mangler kvalifikasjoner eller har lite relevante kvalifikasjoner, kan UvW betale for opplæring om dette er nødvendig for at denne skal finne arbeid. Det finnes dessuten en rekke sosiale ytelser som kan dekke levekostnader under utdanning på ISCED-nivå 1-3 for voksne⁹⁹.

4.2.6 Reform

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/national-reforms-vocational-education-and-training-and-adult-learning-47_en

4.2.7 Nederlandske støtteordninger

Mottaker/formål	Navn på ordning
Studiestøtte til individer	1. Skattefradrag for individer (<i>Aftrek studiekosten of andere scholingsuitgaven</i>) 2. Studiestøtte (<i>Studiefinanciering</i>) 3. Livslang læringskreditt (<i>Levenlanglerenkrediet</i>) 4. Støtte til deltidsopplæring (<i>Geld voor deeltijdopleiding</i>)
Generell inntektssikring til individer	5. Arbeidsledighetstrygd (<i>WW uitkering</i>) 6. Helseforsikringstilskudd (<i>Zorgtoeslag</i>) 7. Bostøtte for leietakere (<i>Huurtoeslag</i>) 8. Familieytelser (<i>kinderbijslag, kindgebonden budget, kinderopvangtoeslag</i>)
Bedrifter	9. Subsidier for praktisk opplæring (<i>Subsidieregeling praktijkleren</i>) 10. Sektorbaserte opplæring- og utviklingsfond (<i>Onderwijs en Ontwikkeling – O&O</i>)

⁹⁹ Eurydice (2018): Informasjonsforespørsel til Eurydice-kontakt

1. Skattefradrag for utdanningsutgifter (Aftrek studiekosten of andere scholingsuitgaven)	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Dersom man tar utdanning innrettet mot sitt nåværende eller framtidige yrke, er det mulig å trekke fra utgifter relatert til dette fra selvangivelsen dersom man oppfyller noen vilkår. Ordningen kan kun brukes til å dekke direkte utdanningsrelaterte kostnader og ikke kostnader til livsopphold.
Ansvar/ sektor	Nederlandske skattemyndigheter (<i>Belastingdienst</i>).
Målgruppe og kriterier for støtte	Kriterier for å kunne føre opp fradrag: • Man kan ikke motta annen studiestøtte • Utdannelsen må være innrettet mot personens nåværende eller framtidige arbeid og gi relevant kunnskap. • Utgiftene forbundet med utdanningen må utgjøre minst 250 Euro • Utgiftene må være betalt av personen selv eller dennes partner (dersom f. eks foreldre betaler kan de ikke føre opp fradragene på sin selvangivelse) • Kostnadene må falle innunder en av de følgende kategorier: ○ semesteravgifter, kursavgifter eller eksamensavgifter ○ obligatoriske læringsmidler (bøker, software, verktøy, materialer m.m.) ○ obligatorisk verneutstyr ○ realkompetansevurderinger ○ avskrivinger for kostbart utstyr som er nødvendig for utdannelsen og som man normalt ikke vil kjøpe utenom
Omfang	• Minimumsgrensen er 250 Euro og det er ingen maksgrense dersom man er innenfor standard studieperiode (En periode med fulltidsopplæring som varer i maksimalt 5 år og må avsluttes før man fyller 30 år) • Minimumsgrensen er 250 Euro og maksgrensen er satt til 15 000 Euro, dersom man er utenfor standard studieperiode
Nærmere kommentar	Ordningen ble i 2013 benyttet av 2% av alle skattebetalere.

2. Studiestøtte (Studiefinansiering) ¹⁰⁰	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Ordningen skal gi individer mellom 18 og 30 år mulighet til å ta opp lån og stipend fra staten til bruk i yrkesfag og høyere utdanning. Ordningen kan brukes til utdanning på ISCED-nivå 2C, 3A, 3C, 4, 5A, og 5B. Finansieringspakken for yrkesfag innbefatter fire elementer: • <i>Basisbeurs</i> (Grunnstøtte): For yrkesfagprogrammer som varer fire år er beløpet de første 12 måneder alltid stipend, mens det resterende omgjøres til stipend dersom man fullfører utdanningen innen 10 år. • <i>Aanvullende beurs</i> (Tilleggsstøtte): Behovsprøvd tilleggsstøtte dersom foreldrene har liten til ingen del i finansieringen av utdanningen • <i>Lening</i> (Studielån): Ordinært studielån • <i>Studentenreiseproduct</i> (Studentreiseprodukt): Dekker offentlig transport enten helt eller delvis og kan gis som eller omgjøres til stipend.
Ansvar/ sektor	<i>Dienst Uitvoering Onderwijs</i> , utøvende organ for utdanning, underlagt Ministeriet for utdanning, kultur og vitenskap (<i>Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap</i>)
Målgruppe og kriterier for støtte	Studenter på yrkesfag (ISCED-3/4 nivå) skal mottaker være: • 18 år eller eldre • Yngre enn 30 år idet han/hun søker på studiefinansiering, og idet han/hun først kvalifiserer for studiefinansiering • Innrullert i yrkesfag på heltid for minst ett år Tildeling av studielån og studentenreiseprodukt har ingen ytterligere vilkår enn disse, men nivået på grunnstøtte avhenger av: • Sivilstand, • Foreldres inntekt hvis studenten bor hjemme, og hvorvidt han/hun har søstre/brødre som også mottar studiestøtte • Inntekt under studiene,

¹⁰⁰ Dienst Uitvoering Onderwijs (2018): <https://duo.nl/particulier/student-finance/>; <https://duo.nl/particulier/international-student/student-finance/payment.jsp>; <https://duo.nl/particulier/international-student/the-old-student-finance-system.jsp>; <https://duo.nl/particulier/studiefinanciering/wat-je-kunt-krijgen.jsp>

	• Om søkeren har barn, eller har barn forsørget av søkerens foreldre • Om søkeren betaler på tidligere studielån Og nivået på tilleggsstøtte avhenger av: • Foreldrenes inntekt for 2 år siden – Hvis inntekten deres er redusert med minst 15 prosent kan referanseåret forskyves • Hvis man har en vedvarende alvorlig konflikt med én eller begge foreldre kan deres inntekt sees bort fra • Det første året av en fireårig yrkesutdanning vil støtten uansett være stipend, og for de resterende kan den omgjøres til stipend dersom man fullfører utdanningen innen 10 år
Omfang	Grunnstøtte • Hjemmeboende: 104,73 Euro per måned • Borteboende: 291,61 Euro per måned Tilleggsstøtte • Maksimalt 389,16 Euro per måned Studielån • Maksimalt 870,46 Euro per måned Et fireårig yrkesprogram gir rett til et 4-årig stipend. Deretter har man rett til studentreiseprodukt i ytterligere 1 år, og til et lån i ytterligere 3 år. Man må bruke opp all studentfinansiering innen 10 år.
Nærmere kommentar	Studiefinansieringssystemet ble reformert rundt 2015.

3. Livslang læringskreditt/lån (Levenlanglerenkrediet) ¹⁰¹	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Lån for å dekke studieavgifter for dem som ikke lenger har rett til vanlig studiefinansiering.
Ansvar/ sektor	<i>Dienst Uitvoering Onderwijs</i> , utøvende organ for utdanning, underlagt Ministeriet for utdanning, kultur og vitenskap (<i>Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap</i>)
Målgruppe og kriterier for støtte	Man må være: • innrullert på heltid i en yrkesutdanning som er godkjent i Nederland • mellom 30 og 55 • nederlandsk statsborger, ha oppholdstillatelse type 2-5, være EU-/EØS-borger eller sveitsisk statsborger • studieavgiften må ikke være dekket av andre, f. eks arbeidsgiver – man kan i så fall søke om lån for et eventuelt mellomlegg
Omfang	Man kan få utbetalt støtte for den nominelle varigheten av utdanningen (normalt 4 år). Det maksimale lånebeløpet for yrkesutdanning er 5 685 Euro per år.
Nærmere kommentar	Lånet har en tilbakebetalingsperiode på 15 år med rente, som er fastsatt for 5 år av gangen.

4. Støtte til deltidsopplæring (Geld voor deeltijdopleiding) ¹⁰²	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Ordningen er ment å dekke kostnader i forbindelse med deltidsutdanning for voksne over 18 år.
Ansvar/ sektor	<i>Dienst Uitvoering Onderwijs</i> , utøvende organ for utdanning, underlagt Ministeriet for utdanning, kultur og vitenskap (<i>Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap</i>)

¹⁰¹ Dienst Uitvoering Onderwijs (2018): <https://duo.nl/particulier/lifelong-learning-credit.jsp>; <https://duo.nl/particulier/levenlanglerenkrediet.jsp>

¹⁰² Dienst Uitvoering Onderwijs (2018): <https://duo.nl/particulier/geld-voor-deeltijdopleiding.jsp>

Målgruppe og kriterier for støtte	For å kvalifisere for støtten må man: • Være tatt opp og følge et VMBO-tl, HAVO, VWO eller VAVO-program i minst 270 minutter per uke eller minst 2 fag innenfor skriving • Være minst 18 år gammel • Ikke motta studentfinansiering eller annen DUO-støtte • Være nederlandsk statsborger, ha oppholdstillatelse type 2-5, være EU-/EØS-borger eller sveitsisk statsborger • Sammen med eventuell partner ha en samlet inntekt på under 34 195 Euro to år tilbake i tid
Omfang	Hvis man har 540 undervisningsminutter i uken eller mer: • 360 Euro per år for kursavgift • 314,86 Euro per år for skoleutgifter Hvis man har mellom 270 og 540 undervisningsminutter i uken: • 240 Euro per år for kursavgifter • 212,13 Euro per år for skoleutgifter

5. Arbeidsledighetstrygd (WW uitkering)¹⁰³

Ordningens virkemåte	Dersom man blir sagt opp fra arbeidet sitt kan man søke om arbeidsledighetstrygd, som skal dekke kostnader til livsopphold.
Ansvar/ sektor	Sosialforsikringsetaten (UVW – <i>Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen</i>), underlagt Sosial- og arbeidsministeriet (<i>Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid</i>)
Målgruppe / Behovsprøving	For å være berettiget til å motta støtten må man: • være aktivt arbeidssøkende – bevistype og søknadsfrekvens avtales med personlig arbeidsrådgiver på UVW-kontoret • være under 65 år gammel • ha vært i arbeid 26 av de 36 foregående ukene før oppsigelsen eller • ha vært i arbeid minst 52 dager i 4 av 5 foregående kalenderår • akseptere et hvilket som helst jobbtillbud etter 6 måneder, uavhengig av rolle eller lønn
Omfang	Dersom man oppfyller WW-ukeskravet, vil man kun være berettiget til støtte i opptil 3 måneder. Dersom man oppfyller WW-årskravet har man krav på støtte i

¹⁰³ IAmExpat Media (2018): <https://www.iamexpat.nl/expat-info/allowances-benefits-netherlands/unemployment-benefit/requirements>

	tilsvarende antall måneder som det antall år man har vært i arbeid med et tak på 38 måneder (3 år og 2 måneder). Nivået er basert på årslønnen i året før man ble arbeidsledig, og en «daglønn» kalkuleres på bakgrunn av denne. Daglønningen multipliseres med 21,75 for å regne ut den månedlige støtten. Den maksimale daglønningen er satt til 209,26 Euro i 2018, og utgjør 4 551 Euro i måneden.
--	--

6. Helseforsikringstilskudd (Zorgtoeslag) ¹⁰⁴	
Ordningens virkemåte	Behovsprøvd støtte som skal bidra til å dekke de månedlige forsikringspremiene til den obligatoriske nederlandske helseforsikringen (<i>zorgverzekering</i>), som typisk vil koste omkring 1 100 Euro per år.
Ansvar/ sektor	Nederlandske skattemyndigheter (<i>Belastingdienst</i>), Sosialforsikringsbanken (<i>Sociale Verzekeringsbank/SVB</i>)
Målgruppe / Behovsprøving	For å være berettiget til å motta støtten må man: • Være minst 18 år gammel • Ha nederlandsk helseforsikring • Ha EU-godkjent oppholds og/eller arbeidstillatelse • Som enslig: Tjene under 28 720 EUR per år og ha en formue under 113 415 EUR eller • Som gift eller samboende: Tjene under 35 996 EUR og ha en samlet formue under 143 415 EUR
Omfang	Hvor stor del av forsikringspremien som dekkes er avhengig av inntekten til mottakeren. Det maksimale støttebeløpet i 2018 er opp til 94 Euro i måneden for enslige og 176 Euro for par.

7. Bostøtte for leietakere (Huurtoeslag)¹⁰⁵

¹⁰⁴ IAmExpat Media (2018): <https://www.iamexpat.nl/expat-info/allowances-benefits-netherlands/healthcare-allowance>; <https://www.iamexpat.nl/expat-info/insurances-netherlands/dutch-health-insurance>

¹⁰⁵ IAmExpat Media (2018): <https://www.iamexpat.nl/expat-info/allowances-benefits-netherlands/rent-allowance-huurtoeslag>

Ordningens virkemåte	Ordningen er et bidrag til å dekke leiekostnader. Opprinnelig var den rettet mot personer med alminnelig inntekt, men de fleste mottakerne er i dag i bunnen av inntektsfordelingen.
Ansvar/ sektor	Arbeids- og velferdsetaten (<i>UVW – Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen</i>), underlagt Sosial- og arbeidsministeriet (<i>Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid</i>)
Målgruppe / Behovsprøving	For å få bostøtten må man: • Være minst 18 år gammel • Ha en signert leieavtale • Bo i et fullverdig hjem med bad, kjøkken og soverom • Være registrert på denne adressen • Ha gyldig opphold Inntekts-/formuesgrenser for enslige: • 18-22 år: ○ Månedlig leie: mellom 225,08 og 417,34 Euro ○ Årsinntekt: maksimalt 22 400 Euro ○ Formue: maksimalt 30 000 Euro • 23 år til pensjonsalder: ○ Månedlig leie: mellom 225,08 og 710,68 Euro ○ Årsinntekt: maksimalt 22 400 Euro ○ Formue: maksimalt 30 000 Euro • Pensjonsalder: ○ Månedlig leie: mellom 223,26 og 710,68 Euro ○ Årsinntekt: maksimalt 22 375 Euro ○ Formue: maksimalt 30 000 Euro Inntekts-/formuesgrenser for par: • 18-22 år: ○ Månedlig leie: mellom 225,08 og 417,34 Euro (Hvis man har barn eller partneren er over 23 år: maksimalt 710,68 Euro) ○ Samlet årsinntekt: maksimalt 30 400 Euro ○ Formue: maksimalt 30 000 Euro per person • 23 år til pensjonsalder: ○ Månedlig leie: mellom 225,08 og 710,68 Euro ○ Samlet årsinntekt: maksimalt 30 400 Euro ○ Formue: maksimalt 30 000 Euro per person • Pensjonsalder: ○ Månedlig leie: mellom 223,26 og 710,68 Euro ○ Samlet årsinntekt: maksimalt 30 400 Euro ○ Formue: maksimalt 30 000 Euro

Omfang	Støttebeløpet avhenger av inntekt, formue, hvorvidt man har barn og/eller samboende partner, funksjonsnedsettelse og alder.
---------------	---

8. Familieytelser (kinderbijslag, kindgebonden budget, kinderopvangtoeslag) ¹⁰⁶	
Ordningens virkemåte	Det er primært tre typer familieytelser i Nederland: • <u>Barnetrygd (kinderbijslag)</u>: Utbetales automatisk hvert kvartal dersom man er folkeregistrert i Nederland og medlem av den nederlandske sosialforsikringsordningen for barnetrygd (tilsvarer Folketrygden, men er delt i fire: AKW/barnetrygd, AOW/alderspensjon, ANW/gjenlevendepensjon og WLz/Langtidspleie). Ordningen skal bidra til å dekke utgifter forbundet med å oppfostre og ta vare på barn og utbetales kvartalsvis • <u>Barnetilskudd (kindgebonden budget)</u>: Økonomisk behovsprøvd ytelse som skal dekke utgifter til mat, klær og skoleutgifter (disse er i prinsippet frivillige å betale, og skal dekke utflukter, idrettsarrangementer, svømmetimer o.l.) • <u>Tilskudd til barnepass (kinderopvangtoeslag)</u>: Skal dekke utgifter til barnehage eller barnepasser og utbetales på timesbasis.
Ansvar/ sektor	Nederlandske skattemyndigheter (<i>Belastingdienst</i>), Sosialforsikringsbanken (<i>Sociale Verzekeringsbank/SVB</i>)
Målgruppe / Behovsprøving	For å få utbetalt Barnetrygd må man: • Ha ett eller flere egne barn, adopterte barn, fosterbarn eller stebarn under 18 år • Være folkeregistrert og registrert under AKW For å få utbetalt barnetilskudd må man: • Motta barnetrygd fra SVB • Ha gyldig oppholdstillatelse i Nederland • Ha inntekt under en viss grense, som øker med antall barn • Ha formue under 113 415 Euro som enslig eller • Ha kombinert formue under 143 415 Euro som samboende For å få utbetalt tilskudd til barnepass må man: • Være sysselsatt (i arbeid, utdanning eller integrasjonskurs)

¹⁰⁶ IAmExpat Media (2018): <https://www.iamexpat.nl/expat-info/allowances-benefits-netherlands/child-benefits>; <https://www.iamexpat.nl/education/primary-secondary-education/tuition-fees-netherlands>

Sociale Verzekeringsbank (2018): https://www.svb.nl/int/en/kinderbijslag/kinderbijslag_voor_kind/kunt_u_kinderbijslag_krijgen/

	• Ha en gyldig kontrakt med en barnehage (<i>Kinderdagverblijf/ kindercentrum</i>) eller barnepasser (<i>gastouder</i>) • Ha utgifter forbundet med dette • Ha gyldig oppholdstillatelse • Ha omsorgsrett til barnet • Bruke et dagtilbud som er registrert og godkjent • Ha barnet registrert som bosatt på sin adresse • Ha barn som ikke har startet på ungdomsskole/videregående skole
Omfang	<u>Barnetrygd</u> • For barn i alderen 0-5: 201,05 Euro per kvartal • For barn i alderen 6-11: 244,13 Euro per kvartal • For barn i alderen 12-17: 287,21 Euro per kvartal <u>Barnetilskudd</u> Avhenger av inntekt, utgifter, antall barn og barnas alder, hvorvidt man er enslig forsørger m.m. <u>Tilskudd til barnepass</u> • Kan maksimalt dekke 230 timer per barn per måned med timepriser på ○ 7,45 Euro for barnehage ○ 6,95 Euro for skolefritidsordninger ○ 5,91 Euro for barnepassere

9. Subsidier for praktisk opplæring (Subsidieregeling praktijkleren) ¹⁰⁷	
Ordningens virkemåte	Subsidier som skal stimulere bedrifter til å tilby praksisplasser og arbeidsplasser til studenter eller arbeidstakere innenfor yrkesopplæringsprogrammer, og dekke kostnader forbundet med oversyn og veiledning.
Ansvar/ sektor	Utøvende myndighetsorgan for næringslivet (<i>Rijksdienst voor Ondernemend Nederland</i>) administrerer ordningen, og Ministeriet for utdanning, kultur og vitenskap (<i>Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap</i>) har det overordnede ansvaret.

¹⁰⁷ Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2018): <https://www.rvo.nl/subsidies-regelingen/subsidieregeling-praktijkleren>

Målgruppe / Behovs- prøving	Målgruppen er bedrifter/arbeidsgivere og man kan være berettiget til støtte dersom man tilbyr opplæring i bedrift for en av følgende grupper: • VMBO-elever (godkjenning av samarbeidsorganisasjonen for bedrifter og yrkesopplæring (SBB), gyldig kontrakt med eleven og praktisk opplæring i 40 uker, gir full utbetaling) • MBO-elever (godkjenning av SBB, gyldig kontrakt med eleven, praktisk opplæring i 610 klokke timer og 200 klokke timer fra utdanningsinstitusjonen gir full utbetaling. • HBO-studenter (Programmet må være registrert i det sentrale registeret for høyere utdanningsprogrammer (CROHO) innen teknikk, jordbruk eller naturforvaltning, praksisen må være en obligatorisk del av utdanningsprogrammet, det må være en gyldig kontrakt med studenten og utdanningsinstitusjonen og det må gis veiledning i 42 uker, for å få full utbetaling) • PhD studenter innen gitte felt (PhD-studenten kan være ansatt av et universitet eller av den nederlandske organisasjonen for vitenskap (NWO)/det kongelige nederlandske vitenskapsakademi (KNAW) og bedriften betaler lønnskostnader <i>eller</i> PhD-studenten kan være ansatt av arbeidsgiveren imens et universitet eller en medlemsinstitusjon av NWO/KNAW foretar oversyn og veiledning med forskningen. For å få full utbetaling må studenten ha vært ansatt i 12 måneder og arbeidet/forsket i 36 timer i uken) • TOIO (Teknologiske designere i opplæring – lignende krav som til PhD-studenter) I skoleåret 2017/2018 ble følgende grupper lagt til • VSO-elever (i spesialundervisning på videregående nivå på siste året) • PRO-elever på siste året • Elever som skal starte på VMBO-pl og ønsker et inngangskurs med praktisk opplæring i en bedrift før de starter med selve VMBO-pl-opplæringen
Omfang	De maksimale satsene per praksiskandidat av alle typer er: • 2 700 Euro per praksisplass per år

Nærmere kommentar	Ordningen erstattet en tidligere skattefradragssordning i 2014. I 2011 var det beregnet at skattefradragene ga en tapt skatteinntekt på 387 mill. Euro. Fram til 2019 vil de samlede bevilgningene til ordningen være på 196,5 mill. Euro per år, fordelt slik på følgende utdanningskategorier: • VMBO/VSO/PRO/Inngangskurs VMBO-pl: 1,4 mill. Euro • MBO: 188,9 mill. Euro • HBO: 3,4 mill. Euro • PhD/TOIO: 2,8 mill. Euro
--------------------------	--

10. Sektorbaserte opplæring- og utviklingsfond (Onderwijs en Ontwikkeling) ¹⁰⁸	
Ordningens virkemåte	O&O fungerer på basis av kollektive avtaler mellom arbeidstaker og arbeidsgiverorganisasjoner. I 2009 hadde Nederland 135 slike fond. Forhandlinger mellom partene definerer mål for hvert fond hva gjelder behov, målgruppe og kursbehov. O&Oene bekoster opplæring, indirekte lønnskostnader og kompenserer/refunderer arbeidsgiver. Det er imidlertid variasjon mellom de mange O&O. Grunnprinsippet er at slike ordninger finansieres av øremerkede tilskudd fra bedriftene innen en sektor. Kursing / trening har som regel vært sektor- bransje- og yrkesspesifikk. Variasjonen spenner mellom lærlingplasser i industrien til trening på spesifikke ferdigheter. Det er følgelig også et stort spekter av private og offentlige tjenesteytere, og organiseringer av kursing- og opplæringsopplegg. De fleste tjenesteyterne er imidlertid sertifisert av Utdanningsdepartementet.
Ansvar/ sektor	Det enkelte fonds representanter
Målgruppe / Behovsprøving	• Varierer sterkt. Tradisjonelt har det vært et fokus på den eldre delen av arbeidsstyrken, samt lavt kvalifiserte unge. Noen fond har imidlertid også hatt fokus på kvinner og arbeidsinnvandrere.
Omfang	• Varierer mellom fondene. Ofte er det en samfinansiering mellom bedrifter og fond. Noen vil dekke indirekte lønnskostnader for personer som får opplæring, mens andre ikke vil det.

¹⁰⁸ Cedefop (2014): [http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetails2aa8.html?country-Name=Netherlands&instrumentType=training%20fund&instrumentID=Onderwijs%20Ben%20Ontwikkeling%20\(O%2526O\)%253cbr%252f%253etraining%20Band%20Bdevelopment%20Bfunds](http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetails2aa8.html?country-Name=Netherlands&instrumentType=training%20fund&instrumentID=Onderwijs%20Ben%20Ontwikkeling%20(O%2526O)%253cbr%252f%253etraining%20Band%20Bdevelopment%20Bfunds)

4.2.8 Oppsummering

Det nederlandske utdanningssystemet er preget av nivådeling, en stor andel private tilbydere og frihet til å organisere opplæringen ut i fra forskjellige typer prinsipper. Systemet for yrkesopplæring ligner det danske og tyske, med utstrakt opplæring i bedrift, men har en høyere grad av differensiering. Finansiering av levekostnader under utdanning er mest sjenerøs for unge under 30, ettersom man da får deler av støtten som stipend, gitt at man fullfører utdannelsen. For voksne over 30 gir livslang læringskreditt også et forholdsvis beskjedent maksimalt årlig lånebeløp. Generelt er det slik at utdanningsstøtteordningene er forholdsvis snevert rettet mot direkte utdanningsrelaterte kostnader. Hvis man mangler grunnleggende kvalifisering er det også mulig å få dekket denne typen kostnader av den nederlandske arbeids- og velferdsetaten.

Dersom man har behov for å finansiere levekostnader under utdanningen, finnes det økonomisk behovsprøvede sosiale ytelser, som skal dekke boutgifter, helseforsikringspremie og familierelaterte utgifter. Hvis man har rett på arbeidsledighetstrygd vil det ifølge den nederlandske kontaktpersonen i Eurydice-nettverket også være mulig å kombinere denne med utdanning. Det gis ingen generell adgang til utdanningspermisjon, men dette kan være innbakt i tariffavtaler.

Støtten til bedrifter er både organisert som en tilskuddsordning som oppmuntrer bedrifter til å tilby arbeidsplasser og som sektorbaserte fond der bedrifter betaler inn en premie som skal kompensere praksisbedrifter for merkostnader forbundet med opplæring i bedrift.

4.3 Storbritannia (med fokus på Skottland)

4.3.1 Kort om behovet for voksenopplæring

I Storbritannia er det 12,5 prosent av unge voksne mellom 25 og 34 år, og 15,3 prosent mellom 35 og 44 år, som ikke har fullført videregående. Arbeidsledigheten blant personer mellom 25 og 64 år som ikke har fullført videregående er 6,3 prosent og inaktivitetsraten er 34,2 prosent. Den generelle arbeidsledigheten er 4,2 prosent. Imidlertid er tallene regnet ut på en litt annen måte enn for de andre landene, ettersom unge voksne som har gjennomført en tilstrekkelig mengde kurs med en standard tilsvarende den som tilbys ved ordinær utdanning, inkluderes blant dem som har fullført videregående skolegang.¹⁰⁹

4.3.2 Utdanningssystemet i Skottland¹¹⁰

Utdanningssystemet i Storbritannia kan sies å være todelt. Mens utdanningssystemet i England, Wales og Nord-Irland i stor grad er sammenfallende, er systemet i Skottland mer forskjellig med egne lover

¹⁰⁹ OECD (2017): *OECD. Stat. (Education and Training)*

¹¹⁰ Kilder: The general teaching council for Scotland (2018): <http://www.gtcs.org.uk/TeacherJourney/scotlands-education-system.aspx> og Eurydice (2018): <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/United-Kingdom-Scotland:Overview>

og tradisjoner. På flere måter kan man hevde at det skotske utdanningssystemet ligner mer på det vi finner i Norge, blant annet med tanke den dominerende andelen offentlige skoler. Læreplanen i småskolen fokuserer også mer på bredde, med mange fag, mens utdannelsen i England, Wales og Nord-Irland følger National Curriculum og er konsentrert om færre fag. Vi vil derfor særlig konsentrere oss om Skottlands ordninger, da disse sannsynligvis vi ha større overførbarhet til norske forhold. Samtidig gjennomgår vi flere ordninger som har hele Storbritannia som nedslagsfelt.

The Scotland Act 1998 gav det skotske parlamentet lovgivende kontroll over hele utdanningsfeltet i 1998. Det overordnede ansvaret for utdanningssystemet i Skottland ligger hos den skotske regjeringen ved utdanningsdepartementet, «Cabinet Secretary for Education and skills», samt flere underliggende direktorater. Ansvaret for organisering og bemanning av skoler, er delegert til kommunene (local government council) som får midler til dette fra staten samt lokale skatteavgifter. Videre utvikler og vurderer «Scottish Qualifications Authority» (SQA) de formelle utdanningskvalifikasjonene. «Scottish Funding Council» har ansvar for finansiering av opplæring i videregående skoler («colleges») og høyere utdanningsinstitusjoner.

Gangen i grunnopplæringen, dvs. ISCED-nivå 1-3 kan oppsummeres slik:

- ISCED 1: *Barneskole* («primary school») : alder 5 – 12 år. Obligatorisk.
- ISCED 2: *Ungdomsskole* («comprehensive school»): alder 12 – 16 år. Obligatorisk.
- ISCED 3: *Videregående skole* («upper secondary education»): alder 16-18 år. Tas særlig på «secondary schools» men også på college. Valgfritt.
- ISCED 3: *Yrkeskole* («vocational training»): alder 16+. Tas på colleges eller på andre uavhengige undervisningssteder. Valgfritt.
- ISCED 3: *Videreutdanning*: alder: 16+. Tas på colleges. Valgfritt.

4.3.3 Finansiering av utdanningsinstitusjoner som tilbyr voksenopplæring

Det er tre hovedtyper utdanningsmuligheter som tilbys voksne: (i) «Community Learning and Development», (ii) yrkesopplæring («vocational training») og (iii) videre utdanning («further education»). Da den første kategorien for en stor del representerer ikke-formell utdanning, vil vi ha fokus på yrkesopplæring og videre utdanning på ISCED 3-nivå.¹¹¹

4.3.4 Yrkesutdanning

Den statlig støttede yrkesutdanningen blir organisert av «Skills Development Scotland». Denne utdanningen tilbys av colleges arbeidsgivere eller andre kursholdere og kan gi formelle kvalifikasjoner («Scottish Vocational Qualifications» - SVQ) akkreditert fra SQA. Mens statlig støttet yrkesutdanning er åpen for voksne i alle aldre er det bare unge mellom 16-24 år som blir tilbudt økonomisk støtte til å ta slik utdanning, for eksempel lærlingeplass med lønn av typen «Modern Apprenticeship». «Scottish

¹¹¹ Eurydice (2018): https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/main-types-provision-86_fr Adult Learning in Scotland og Scottish Government (2014) «Adult Learning in Scotland, a Statement of Ambition»: <https://education.gov.scot/Documents/adult-learning-statement.pdf>

Enterprise» (SE) og «Highlands and Islands Enterprise» (HIE) er sentrale finansører av yrkesutdanningen, via offentlige selskaper kalt «Local Enterprise Companies» (LECs). Disse organisasjonene (LECs) kjøper kurstjenester fra utdanningsinstitusjoner.

Gjennom den statlig støttede yrkesutdanningen kan man ta enkeltfag som gir SVQ, kalt «core skills»¹¹². Fagene er kommunikasjon, tallforståelse, informasjonsteknologi, problemløsning og samarbeid¹¹³, og kan tas på nivå 2-6 på det såkalte «Scottish Credit Qualification Framework (SCQF)», som tilsvarer ISCED-nivå 2-3¹¹⁴. «Core skills»-utdanningen har som mål å bidra til å gjøre personer arbeidsføre og er en del av lærlingeordningen «Modern Apprenticeship». «Core skills» er som hovedregel gratis for studenter/elever og blir hovedsakelig tilbudt av skoler og colleges.

4.3.5 Videreutdanning

Kategorien «videreutdanning» («Further Education») er bred og inkluderer yrkesutdanning, forberedende til høyere utdanning og grunnleggende ferdigheter på ISCED 2-nivå («basic skills») innen lesing, skriving og tallforståelse. Utdanningsstedene som tilbyr videre utdanning er i hovedsak colleges. Collegene i Skottland har i de senere årene økt fokuset på yrkesutdanning og utdanning som fremmer økonomisk vekst og arbeidsgiveres behov¹¹⁵.

Regjeringen finansierer de 25 skotske collegene gjennom «Scottish Funding Council». Collegene mottar også midler fra organisasjoner og bedrifter som de leverer utdanning og opplæring til. I tillegg gir den skotske regjeringen midler til organisasjonen College Scotland, som støtter utvikling, teknologi og undervisning til videreutdanningssektoren.

Videre kan voksne ta enkeltfag gjennom ordningen «National Qualifications». Denne kvalifikasjonen tas typisk ved 15-16-års alder på videregående skole, men er tilgjengelig for personer i alle aldre. «National Qualifications» blir akkreditert og finansiert på samme måte som «core skills».¹¹⁶

Voksne som har få utdanningskvalifikasjoner og/eller som har droppet ut av skolen har også muligheten til å delta på et ettårig utdanningstilbud innenfor det såkalte SWAP-programmet (Scottish Wider Access Programme). SWAP er et partnerskap mellom college og universiteter i Skottland og tilbyr utdanning innen en rekke fag for å kvalifisere voksne for høyere utdanning (på SCQF-nivå 6). Årlig starter 1500 voksne på en SWAP-utdanning. Av disse fullfører 70 %, og 60% av disse starter deretter

¹¹² (jf).

¹¹³ Eurydice (2018): https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/main-types-provision-86_fr

¹¹⁴ Scottish Government (2018): <https://beta.gov.scot/publications/scottish-qualifications-unesco-isced-levels/>

¹¹⁵ Scottish Government (2018): «Putting Learners at the Centre – Delivering Ambitions for Post-16 Education»; <http://www.gov.scot/resource/doc/357943/0120971.pdf>

¹¹⁶ Eurydice (2015): «Adult Education and Training in Europe: Widening Access to Learning Opportunities», Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

på universitetet mens 10% fortsetter på college.¹¹⁷ De fleste studenter som deltar på SWAP-programmet får studieavgiften dekket, og de fleste kan også få stipend (jf. støtteordningen «bursary support» beskrevet nedenfor) for å få dekket generelle levekostnader.

4.3.6 Mer om støtte til voksne som tar utdanning

Den skotske regjeringen finansierer studieavgiften til fulltidsstudenter, inkludert voksne fulltidsstudenter, som tar videre utdanning, dersom de bor i Skottland eller i EU. Det åpnes også opp for at noen deltidsstudenter kan motta støtte i form av fritak for studieavgiften; dette gjelder studenter med lav inntekt som er mottaker av behovsprøvd støtteordninger samt funksjonshemmede.

Generelt er det slik at kun fulltidsstudenter har krav på studiestipend, mens de fleste fulltidsstudenter ikke har rett til trygdeordninger. Imidlertid kan blant annet unge og funksjonshemmede, også ha rett på støtte. Personer som starter å studere på deltid har vanligvis rett til å beholde sine trygdeytelser.

Videre kan collegene gi behovsprøvd økonomisk støtte til reiseutgifter og studiemateriell til studenter som tar kurs på videre utdanning. Og kommuner har myndighet til å støtte studenter som bor i den aktuelle kommunen men som ikke går på en av de 25 collegene i Skottland, eller som går på college utenfor Skottland.

Det tilbys ikke offentlige støtteordninger til privat utdanning. Men private utdanningsinstitusjoner representerer en liten andel av voksenopplærings-tilbyderne i Skottland.

Endelig utgjør også ulike utdanningsstiftelser (educational trusts) og private stipender en mulighet som kan være aktuell for personer som ikke får tilstrekkelig støtte fra offentlige ordninger¹¹⁸. Informasjon om slike finansieringsmuligheter kan man blant annet finne ved å kontakte «Directory of Grant Making Trusts» eller sjekke ut «the Charities Digest». Hver stiftelse har sine egne kriterier for støtte, som alder, bosted, type kurs man tar, hvilket college/universitet man går på etc. Disse varierer fra stiftelse til stiftelse. En rekke industriorganisasjoner og noen departementer har også stipender studenter kan søke på. Informasjon om dette kan man få på det lokale arbeids- og velferdskontoret (Jobcentre Plus office).

4.3.7 Britiske støtteordninger

Hvem er støtten/ordningen rettet mot:	Utdanning som primærformål
Utdanningsstøtte til individer	1. Bursary support 2. The Employability Fund 3. Statutory right to make a request in relation to study or training

¹¹⁷ Scottish Wider Access Programme (2018): <http://www.scottishwideraccess.org/national-about-swap> og https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/main-types-provision-86_fr.

¹¹⁸ Scottish Government (2018): Regjeringsnotat: *Helping you meet the costs of learning and training: Your guide to funding 2017/2018*: <https://beta.gov.scot/publications/guide-to-learner-funding-2017-to-2018/>

	4. Individual Learning Account 5. Professional and Career Development Loans (PCDLs)
Generell inntektssikring til individer	6. Universal Credit 7. Jobseeker's Allowance 8. Dependant's Allowance 9. Childcare Fund 10. Additional Support Needs for Learning Allowance 11. Discretionary Fund 12. Housing benefits
Støtte til bedrifter	13. Modern Apprenticeships 14. Construction Industry Training Board/ Construction Skills levy-grant scheme 15. ECITB levy-grant scheme (train fund) 16. Work-related training tax exemption tax allowance 17. Work-related training tax exemption tax allowance for self-employed

1. Bursary support ¹¹⁹	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Man kan motta et stipend på opptil 97,33 GBP per uke, som en ikke trenger betale tilbake. Støttebeløpet er avhengig av alder, familieforhold og inntekt.
Ansvar/ sektor	Scottish Funding Council ¹²⁰
Målgruppe og kriterier for støtte	Både studenter under 18 år, studenter mellom 18-25 og studenter over 25 år kan ha rett på støtte til videre utdanning. Støtten er avhengig av forhold knyttet til inntekt og familie. Når det gjelder personer over 25 år har man rett på opp til 97.33 GBP i uken dersom: • Man er fulltidsstudent • Husholdningens årlige inntekt er på mindre enn 20 643 GBP • Man er enslig
Omfang	Se målgruppe.

¹¹⁹ Scottish Government (2018): Regjeringsnotat: *Helping you meet the costs of learning and training: Your guide to funding 2017/2018*: <https://beta.gov.scot/publications/guide-to-learner-funding-2017-to-2018/>

¹²⁰ En etat som opererer på en 'armlengdes avstand' fra regjeringen. Forholdet mellom SFC og den skotske regjeringen styres imidlertid av en forvaltningserklæring.

2. The Employability Fund ¹²¹	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Fondet støtter arbeidsledige unge som ønsker å delta på arbeidstrening/praksis som kan forbedre kvalifikasjonene og øke sjansen deres for å komme i arbeid.
Ansvar/ sektor	Skills Development Scotland
Målgruppe og kriterier for støtte	• Unge (16-18 år) • Voksne (over 18 år) som har vært arbeidsløse i opp til 12 måneder
Omfang	Unge i aldersgruppen 16-18 år kan motta 55 GBP i støtte til arbeidstrening per uke. Arbeidsløse voksne over 18 år vil motta støtte tilsvarende nivået på det de ellers ville få gjennom støtteordningene til det britiske arbeids- og pensjonsdepartementet (for eksempel Job-seeker's Allowance eller Universal Credit).
Nærmere kommentar	Fondet forventes å gi opplæringsmuligheter/praksis til 9000 personer gjennom Skills Development Scotland i 2017-18. Ordningen omfatter fra 1. april 2013 den skotske regjeringens satsing på investering i «pre-employment training». I større grad enn tidligere satsinger er The Employability Fund skreddersydd for deltakerne og behovene i de lokale arbeidsmarkedene.

3. Statutory right to make a request in relation to study or training ¹²²	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Ordningen gir ansatte i bedrifter rett til å fremme en forespørsel om å studere eller gjennomføre arbeidstrening. Arbeidsgiver må svare innen 28 dager. Dette kan medføre at arbeidsgiver må gi opplæring eller tilpasse arbeidsmengden slik at man kan studere/gjennomføre opplæringstiltak.

¹²¹ Skills Development Scotland (2018): <https://www.skillsdevelopmentscotland.co.uk/what-we-do/our-products/employability-fund/>

Scottish Government (2018): Regjeringsnotat: *Helping you meet the costs of learning and training: Your guide to funding 2017/2018*: <https://beta.gov.scot/publications/guide-to-learner-funding-2017-to-2018/>

¹²² Cedefop (2014): <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetails4669.html?country-Name=United%20Kingdom&instrumentType=training%20leave&instrumentID=statutory%2Bright%2Bto%2Bmake%2Ba%2Brequest%2Bin%2Brelation%2Bto%2Bstudy%2Bor%2Btraining>

UK Government (2018): <https://www.gov.uk/training-study-work-your-rights/employers-decision-and-responsibilities>

Ansvar/ sektor	Regjeringen i Storbritannia. Ordningen er hjemlet i følgende lov: Apprenticeships, Skills, Children and Learning Act 2009.
Målgruppe og kriterier for støtte	Kriterier: • Den ansatte må ha vært ansatt i et selskap med 250 eller flere, i løpet av de siste 12 månedene. • Personen må ha jobbet kontinuerlig i bedriften i minst 26 uker. • Arbeidstreningen må fremme den ansattes muligheter til å gjennomføre jobben på en bedre måte. Ordningen gjelder ikke for: • arbeidstakere hyret av inn av vikarbyrå • ansatte i alderen 16 og 17 som er forpliktet til å delta i utdanning eller opplæring i henhold til utdannings- og ferdighetsloven (Education and Skills Act) av 2008 • ansatte i alderen 16 og 17 som kvalifiserer for retten til fratreddelse for studier eller opplæring i henhold til § 67A i arbeidslivsloven (Employment Rights Act) av 1996
Omfang	
Nærmere kommentar	Arbeidsgiveren må ikke betale for arbeidspraksisen/studiet, men kan velge å betale hele eller deler av kursavgiften dersom dette kommer bedriften til gode.

4. Individual Learning Account Scotland¹²³

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	ILA Scotland skal legge til rette for at personer kan studere på et tidspunkt, sted, i et tempo og på en måte som passer dem.
Ansvar/ sektor	Den skotske regjeringen
Målgruppe og kriterier for støtte	• For personer som er bosatt i Skottland, og: • er over 16 år • har en arbeidsinntekt på 22 000 GBP i året eller mindre.
Omfang	Studentene kan motta opp til 200 GBP i året til å dekke kostnader forbundet med opplæring innen en rekke kurs eller praksisopphold

¹²³ Scottish Government (2018): Regjeringsnotat: *Helping you meet the costs of learning and training: Your guide to funding 2017/2018*: <https://beta.gov.scot/publications/guide-to-learner-funding-2017-to-2018/>

5. Professional and Career Development Loans (PCDLs) ¹²⁴	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	PCDL er banklån for å dekke et bredt spekter av yrkesopplærings- eller utdanningstilbud for voksne. Regjeringen betaler renter på lånet imens låntakerne gjennomfører utdanningen.
Ansvar/ sektor	Education and Skills Funding Agency (ESFA) administrerer låneordningen.
Målgruppe og kriterier for støtte	For å søke må man: • være 18 eller over • være en britisk statsborger • ha bodd i Storbritannia i minst 3 år før kurset starter • planlegge å jobbe i Storbritannia, EU eller EØS etter kurset
Omfang	Man kan låne mellom 300 og 10 000 GBP. Regjeringen betale renter på lånet mens låntakerne gjennomfører utdanningen.
Nærmere kommentar	Fra september 2009 ble det innført en rekke endringer for å gjøre låneordningen mer fleksibel. Det maksimale lånet økte til 10 000 GBP og nivået på lånefinansiering er nå 100% av kursavgiftene for de som er arbeidsløse. For alle andre søkere er maksimalt lånebeløp 80% av kursavgiften.

6. Universal Credit ¹²⁵	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Denne britiske ordningen har blitt innført over hele Skottland, og gjelder hovedsakelig for arbeidssøkere eller personer med lav inntekt. Ordningen erstatter andre støtteordninger man måtte ha for dekning av levekostnader, bostøtte og reduserte skattekrav.

¹²⁴ Scottish Government (2018): Regjeringsnotat: *Helping you meet the costs of learning and training: Your guide to funding 2017/2018*: <https://beta.gov.scot/publications/guide-to-learner-funding-2017-to-2018/>

UK Government (2018): <https://www.gov.uk/career-development-loans/eligibility>

Education & Skills Funding Agency (2018): «Professional and Career Development Loans», https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/680687/PCDL_LP_List_Requirements_for_inclusion.pdf

¹²⁵ Scottish Government (2018): Regjeringsnotat: *Helping you meet the costs of learning and training: Your guide to funding 2017/2018*: <https://beta.gov.scot/publications/guide-to-learner-funding-2017-to-2018/>

UK Government (2018): <https://www.gov.uk/career-development-loans/eligibility>

Citizens Advice (2018): <https://www.citizensadvice.org.uk/benefits/universal-credit/before-you-apply/Check-if-youre-eligible-for-Universal-Credit/>

Ansvar/ sektor	Det britiske arbeids- og pensjonsdepartementet (Department for Work and Pensions)
Målgruppe og kriterier for støtte	Arbeidssøkere eller personer med lav inntekt. Personer som mottar Universal Credit og starter på et fulltidsstudium kan fortsette å motta ytelsen dersom han/hun: • er forelder • er funksjonshemmet • har en partner som ikke er student eller • er under 21 år og går på videre utdanning (further education) uten å motta støtte fra foreldrene.
Omfang	Ordningen er behovsprøvd, og beregnes ut fra ulike parametre som inntekt, eksisterende trygdeytelser og reduserte skattekrav.

7. Jobseeker's Allowance (JSA)¹²⁶

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Ordningen gir støtte til personer som er arbeidsledige og som aktivt søker jobb.
Ansvar/ sektor	Det britiske arbeids- og pensjonsdepartementet (Department for Work and Pensions)
Målgruppe og kriterier for støtte	Man kan kvalifisere for støtte dersom man: • er over 18 år • er under pensjonsalder • ikke studerer på fulltid • er aktivt arbeidssøkende (og har en avtale hvor man erklærer dette) samt er tilgjengelig for å ta seg arbeid • jobber i snitt mindre enn 16 timer i uka • har en eventuell partner som jobber mindre enn 24 timer i uka i snitt • ikke har en sykdom som gjør at man ikke er i stand til å jobbe
Omfang	Man kan få to typer Jobseeker's Allowance-ytelser; såkalt bi-dragsbasert og inntekst-basert JSA. Mottar man bidragsbasert JSA kan man få: • 57.90 GBP per uke dersom man er under 25

¹²⁶ UK Government (2018): <https://www.gov.uk/career-development-loans/eligibility>

Turn2us (2018): <https://www.turn2us.org.uk/Benefit-guides/Jobseeker-s-Allowance/How-much-Jobseeker-s-Allowance-will-I-get#guide-content>

	• 73,10 GBP per uke dersom man er 25 eller over Inntektbasert JSA beregnes ut fra en rekke parametere, som inntekt, hvorvidt man er samboer og om den/de man lever sammen med har funksjonshemninger, bokostnader etc.
--	---

8. Dependants' Allowance¹²⁷

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Ordningen gir støtte til personer som er økonomisk eller juridisk ansvarlig for en voksen (inkludert omsorg for noen). Støttebeløpet vurderes i forhold til inntekt og familiemessige forhold.
Ansvar/ sektor	Regjeringen i Storbritannia
Målgruppe og kriterier for støtte	• Fulltidsstudenter på videre- eller høyere utdanning, og økonomisk eller juridisk ansvarlig for en voksen (inkludert at man har omsorg for noen) • Ordningen er behovsprøvd ift inntekt og familiemessige forhold
Omfang	Man kan få 54.69 GBP i uka dersom man har omsorgsansvar for en voksen. Støttebeløpet vurderes også i forhold til inntekt og familiemessige forhold.

9. Childcare Fund¹²⁸

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	«Collegene» har et fond som kan dekke studentenes utgifter til barnepass.
Ansvar/ sektor	De respektive «collegene»
Målgruppe og kriterier for støtte	Følgende er prioriterte målgrupper: • College-studenter på videre utdanning som er enslige foreldre • eldre studenter • deltidsstudenter

¹²⁷ Scottish Government (2018): Regjeringsnotat: *Helping you meet the costs of learning and training: Your guide to funding 2017/2018*: <https://beta.gov.scot/publications/guide-to-learner-funding-2017-to-2018/>

¹²⁸ Ibid.

	Dette betyr imidlertid ikke at heltidsstudenter ikke kan søke om støtte til barnepass. Hvis man mottar støtte fra dette fondet, kommer det på toppen av eventuelt stipend, og man skal kun bruke denne støtten til å dekke kostnader til barnepass.
Omfang	
Nærmere kommentar	Noen colleges tilbyr barnepass på studiestedet eller barnevakt-kuponger.

10. Additional Support Needs for Learning Allowance¹²⁹

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Studenter som har ekstra utgifter knyttet til det å være funksjonshemmet kan søke om å få dette dekket gjennom ordningen «Additional Support Needs for Learning Allowance». Man kan da få dekket kostnader knyttet til studiet og transport. Ordningen er ikke behovsprøvd.
Ansvar/ sektor	Støtteordningen er administrert av de respektive «collegene».
Målgruppe og kriterier for støtte	Funksjonshemmede fulltidsstudenter som tar videre utdanning.
Omfang	Ukjent? Knyttet til konkrete behov?
Nærmere kommentar	I tillegg til denne ordningen kan studenter som er funksjonshemmet og deltar på et godkjent kurs på videre utdanningsnivå søke det aktuelle collegeet om dekning av reisekostnader. Kriteriene for støtte er da satt av det enkelte college.

11. Discretionary Fund¹³⁰

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Hvert college driver et såkalt «Discretionary Fund», som studenter med spesielle økonomiske utfordringer kan søke om støtte fra.
--	---

¹²⁹ Scottish Government (2018): Regjeringsnotat: *Helping you meet the costs of learning and training: Your guide to funding 2017/2018*: <https://beta.gov.scot/publications/guide-to-learner-funding-2017-to-2018/>

¹³⁰ Ibid.

Citizens Advice Scotland (2015): <https://www.citizensadvice.org.uk/scotland/family/education/further-and-higher-education-s/the-discretionary-fund-s/#h-what-is-the-discretionary-fund>

Ansvar/ sektor	De respektive «collegene», samt Scottish Further and Higher Education Funding Council (SFC) og Student Awards Agency for Scotland (SAAS).
Målgruppe og kriterier for støtte	Fondets målgruppe er studenter som har økonomiske utfordringer som kan hindre dem i å delta på, eller fortsette i, videre eller høyere utdanning. Studenter som deltar på fulltids- eller deltidsutdanning på videre- eller høyere utdanning kan søke. Sykepleier- eller jordmor-studenter er ikke berettiget støtte fra fondet.
Omfang	Universiteter og «colleges» har sine egne kriterier for tildeling av skjønnsmessige utbetalinger fra fondet.
Nærmere kommentar	Det er to separate organer som utsteder veiledning om hvordan man skal administrere fondet. The Scottish Further and Higher Education Funding Council (SFC) utsteder veiledning for videreutdanningsinstitusjoner og Student Awards Agency for Scotland (SAAS) gir veiledning for høyere utdannings-institusjoner.

12. Housing Benefits ¹³¹	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Denne ordningen hjelper personer med lav inntekt som studenter, med å betale husleiekostnader. Ordningen er behovsprøvd.
Ansvar/ sektor	Kommunen utbetaler denne ytelsen.
Målgruppe og kriterier for støtte	Følgende er målgrupper: • heltidsstudenter som tar videre- eller høyere utdanning, som er under 21 år • heltidsstudenter som tar videre- eller høyere utdanning, som er 22 år eller eldre, dersom personen er funksjonshemmet eller har barn
Omfang	Støttebeløpet beregnes på følgende måte: maksimalt leiebeløp for bostedet minus det beløpet han/hun har råd til å betale.

¹³¹ Scottish Government (2018): Regjeringsnotat: *Helping you meet the costs of learning and training: Your guide to funding 2017/2018*: <https://beta.gov.scot/publications/guide-to-learner-funding-2017-to-2018/>
 Shelter Scotland (2018): https://scotland.shelter.org.uk/get_advice/advice_topics/paying_for_a_home/housing_benefit/how_housing_benefit_is_calculated

	Kommunen vil vurdere personens formue, inntekt (inkludert lønn, eventuelle trygdeytelser, studiestipend etc.) og hvem personen bor sammen med, når evt. bostøtte skal innvilges.
--	--

13. Modern Apprenticeships (Scotland)¹³²

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Støtte til arbeidsgivere som tar imot lærlinger i alderen 16-24 år. Selv om det bare gis støtte for lærlingeplasser til denne aldersgruppen, kan også personer som er eldre enn dette delta i denne typen arbeidspraksis. Ordningen gir folk over 16 år muligheten for lønn mens de er i arbeidspraksis. Målet med ordningen er å gi unge personer ferdigheter og kvalifikasjoner for å starte en karriere uten å måtte studere på heltid. Arbeidstreningen kan gi en skotsk yrkeskvalifikasjon (SVQ) på nivå 3 eller høyere, som tilsvarer nivå 6-7 på skalaen SCQF (Scottish Credit Qualification Framework) eller ISCED-nivå 3.
Ansvar/ sektor	Skills Development Scotland
Målgruppe og kriterier for støtte	Ordningen er åpen for selskaper som ønsker å rekruttere nye og tilby dem opplæring som kvalifiserer til SVQ nivå 3. Lærlingeplass er tilgjengelig for personer fra 16 år som ønsker å fullføre en yrkeskvalifikasjon på nivå 3 eller høyere. De fleste lærlingeplassene er åpne for personer i alderen 16-24, selv om et lite antall er tilgjengelig for personer over 24 år. Lærlingen må allerede være i en jobb for å delta i programmet. I alle tilfeller skal arbeidsgivere: • ansette lærlingen som er underlagt arbeidsgiverens vanlige arbeidsvilkår • betale lærlingen en avtalt lønn som gjenspeiler arbeidsgiverens forpliktelser og lærlingens muligheter. • drive en formell helse- og sikkerhetspolitikk og likestillingspolitikk som oppfyller alle juridiske krav • være oppmerksom på relevansen og kvaliteten på utenlandske kvalifikasjoner og sette rimelige opptakskrav • sikre at søkerne er i stand til å fullføre lærlingeordningen • gjøre potensielle lærlinger oppmerksomme på forpliktelsene som inngår i lærlingskapet

¹³² Skills Development Scotland (2018): <https://www.ourskillsforce.co.uk/search-for-funding/>

	• registrere en lærling innen åtte uker fra arbeidstreningens startdato.
Omfang	Skills Development Scotland støtter arbeidsgivere som tar imot lærlinger i alderen 16-24 år med opptil 2000 GBP.

14. Construction Industry Training Board/ Construction Skills levy-grant scheme ¹³³	
Ordningens virkemåte	Ordningen skal sikre tilstrekkelig kompetanseutvikling for bedrifter innen byggesektoren gjennom tilskudd og rådgivning. Alle bygg-entreprenører er forpliktet ved lov til være registrert med byggkvalifikasjoner («Construction Skills»).
Ansvar/ sektor	Construction Industry Training Board (CITB). Industrial Training Act gir CITB i mandat å samle inn avgifter fra arbeidsgivere innen byggebransjen og å bruke dette til å støtte opplæringstiltak.
Målgruppe og kriterier for støtte	Alle registrerte bygningsfirmaer kan motta tilskudd og rådgivning, selv de som ikke er ansvarlige for å betale praksis-avgift. Bedrifter med totale lønnsutbetalinger på under 80 000 GBP trenger ikke betale avgift.
Omfang	Hvor mye entreprenørene skal betale i avgift, samt hvor mye de kan motta i støtte, vurderes etter hvor mange ansatte bedriften har. I 2014 mottok 15 725 bedrifter støtte gjennom ordningen, og 129 millioner GBP ble utbetalt tilsammen.
Nærmere kommentar	Midlene brukes til å støtte mange ulike aktiviteter, som for eksempel: • Opplæringstiltak og praksisplasser i ulike bedriftene • Rådgivning og veiledning i forbindelse med å ha personer i praksis • Utvikling av kvalifikasjonsstrategier • Utgi rapporter om statistikk og trender på feltet

¹³³ Cedefop (2014): <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetails9529.html?country-Name=United%20Kingdom&instrumentType=training%20fund&instrumentID=Construction%2BIndustry%2BTraining%2BBoard%252F%2BConstruction%2BSkills%2Blevy-grant%2Bscheme>

The Construction Industry Training Board (2018): <https://www.citb.co.uk/levy/how-levy-helps-industry/>

The Construction Industry Training Board (2014): «Annual Report and Accounts 2014», <https://www.citb.co.uk/global/about-us/citb%20annual%20report%20and%20accounts%202014.pdf>

15. ECITB training levy-grant scheme ¹³⁴	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Gjennom å betale inn arbeidstreningsavgift får arbeidsgivere i ingeniør- og bygningsindustrien råd om kompetanseutvikling samt støtte til kurs og lærlingeplasser.
Ansvar/ sektor	ECITB (Engineering Construction Industry Training Board) – en såkalt «statutory body»/lovstyrt organ. ECITB mottar arbeidstreningsavgift fra arbeidsgivere innen ingeniør- og bygningsindustrien. ECITB får også midler fra andre organisasjoner, inkludert EU.
Målgruppe og kriterier for støtte	Arbeidsgivere som står på ECITBs register, dvs. alle som helt eller delvis har aktiviteter innen ingeniør- og byggsektoren, er kvalifisert til å kreve ECITB-tilskudd (og tjenester). Tilskudd kan holdes tilbake dersom ikke avgiften betales.
Omfang	Årlig bruker ECITB 30 millioner GBP på å ulike støttetiltak til arbeidsgivere. Avgifter arbeidsgivere betaler inn beregnes på følgende måte: • For selskaper med ansatte som arbeidere «on-site»: 1,5% av hhv. total bruttolønn til de ansatte og de totale brutto-betalingene for arbeidskontrakter betales inn. Hvis de totale utbetalingene er under 275 000 GBP avkreves ikke avgift. • For selskaper med ansatte som helt eller delvis arbeider «off-site»: 0,18% av hhv. de total bruttolønn til ansatte og de totale bruttobetalingene som er foretatt for arbeidskontrakter innbetales. Hvis de totale utbetalingene er under 1 000 000 GBP avkreves ikke avgift.
Nærmere kommentar	Eksempler på kurs som gis støtte er: tekniske kurs, prosjektledelse, intern kursing i mellommenneskelige ferdigheter, teknisk lederskap og lærlingeplasser for unge. ECITB setter også industristandarder for kompetanse og helse og sikkerhet.

¹³⁴ Cedefop (2014): <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetails45ca.html?countryName=United%20Kingdom&instrumentType=training%20fund&instrumentID=ECITB%2Blevy-grant%2Bscheme> og <https://www.ecitb.org.uk/Training-Levy/How-does-the-Levy-work#2325127-training-levy-rates-and-exemption-levels>

ECITB (2018): <https://www.ecitb.org.uk/Training-Levy/How-does-the-Levy-work#2325127-training-levy-rates-and-exemption-levels>

16. Work-related training tax exemption ¹³⁵	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Selskaper som gir denne typen kurs, i form av praksis/opplæring til sine ansatte, kan trekke fra kostnader på selskapsskatten.
Ansvar/ sektor	Her Majesty's Revenue and Customs (MMRC) Ordningen er hjemlet i følgende lov: The Vocational Training (Tax Relief) (Amendment) Regulations 1997.
Målgruppe og kriterier for støtte	Alle selskaper som betaler selskapsskatt.
Omfang	Samlede årlige utbetalinger for skatteåret 2009/10 (estimat): • Direkte kostnader til arbeidspraksis: 1,73 millioner GBP • Lønn til ansatte som gjennomfører arbeidstrening 1,66 millioner GBP
Nærmere kommentar	Ordningen støtter kursing som forbedrer ansattes ferdigheter eller personlige egenskaper. Videre skal kursingen være relevant for arbeidstakerens arbeid og/eller bidrar til å øke sjansen til å få andre jobber eller delta i frivillige arbeid.

17. Work-related training tax exemption: tax allowance for self-employed ¹³⁶	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Selvstendig næringsdrivende kan trekke fra kostnader til opplæring på inntektskatten.
Ansvar/ sektor	Her Majesty's Revenue and Customs (HMRC) Ordningen er hjemlet i følgende lov: The Vocational Training (Tax Relief) (Amendment) Regulations 1997.

¹³⁵Cedefop (2014): <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetailseff8.html?country-Name=United%20Kingdom&instrumentType=tax%20incentive%20for%20individuals&instrumentID=Work-related%2Btraining%2Btax%2Bexemption%253cbr%252F%253etax%2Ballowance%2Bfor%2Bself-employed%2B%253cbr%252F%253e>

UK Government (2018): <https://www.gov.uk/expenses-and-benefits-training-payments/what-to-report-and-pay>
Kearsley, L. (2016): «Training costs – Are they Tax Deductible?» *Nelsons*, <https://www.nelsonslaw.co.uk/training-costs-tax-deductible/>

¹³⁶ Cedefop (2014): <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetailseff8.html?country-Name=United%20Kingdom&instrumentType=tax%20incentive%20for%20individuals&instrumentID=Work-related%2Btraining%2Btax%2Bexemption%253cbr%252F%253etax%2Ballowance%2Bfor%2Bself-employed%2B%253cbr%252F%253e>

HMRC og HM Treasury (2018): https://www.lepnetwork.net/media/1496/pu2152__consultation_on_self-funded_training_web.pdf

Målgruppe og kriterier for støtte	Selvstendig næringsdrivende
Omfang	Samlede årlige utbetalinger for skatteåret 2009/10 (estimat fra CEDEFOP): • Direkte kostnader til opplæring av ansatte i bedrifter som drives av selvstendige næringsdrivende: 0,31 millioner GBP • Lønn til ansatte som utfører opplæring: 0,30 millioner GBP • Direkte kostnader til opplæring utført av selvstendig næringsdrivende selv: 0,83 millioner GBP HMRC estimerer at rundt 500 000 selvstendig næringsdrivende finansierte arbeidsrelatert opplæring i 2016. Flertallet av disse personene kunne trekke fra noen av kostnadene til dette på skatten.
Nærmere kommentar	Ordningen skal støtte kursing som forbedrer ansattes kunnskaper, ferdigheter eller personlige egenskaper som er relevante for arbeidstakerens arbeid og/eller bidrar til å øke arbeidstakerens sjanse til å få andre jobber eller delta i frivillige arbeid.

4.3.8 Oppsummering

I gjennomgangen av Storbritannias finansiering av grunnopplæring for voksne har vi konsentrert oss om Skottlands ordninger, da disse sannsynligvis vi ha større overførbarhet til norske forhold. Videre har vi fokusert på de to formelle hovedtypene utdanningsmuligheter som tilbys voksne: yrkesopplæring («vocational training») og videre utdanning («further education»). Disse voksenutdanningsmulighetene tilbys for en stor del av colleges, men yrkesutdanning foregår også i form av akkrediterte kurs og arbeidstreningstiltak på arbeidsplasser. Regjeringen finansierer de 25 skotske collegene gjennom «Scottish Funding Council». «Scottish Enterprise» (SE) og «Highlands and Islands Enterprise» (HIE) er sentrale finansiører av yrkesutdanningen, via offentlige selskaper kalt «Local Enterprise Companies» (LECs).

Når det gjelder om voksne som deltar i grunnopplæring har rett til støtte fra ordninger direkte rettet mot utdanningsformålet og/eller mer generelle inntektssikring, er dette i stor grad avhengig av om man er fulltids- eller deltidsstudent. Støtteordninger *direkte rettet mot utdanning* er i hovedsak fulltidsstudenter; disse får dekket studieavgiften samt kan motta studiestipend. Det åpnes også opp for at noen deltidsstudenter kan motta støtte i form av fritak for studieavgiften; dette gjelder studenter med lav inntekt som er mottaker av behovsprøvd støtteordninger samt funksjonshemmede. Videre kan collegene gi behovsprøvd økonomisk støtte til reiseutgifter og studiemateriell til studenter som tar kurs på videre utdanning.

Motsatt er det slik at større *generelle inntektssikringsordninger* til voksne som tar grunnopplæring – som trygd – generelt er forbeholdt deltidsstudenter; personer som starter å studere på deltid har vanligvis rett til å beholde sine trygdeytelser. Det finnes imidlertid også trygdeordninger til deltidsstudenter som går på college og andre utdanningsinstitusjoner som er behovsprøvde, som «Individual Learning Accounts» og «Universal Credit».

Som gjennomgangen av finansieringsordninger viser er det også en rekke ordninger og skatteincentiver for arbeidsgivere som vil kurse sine ansatte og tilby arbeidstrening. Flere av disse er i regi av arbeidsgiverstyrte organisasjoner, hvor bedrifter betaler inn medlemsavgift og kan motta råd om kompetanseutvikling og støtte til kursing av sine ansatte tilbake. Endelig har ansatte i bedrifter rett til fremme en forespørsel om å studere eller gjennomføre arbeidstrening, og arbeidsgiver må vurdere dette og svare innen 28 dager. Arbeidsgiveren plikter ikke å betale for arbeidspraksisen/studiet, men forespørselen kan medføre at arbeidsgiver må tilpasse arbeidsmengden slik at opplæring lar seg gjøre.

4.4 Irland

4.4.1 Kort om behovet for voksenopplæring

Irland har en andel på 9,2 prosent av unge voksne mellom 25 og 34 år som ikke har fullført videregående skole. Blant dem mellom 35 og 44 år er det derimot 13,7 prosent som ikke har fullført. Arbeidsledigheten blant voksne mellom 25 og 64 år som ikke har fullført videregående er 15,9 prosent og inaktivitetsraten er 42 prosent. Den generelle arbeidsledigheten er 6,4 prosent.¹³⁷

4.4.2 Utdanningssystemet i Irland

Et sentralt trekk ved utdanningssystemet i Irland er de mange små skolene i landet; det er over 3 000 barneskoler og over 700 ungdoms- og videregående skoler i Irland. De fleste er private, det vil si alle barneskolene og majoriteten av ungdomsskolene. Mens de private skolene er eid lokalt av organisasjoner eller religiøse kirkesamfunn, er det kun et fåtall av skolene som krever inn skolepenger av foreldrene. Videre er det to offisielle språk på irske skoler. Undervisningen foregår på engelsk på de fleste skolene, men den foregår også på irsk på en del skoler på vest- og sørkysten.

Det overordnede ansvaret for utdanningssystemet i Irland ligger hos den skotske regjeringen ved utdanningsdepartementet – Department of Education and Skills (DES). DES har ansvar for politikken, utdanningstilbudet, finansiering og regulering på alle utdanningsnivåer, inkludert (fra 2010) yrkesutdanning. Den statlige etaten under utdanningsdepartementet, SOLAS (the Further Education and Training Authority) har ansvaret for allokeringen av midler samt for planleggingen og koordineringen av videre utdanning og arbeidstrening (further education and training – FET). 16 regionale komiteer for utdanning og arbeidstrening («Education and Training Boards», ETB) har ansvar for den lokale driften av både ungdomsskoler, videregående skoler og FET-tilbudene, inkludert voksenopplæring. Videre er

¹³⁷ OECD (2017): *OECD. Stat. (Education and Training)*

den statlige etaten Quality and Qualifications Ireland (QQI) akkrediteringsmyndighet som gir, og setter standarder for, poenggivende studier gjennom ordningen NFQ (National Framework of Qualifications).

Gangen i grunnopplæringen, dvs. ISCED-nivå 1-3 kan oppsummeres slik:

- ISCED 1: *Barneskole* («primary school»). Alder: 5 – 12 år. Obligatorisk.
- ISCED 2: *Ungdomsskole* («lower secondary»). Alder: 12 – 15 år. Obligatorisk.
- ISCED 2/3: *«Overgangsår»* («transition year»). Alder: ca. 15 år. Valgfritt.
- ISCED 3: *Videregående* («Leaving Certificate program», avslutter «upper secondary education»). Alder: ca 15-18 år. To-årig løp. Obligatorisk.
- ISCED 3: *Yrkesskole*. Alder: 16+. Valgfritt.
- ISCED 3: *Videre utdanning*. Alder: ca. 17+, ved videreutdannings-colleges. Valgfritt.

4.4.3 Voksenutdanning og støtte til dette

Utdanningsdepartementet (DES) utvikler og finansierer utdanningsprogrammer til unge og voksne som enten har falt av utdanningssystemet tidlig eller som trenger utdanning og arbeidstrening for å få arbeid eller oppnå et tilstrekkelig antall studiepoeng (jf. NFQ).

Generelt sett er det slik at personer som mottar arbeidsledighetstrygd og som går på voksenutdanning i form av videre utdanning og/eller arbeidstrening (FET)¹³⁸ får opplæringsstøtte i stedet for trygd. FET -utdanning er i all hovedsak også gratis å delta på – unntaket er PLC-kurs (se beskrivelse under) samt visse deltidsutdannings-kurs. Utdanningsdepartementet tilbyr også en gratis ordning for deltidsutdanning for voksne som ikke har fullført videregående utdanning, kalt «Back to Education Initiative». Som nevnt drifter de 16 regionale komiteene for utdanning og arbeidstrening det meste av voksenopplæringstilbudet.

Hovedtilbyderne av voksenutdanning er regionale komiteene for utdanning og arbeidstrening, men også mindre, uavhengige organisasjoner og private aktører tilbyr voksenutdanning. De private tilbyderne mottar ikke statlig finansiering.

De ulike formelle, offentlig støttede voksenutdanningsordningene som tilbys kan grupperes inn i tre hovedtyper,¹³⁹ hvor alle kan klassifiseres som videre utdannings- og/eller arbeidstreningprogrammer (FET):

- utdanningstilbud som gir opplæring i grunnleggende ferdigheter

¹³⁸ FET vil si all utdanning og opplæring som ikke er en del av det ordinære grunnskoleløpet eller høyere utdanning. FET omfatter blant annet "second chance"-programmer for personer som har droppet ut skolen og for arbeidsledige, lærlingeplasser, yrkesfaglig utdanning samt kurs i "basic skills" som lesing og skriving.

¹³⁹ Vi inkluderer da ikke såkalt «community education», som tilbys på siden av utdanningstilbudene i regi av det offentlige, samt andre uformelle opplæringstilbud som ikke gir poeng på NQF-skalaen.

- utdanningstilbud med mål om en formell kvalifisering
- utdanningstilbud med mål om å få folk inn i arbeidslivet

Utdanningstilbud som gir opplæring i grunnleggende ferdigheter.

En sentral ordning her er «Adult Literacy» som tilbys over hele Irland til voksne med lese og skriveferdigheter som er lavere enn nivå 3 på NFQ-skalaen, og er gratis. «Adult Literacy» er også tilgjengelig for voksne med kvalifikasjoner på videregående-nivå som ikke har tilsvarende ferdigheter på områdene lesing, skriving og tallforståelse. Det gis også undervisning i personlig utvikling og IT-kunnskaper.

Utdanningstilbud med mål om en formell kvalifisering.

To sentrale ordninger som kan gi voksne en formell utdanningskvalifikasjon er det ettårige fulltids yrkesopplæringsstudiet «Post-Leaving Certificate» (PLC) samt «Back to Education Initiative» (BTEI). PLC-undervisningen foregår i stor grad på videregående skoler og tilbys på oppdrag for de regionale komiteene for utdanning og arbeidstrening (ETBs). Generelt skal man ha fullført videregående skole for å være kvalifisert for å delta på PLC-kurs, men dersom man har arbeidserfaring som er relevant for kurset som tilbys kan man likevel bli kvalifisert. Dette den største av fulltids- videreutdannings- og/eller arbeidstrening-programmene med over 30.000 studieplasser tilgjengelig hvert år. Deltakere på PLC-kurs må betale en studieavgift på 200 EUR man kan slippe å betale avgiften dersom man blant annet mottar «Back to Education Allowance»- eller «VTOS allowance»-støtte (se beskrivelse av ordningene i tabellene under).

BTEI er et deltidsstudieprogram som er gratis for voksne som ikke har fullført videregående skole. Målgrupper inkluderer voksne med funksjonshemninger, enslige foreldre, personer som har droppet tidlig ut av skoleløpet og arbeidsledige. Målsetningen er å gi voksne som ønsker å komme tilbake i utdanningsløpet en mulighet til å kombinere utdanning med familie og arbeid.

Utdanningstilbud med mål om å få folk inn i arbeidsmarkedet

Et mangfold av yrkesutdanningsordninger for voksne tilbys i Irland, eksempelvis Støtteordning for yrkesutdanningsmuligheter («Vocational Training Opportunities Schemes», VTOS), såkalte Spesifikk ferdighetsopplærings-kurs, traineeprogrammer og lærlingeplass-ordninger. VTOS er et fulltidsstudium som gir opptil to års yrkesutdanning til arbeidsløse over 21 år. Kursene gir sertifisering på nivå 3-6 på NFQ-skalaen. Undervisning samt undervisningsmateriell er gratis. VTOS-deltakere kan også få veiledning og støtte til diverse utgifter forbundet med blant annet reise, måltider og barnepass.

Det er to typer «Spesifikk ferdighetsopplæringskurs» («Specific Skills Training») en langvarig og en kortvarig versjon med varighet på hhv. minst 6 måneder eller 10 uker. Kursene gir kompetanseheving innenfor en rekke sektorer til personer som har mistet jobben sin, eller tilbyr kurs innen nye områder til personer som har behov for å lære nye arbeidsrelaterte ferdigheter. Spesifikk ferdighetsopplæringskurs gir studiepoeng innenfor NFQ-skalaen eller en annen sertifisering fra en akkreditert ekstern aktør.

Traineeprogrammer tar vanligvis 4-9 måneder å fullføre og gir yrkesspesifikk opplæring kombinert med formell opplæring og coaching på arbeidsplassen. Alle programmene gir studiepoeng innefor NFQ-skalaen eller en annen sertifisering fra en akkreditert ekstern aktør.

Arbeidstakere i Irland har ingen automatisk rett til å ta ubetalt permisjon i forbindelse med studier¹⁴⁰.

4.4.4 Irske støtteordninger

Oversikt over irske ordninger	
Utdanningsstøtte til individer	1. Back to Education Allowances – BTEA 2. Part-time Education Option (PTEO) 3. Education, Training and Development Option 4. Vocational Training Opportunities Schemes (VTOS)
Generell inntekts-sikring til individer	5. Jobseeker's Benefit 6. Jobseeker's Allowance 7. Disability Allowance 8. One-Parent Family Payment – OFP 9. Supplementary Welfare Allowance
Støtte til bedrifter	10. National Training Fund (NTF) 11. Skillnets training networks programme (INP)

1. Back to Education Allowances – BTEA¹⁴¹

Ordningens virkemåte	Støtteordningen har som mål å gi arbeidsledige, enslige forsørgerne eller funksjonshemmede, mulighet til å ta videregående
----------------------	--

¹⁴⁰ Citizens information (2017): http://www.citizensinformation.ie/en/employment/employment_rights_and_conditions/leave_and_holidays/types_of_leave_from_work.html

¹⁴¹ Department of Employment Affairs and Social Protection (2018): http://www.welfare.ie/en/Pages/353_Back-to-Education-Allowance.aspx#ld1a9a

Citizens Information (2018): http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/back_to_education/back_to_education_allowance.html

	opplæring, eller gi personer eldre enn 24 år mulighet for å ta videre eller høyere utdanning. Utdanningen skal være på fulltid og lede til en formell kvalifikasjon.
Ansvar/ sektor	Arbeids- og trygdedepartementet (Department of Employment Affairs and Social Protection)
Målgruppe og kriterier for støtte	Generelt må man være over 21 år og: • arbeidsledig, enslig forsørger eller funksjonshemmet • ha blitt tatt opp på godkjent kurs
Omfang	• Maksimal varighet på programmet er 2 år. • For mottakere over 26 år vil BTEA-ytelsen ligge på tilvarende nivå som den tidligere velferdsytelsen. • For mottakere under 26 år som mottok en redusert alders-relatert Jobseeker's Allowance-støtte vil maksimal støttrate ligge på 193 EUR.
Nærmere kommentar	Siden 2016/17 gir BTEA kun støtte til kurs som holdes i Irland eller i Nord-Irland. Man kan imidlertid få BTEA-støtte mens man er på ett års utenlandsopphold for eksempel i regi av Erasmus-ordningen.

2. Part-time Education Option (PTEO)¹⁴²

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Kvalifiserer man for «Deltidsutdannings-støtte» (PTO) kan man beholde velferdsytelsene Jobseeker's Allowance eller Jobseeker's Benefit og ta utdanning i form av et deltids- eller kveldskurs.
Ansvar/ sektor	Arbeids- og trygdedepartementet (Department of Employment Affairs and Social Protection)
Målgruppe og kriterier for støtte	• Åpen for alle aldersgrupper og arbeidsløse • Dokumentasjon på oppfyllelse av vilkår for Jobseeker's Allowance eller Jobseeker's Benefit, også under deltakelse i programmet.
Omfang	Samme omfang på støtten som man har fått fra Jobseeker's Allowance or Jobseeker's Benefit og evt. andre støtteordninger
Nærmere kommentar	Et bredt spekter av fag er tilgjengelige. Eksempelvis: • Grunnleggende voksenopplæring

¹⁴² Citizens Information (2018): http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/back_to_education/part_time_education_option.html

	• Personlig utvikling, catering, turisme, kommunikasjon, sport og fritid.
--	---

3. (Education, Training and Development Option) ¹⁴³	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Det tillates at man fortsetter å beholde arbeidsledighetstrygd-ordningene (Jobseeker's Allowance eller Jobseeker's Benefit) mens man deltar på kurs.
Ansvar/ sektor	Arbeids- og sosialdepartementet (Department of Employment Affairs and Social Protection)
Målgruppe og kriterier for støtte	• Voksne utenfor det formelle utdanningssystemet og arbeidsledige • Man må være minst 21 år ELLER mellom 18 og 20 og ute av det formelle utdanningssystemet i minst 2 år • Man må være på Jobseeker's Allowance, Jobseeker's Benefit eller fått innvilget annen arbeidsledighetstrygd for minst 6 måneder (156 dager).
Omfang	Man får tilsvarende støtte som fra Jobseeker's Allowance eller Jobseeker's Benefit. Man kan evt. også motta andre støtteordninger som drivstoffgodtgjørelse og leietilskudd. Omfanget på sistnevnte støtteordninger kan være behovsprøvd.
Nærmere kommentar	Kursene varer vanligvis ikke lenger enn 10 uker. Eksempler på kurstilbud er: • Personlig utviklingskurs • Generelle opplæringskurs • Spesifikke arbeidskompetansekurs

4. Vocational Training Opportunities Scheme (VTOS)¹⁴⁴

¹⁴³ Citizens Information (2018): http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/back_to_education/education_training_and_development_option.html

¹⁴⁴ Citizens Information (2018): http://www.citizensinformation.ie/en/education/returning_to_education/vocational_training_opportunities_scheme.html

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Gir deltakerne muligheter til å forbedre sitt generelle utdanningsnivå, få sertifisering, forberede seg på arbeidslivet og det å være selvstendig næringsdrivende samt delta på videre utdanning.
Ansvar/ sektor	Utdanningsdepartementet (Department of Education and Skills)
Målgruppe og kriterier for støtte	Personer som tidlig har falt ut av utdanningssystemet og: • er over 21 år • er arbeidsledige • har fått visse sosiale velferdsytelser i minst 6 måneder
Omfang	Kursene kan vare opptil 2 år. Generelt mottar VTOS-deltakere en støtte tilsvarende nivået på arbeidsledighets-/velferdstrygden de har mottatt.
Nærmere kommentar	Kursene spenner fra grunnskole-utdanning til avansert yrkesopplæring, og det tilbys opplæring i et bredt utvalg av emner. Kursene er på heltid, dvs. om lag 30 timer i uka. Mange kurs fører til kvalifikasjoner som Junior Certificate og nivå 3, 4, 5 og 6 på «National Framework of Qualifications».

5. Jobseeker's Benefit ¹⁴⁵	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Til personer som er ute av arbeid og trenger sosialhjelp.
Ansvar/ sektor	Arbeids- og trygdedepartementet (Department of Employment Affairs and Social Protection)
Målgruppe og kriterier for støtte	For å kvalifisere til Jobseeker's Benefit (JB) må man: • være under 66 år og: være arbeidsledig (fullt arbeidsledig eller arbeidsløs i minst 4 av 7 dager)

Department of Employment Affairs and Social Protection (2012): <http://www.welfare.ie/en/Pages/Back-to-Education--Part-Time-Education-Option.aspx#admin>

¹⁴⁵ Citizens Information (2018): http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/unemployed_people/jobseekers_benefit.html

Department of Employment Affairs and Social Protection (2018): <http://www.welfare.ie/en/Pages/Jobseekers-Benefit.aspx>

	ha hatt et vesentlig tap av arbeidsevne og som følge av dette, være arbeidsledig i minst 4 av 7 år være i stand til å jobbe være tilgjengelig for arbeid og reelt arbeidssøkende • mottar sosialhjelp (PRSI)
Omfang	Støtteomfanget er avhengig av søkerens gjennomsnittlige lønn, og spenner fra (2017-tall): • 87 EUR i uka, dersom ukentlig inntjening er mindre enn 150 EUR ○ 83 EUR i økt støtte dersom du har en partner eller samboer med inntekt under et visst nivå ○ 29,8 EUR i økt støtte dersom du har et barn • 193 EUR i uka, dersom ukentlig inntjening er lik eller mer enn 300 EUR ○ 128,1 EUR i økt støtte dersom du har en partner eller samboer med inntekt under et visst nivå ○ 29,8 EUR i økt støtte dersom du har et barn

6. Jobseeker's Allowance ¹⁴⁶	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Man kan få Jobseeker's Allowance dersom man ikke kvalifiserer for Jobseeker's Benefit. Jobseeker's Allowance er en behovs-prøvd støtteordning.
Ansvar/ sektor	Arbeids- og sosialdepartementet (Department of Employment Affairs and Social Protection)
Målgruppe og kriterier for støtte	For å få Jobseeker's Allowance må man: • være under 66 år • vær arbeidsledig (fullt arbeidsledig eller i minst 4 av 7 dager) • være i stand til å jobbe • være tilgjengelig for heltidsarbeid og reell arbeidssøker • ha oppholdstillatelse
Omfang	Maksimalt støttebeløp for følgende aldersgrupper er (2017-tall): • 26 år og oppover: 193 EUR

¹⁴⁶ Citizens Information (2018): http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/unemployed_people/jobseekers_allowance.html

Department of Employment Affairs and Social Protection (2018): <http://www.welfare.ie/en/Pages/Jobseekers-Benefit.aspx>

	○ 128,1 EUR i økt støtte dersom du har en partner eller samboer med inntekt under et visst nivå ○ 29,8 EUR i økt støtte dersom du har et barn • 25 år: 147,8 EUR ○ 128,1 EUR i økt støtte dersom du har en partner eller samboer med inntekt under et visst nivå • 18-24 år: 102,7 EUR ○ 102,7 EUR i økt støtte dersom du har en partner eller samboer med inntekt under et visst nivå
Nærmere kommentar	

7. Disability Allowance ¹⁴⁷	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Disability Allowance (DA) er en ukentlig godtgjørelse betalt til funksjonshemmede. Personer kan motta ytelsen fra de er 16 år. Personer som kvalifiserer for DA kan også motta andre supplerende velferdsytelser. DA er en behovsprøvd ordning.
Ansvar/ sektor	Arbeids- og trygdedepartementet (Department of Employment Affairs and Social Protection)
Målgruppe og kriterier for støtte	For å kvalifisere for DA må man: • Ha en skade, sykdom eller fysisk eller psykisk funksjonshemming som har fortsatt, eller kan forventes å fortsette, i minst ett år. • Ha betydelig begrenset arbeidsevne i forhold til alder, erfaring og kvalifikasjoner. • Vær mellom 16 og 66 år • Utføre og tilfredsstille behovsprøvings-test • Ha oppholdstillatelse
Omfang	Maksimalt støttebeløp er (2018-tall): • 198 EUR

¹⁴⁷ Citizens Information (2018): http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/disability_and_illness/disability_allowance.html#l62fd2

Department of Employment Affairs and Social Protection (2018): <http://www.welfare.ie/en/Pages/da.aspx#l62fd2>

	○ 131,40 EUR i økt støtte dersom man har en partner eller samboer med inntekt under et visst nivå* ○ Maksimalt 31,80 EUR i økt støtte dersom man har et barn under 18 år som bor hjemme og er avhengig av ens økonomiske støtte
Nærmere kommentar	* Dersom også din partner tilfredsstiller kriteriene for å motta DA kan begge motta maksimalt støttebeløp.

8. One-Parent Family Payment (OFP) ¹⁴⁸	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Enslig foreldre-støtte (OFP) er en støtteordning for menn og kvinner under 66 år som oppfostrer barn uten støtte fra en partner. Ytelsen er behovsprøvd. OFP er en skattepliktig inntektskilde.
Ansvar/ sektor	Arbeids- og trygdedepartementet (Department of Employment Affairs and Social Protection)
Målgruppe og kriterier for støtte	For å kvalifisere for Enslig foreldre-støtte må man: • Være under 66 år (ved 66 blir du kvalifisert for statspensjon) • Være forelder eller foresatt for et barn under syv år (i unntakstilfeller kan man imidlertid motta støtte til barnet er 16 eller 18 år – se kilde-linken) • Være den viktigste omsorgspersonen til minst ett barn under 7 år, og barnet må bo sammen med deg. OFP skal ikke betales dersom foreldrene har felles omsorgsrett for barn eller barn. • Ha bruttoinntekter fra lønnsarbeid («insurable employment») eller fra selvstendig næringsvirksomhet på maks 425 EUR per uke • Utføre og tilfredsstille en behovsprøvings-test • Ha oppholdstillatelse (visse personer, spesielt EU-statsborgere som anses som arbeidstakere, er unntatt fra den vanlige oppholdstillatelse) • Ikke bo med en ektefelle, sivil partner eller samboer

¹⁴⁸ Citizens Information (2018): http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/social_welfare_payments_to_families_and_children/one_parent_family_payment.html

	Dersom man er separert eller skilt må man: • Ha bodd separat fra partneren i minst 3 måneder (dette gjelder ikke for samboere) • Ha gjort anstrengelser for å få barnebidrag fra partneren (dersom partneren er barnets forelder) • Ikke ha mottatt tilstrekkelig med bidrag fra ektefelle eller sivile partner (dersom partneren er barnets forelder)
Omfang	Maksimalt støttebeløp er (2018): • 198 EUR ◦ 31.80 EUR i økt støtte for evt. andre barn man har som er under 18 år som bor hjemme og er avhengig av ens økonomiske støtte
Nærmere kommentar	Hvis man ikke var gift med forelderen til ens barn, trenger man ikke å søke om å få barnebidrag fra den andre forelderen når man først påberoper OFP. Man må imidlertid forsøke å søke om bidrag fra den andre forelder for å fortsette å være kvalifisert for OFP.

9. Supplementary Welfare Allowance¹⁴⁹

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Ukentlig utbetalt velferdsytelse til personer som ikke har nok inntekt til å dekke sine egne og familiens behov.
Ansvar/ sektor	Arbeids- og tryggedepartementet (Department of Employment Affairs and Social Protection)
Målgruppe og kriterier for støtte	Ytelsen er behovsprøvd, og man må tilfredsstillende følgende kriterier for å få SWA-støtte: • Være bosatt i Irland • Ha søkt på andre velferdsytelser man kan kvalifisere for • Være registrert som arbeidssøker i det lokale «Intreo Centre» • Ha oppholdstillatelse* Man vil normalt ikke kvalifisere for SWA dersom man er: • I heltidsarbeid, det vil si at man jobber 30 timer eller mer i uka • I heltid utdanning

¹⁴⁹ Citizens Information (2018): http://www.citizensinformation.ie/en/social_welfare/social_welfare_payments/supplementary_welfare_schemes/supplementary_welfare_allow.html

	• Involvert i en konflikt med arbeidsgiver knyttet til arbeidsforholdet
Omfang	Maksimalt støttebeløp for følgende aldersgrupper er (2018-tall): • 26 år og oppover: 196 EUR ○ 131,4 EUR i økt støtte dersom du har en partner eller samboer med inntekt under et visst nivå ○ 31,8 EUR i økt støtte dersom du har et barn under 18 år som bor hos deg og er avhengig av din økonomiske støtte • 25 år: 152,8 EUR ○ 131,4 EUR i økt støtte dersom du har en partner eller samboer med inntekt under et visst nivå • 18-24 år: 107,7 EUR ○ 107,7 EUR i økt støtte dersom du har en partner eller samboer med inntekt under et visst nivå
Nærmere kommentar	*Personer fra EU/EØS og sveitsiske arbeidstakere som har jobbet i Irland kan få tilgang til grunnleggende SWA samt kosttilskudd uten at de har vanlig oppholdstillatelse, forutsatt at de har rett til å oppholde seg i Irland.

10. National Training Fund (NTF) ¹⁵⁰	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Støtte til arbeidstrening, bl.a. lærlingeplasser. NTF finansieres gjennom selskapsavgifter.
Ansvar/ sektor	Utdanningsdepartementet (The Department of Education and Skills)
Målgruppe og kriterier for støtte	• Sysselsatte, arbeidsledige og arbeidssøkere (avhengig av støtteordning innenfor NTF) • Ordninger som er utformet for å støtte opplæring i selskaper. Disse retter seg ofte mot mikrobedrifter og små og mellomstore bedrifter

¹⁵⁰ Irish Institute of Training & Development (2017): <https://www.iitd.ie/News/tabid/456/articleType/ArticleView/articleId/212/Reform-of-the-National-Training-Fund-Budget-2017.aspx>

Cedefop (2014): <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetails255c.html?country-Name=Ireland&instrumentType=training%20fund&instrumentID=National%2BTraining%2BFund>

Omfang	Uvisst.
Nærmere kommentar	NTFs midler brukes av mange statlige institutter og etater, bl.a. • Utdanningsdepartementet; støtter ordningene «Back to education initiative - for second-chance education» og yrkesfaglig opplæring for arbeidsløse traineer • Arbeidsdepartementet; støtter lærlingeplasser • Skillsnets Limited; støtter Skillsnets training networks programme (TNP) • Enterprise Ireland; støtter opplæring i bedrifter i ledelse og internasjonal handel etc.

11. Skillnets training networks programme (TNP)¹⁵¹

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Målet med ordningen er å øke arbeidstakeres bransjespesifikke kompetanseutvikling. Opplæringstilskudd gis til rundt 14 000 bedrifter og 50 000 lærlinger gjennom 65 opplæringsnettverk.
Ansvar/ sektor	Utdanningsdepartementet (The Department of Education and Skills)
Målgruppe og kriterier for støtte	Bransjeledende nettverk med private selskaper og ansatte som har nytte av slik arbeidstrening, hvor følgende målgrupper prioriteres: • Personer som har vært arbeidsledige i mer enn 12 måneder • Personer utdannet til nivå 5 eller mindre på «National Framework Qualifications» • Personer under 34 år • Personer tidligere ansatt i bygg, produksjon og detaljhandel • Personer som ønsker en karriere i IKT
Målsetting	Å øke deltakelsen i bedrifters næringslivskurs for å gi arbeidstakere bransjespesifikk kompetanseutvikling.
Omfang	I 2017 ble TNP tildelt 18,2 millioner EUR fra National Training Fund.

¹⁵¹ Skillnet Ireland (2016): *Up-skilling enterprise, driving competitiveness* (Annual Report 2016), http://www.skillnets.ie/sites/skillnets.ie/files/pdf/annual_report_2016.pdf

Cedefop (2014): <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetails7508.html?country-Name=Ireland&instrumentType=training%20fund&instrumentID=National%2BTraining%2BFund&exampleID=24>

	I 2016 ble var det totale omfanget på støtte som ble allokert fra TNP 9 millioner EUR, mens 10,8 millioner EUR ble investert av medlemsbedriftene. Videre gjennomførte 41 000 arbeidstakere opplæring på 4 612 ulike kurs i regi av TNP.
--	--

4.4.5 Oppsummering

I Irland er det tre hovedtyper av formelle voksenutdanningstilbud og ulike finansielle støtteordninger for å delta på disse. Disse utdanningstilbudene kan klassifiseres som videreutdannings- og/eller arbeidstreningprogrammer. Det er Utdanningsdepartementet (DES) som utvikler og finansierer utdanningsprogrammer til unge og voksne som enten har falt av utdanningssystemet tidlig eller som trenger utdanning og arbeidstrening for å få arbeid eller oppnå et tilstrekkelig antall studiepoeng (jf. NFQ).

Når det gjelder forholdet mellom støtteordninger rettet direkte mot utdanningsformålet og generelle inntekstsikringsordninger er hovedregelen at personer som mottar arbeidsledighetstrygd og som går på voksenutdanning i form av videre utdanning og/eller arbeidstrening (FET) får opplæringsstøtte i stedet for trygd. Videre er de fleste fulltids utdanningstilbud gratis å delta på. Utdanningsdepartementet tilbyr også en gratis ordning for deltidsutdanning for voksne som ikke har fullført videregående utdanning. Den statlige etaten under Utdanningsdepartementet har ansvaret for allokeringen av midler samt for planleggingen og koordineringen av videre utdanning og arbeidspraksis. Mens de 16 regionale komiteene for utdanning og arbeidstrening står for den lokale driften av det meste av voksenopplæringstilbudet.

Når det gjelder støtteordninger til bedrifter har vi sett at det Nasjonale Arbeidstreningfondet (National Training Fund) er sentral i å finansiere ulike støtteordninger til selskaper som ønsker å tilby ansatte opplæring, eksempelvis i form av lærlingeplasser eller ulike typer kurs. Endelig er det ikke slik at arbeidstakere i Irland en automatisk rett til å ta ubetalt permisjon i forbindelse med studier.

4.5 Tyskland

4.5.1 Kort om behovet for voksenopplæring

Til sist kommer vi til Forbundsrepublikken Tyskland, hvor 13 prosent av befolkningen mellom 25 og 34 år står uten fullført videregående utdanning. Det samme gjelder 14,2 prosent av dem mellom 35 og 44 år. Arbeidsledigheten blant dem som ikke har fullført videregående er 10 prosent og inaktivitetsraten er 34,2 prosent. Den generelle arbeidsledigheten er lavest blant de inkluderte landene med 3,7 prosent.

4.5.2 Utdanningssystemet i Tyskland

I Tyskland er ansvaret for utdanningssystemet delt mellom føderasjonen og delstatene, kalt *Länder*. Omfanget av forbundsregjeringens ansvar på utdanningsområdet er definert i *Grundgesetz* eller Grunnloven. Med mindre Grunnloven tildeler lovgivende myndigheter til forbundsregjeringen, har delstatene rett til å vedta lover. Innenfor utdanningssystemet gjelder dette skolesektoren, høyere utdanning, voksenopplæring og videreutdanning. Styringen av utdanningssystemet på disse områdene er nesten utelukkende delstatenes oppgave. I tillegg til ansvarsfordelingen som er beskrevet ovenfor, gir Grunnloven også hjemmel for særlige samarbeidsformer mellom føderasjonen og delstatene innenfor rammen av de såkalte *Gemeinschaftsaufgaben*, eller fellesoppgaver.

Tyskland har et lignende system for yrkesutdanning som Danmark og Nederland, som kombinerer yrkesopplæring på arbeidsplasser og i klasserommet, kalt *duales System*, i tillegg til fulltids- yrkesskoler. I yrkesfaglig opplæring er den føderale regjeringen ansvarlig for opplæring i selskaper, mens delstatene er ansvarlige for de skolebaserte delene av yrkesopplæring og dermed også for yrkesskoler. Det tyske yrkesutdanningssystemet er preget av et sterkt partnerskap mellom staten, arbeidsgivere og fagforeninger. Utdanning for voksne er svakere regulert enn andre utdanningsområder, og begrunnelsen for dette er at de mangslungne og foranderlige kravene til voksenutdanning bare kan innfris ved hjelp av en struktur som kjennetegnes av mangfold og konkurranse mellom institusjoner og typer av kurs. Et sentralt prinsipp er at deltagelse skal være frivillig.

4.5.3 Voksenopplæringstilbud

En survey¹⁵² rettet mot voksenopplæringssektoren ble gjennomført i 2014 av DIE (det tyske institutt for voksenopplæring), der 179 tilbydere av grunnopplæring for voksne deltok. Opplæringstilbudene inkluderte grunnleggende lese- og skriveferdigheter, forkurs for å avlegge eksamen, samfunnskunnskap, aritmetikk, personlig økonomistyring, helse- og ernæring m.m. Nesten tre fjerdedeler av tilbyderne var *Volkschhochschulen*, som er kommunale voksenopplæringssentre, 17 prosent var utdanningstilbud i fengsler, mens resten var en uspesifisert restkategori. Restkategorien kan inkludere mye forskjellig for, ifølge Eurydice,¹⁵³ tilbys voksenopplæring og videreutdanning av private institusjoner, kirkeinstitusjoner, fagforeninger, de ulike industrikamre, politiske partier og foreninger, bedrifter, familieutdanningssentre, akademier, *Fachschulen* (fagskoler), institusjoner for høyere utdanning og fjernundervisningsinstitusjoner, samt Radio- og tv-selskaper.

Resultatene fra surveyen viste at mer enn halvparten av kursene i lese- og skriveferdigheter på *Volkschhochschulen* var rettet mot ikke-tysktalende (innvandrere). «Integrasjonskurs for leseferdighet», finansiert av det Føderale byrå for migrasjon og flyktninger (BAMF) utgjorde 44 prosent av kursene, en femtedel av deltakerne og nesten en fjerdedel av voksenopplæringssentrene. En tredjedel av lese-/skrivekursene var rettet mot tysktalende på voksenopplæringssentrene. Når det gjelder de andre grunnopplæringstilbudene, hadde de fleste et tematisk fokus på lov og rett, politikk og kultur. Imidlertid var mer enn halvparten av kursene i grunnopplæring forkurs for å komme i gang med annen

¹⁵² Leibniz Centre for Lifelong Learning (2014): «Angebotsstrukturen in der alphabetisierung und Grundbildung für Erwachsene 2014», <https://www.die-bonn.de/doks/2015-alphabetisierung-02.pdf>

¹⁵³ Eurydice (2018): https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/germany_en

utdanning, og det var også et betydelig omfang av arbeidsmarkedskurs. Deltakere i kursene var nesten alle menn. Imidlertid er det usikkert hvor presist bilde denne gir av voksenopplærings-/videreutdanningssektoren i Tyskland. Blant voksenopplæringsssentrene var det kun 131 av 907 inviterte som deltok, noe som utgjør en responsrate på 14 prosent. Det totale antallet av virksomheter som tilbyr voksenopplæring er ifølge DIE ukjent, men de estimerte at det fantes ca. 25 000 voksenopplæringsinstitusjoner i 2008, som ga regelmessig og offentlig organisert utdanning:

- 37 av institusjonene tilbød generell og yrkesrettet videreutdanning
- 56% kun yrkesrettet videreutdanning
- 6% generell videreutdanning (med politisk og kulturell utdanning)
- 41,3% var private leverandører
- 23,5% var voksenopplæringsssentre

Forbundsregjeringen og delstatene har gått sammen om en satsning som har fått navnet «Nasjonalt tiår for leseferdighet og grunnleggende ferdigheter 2016-26». Denne har til hensikt å heve nivået på grunnleggende lese- og skriveferdigheter hos den voksne befolkningen. I løpet av dette tiåret vil Forbundsdepartementet for utdanning og forskning (BMBF) gi ca. 180 millioner euro til finansiering av prosjekter. Som nevnt eksisterer det allerede et bredt spekter av nasjonale, regionale og lokale tiltak men disse er ikke fullt utnyttet, og det er mye å hente på en bedre samordning, og det er derfor opprettet et hovedkontor som skal bidra til samarbeid og formidle god praksis.

4.5.4 Finansiering av voksenutdanningssektoren

Det beskrives det som en krevende oppgave å anslå hvor mye penger som brukes på utdanning for voksne i Tyskland, og det siste forsøket ble gjort av DIE i 2007¹⁵⁴. De beregnet den gang at beløpet var omkring 1,2 prosent av BNP i Tyskland eller ca. 28 milliarder euro, noe som var et konservativt estimat og bare inkluderte direkte kostnader. De viktigste bidragsyterne var deltakerne selv, etterfulgt av selskaper og offentlige myndigheter (føderale myndigheter, delstater, kommuner, EU) tok tredjeplassen med skatter og inntekter fra arbeidsledighetsforsikring som brukes til opplæringstiltak for arbeidssøkere.

I 2012 utgjorde de offentlige bidragene 6 milliarder euro, der Forbundsregjeringen stod for 1,1 milliarder, delstater 1,3 milliarder, lokalsamfunn: 0,3 milliarder og Forbundsagenturet for arbeid (*Bundesagentur für Arbeit*) 3,4 milliarder. I de senere årene er det blitt observert en endring der offentlige midler tildeles enkeltpersoner via kuponger, bonuser, lån eller skattefradrag, mens institusjonell støtte til tilbyderne er i tilbakegang. Den føderale regjeringen og statene investerer offentlige midler i økende grad i struktur- og modellprosjekter som er tildelt i anbudprosesser.

¹⁵⁴ Leibniz Centre for Lifelong Learning (2008): <http://www.die-bonn.de/Weiterbildung/Literaturrecherche/details.aspx?id=4047>

4.5.5 Støtteordninger for voksne som tar utdanning

Opplæringsstøtte i henhold til lov om føderal opplæringsassistanse, BaföG, gis for *Abendschule* (aften-skole) eller *Kolleg*. Sistnevnte er et videregående opplæringstilbud for voksne over 19 som foregår på dagtid og skal avsluttes med *Abitur* (Artium), hvilket gir generell studiekompetanse (tilsvarende studiespesialiserende påbygg). Kravet er at studenten ikke er eldre enn 30 år ved oppstart. Deltakere i kurs på den såkalte *zweiter Bildungsweg* kan få økonomisk støtte på mellom 418 EUR og 622 EUR i måneden ved deltagelse på en Kolleg. En helseforsikring eller omsorgstillegg på opptil 86 EUR kan også gis og, eventuelt, et barnetillegg på 130 EUR per måned for hvert barn. Opplæring som starter etter at studenten har fylt 30 år, kan kun støttes i enkelte unntakstilfeller.¹⁵⁵ BaföG-stipendiene ble økt med 7 prosent hver i begynnelsen av skoleåret 2016/2017. Vouchere og verdikuponger er også sentrale støtteordninger og brukes for å dekke kursutgifter.

Sosialforsikringssystemet i Tyskland er lovregulert i Den sosiale kodeks, *Sozialgesetzbuch*, som er en kodifisering av tyskeres sosiale rettigheter. Det tilbys støtte for voksne som ønsker å fullføre ISCED 3-nivå utdanning gjennom Den sosiale kodeks II og III, samt XII. Ordningene er behovsprøvd og skal sørge for at ingen tyskere skal mangle helt grunnleggende behov knyttet til materielle og kulturelle goder. Ettersom disse ordningene har forholdsvis komplekse metoder for utregning og i mange tilfeller svært spesifikke målgrupper og vilkår, har vi valgt å framheve Arbeidsledighetstrygd (*Arbeitslosengeld*) og Sosialhjelp (*Sozialhilfe*)¹⁵⁶.

I en spørreundersøkelse fra EUROSTAT ble det avdekket at det i Tyskland, i likhet med Norge og Nederland, er flest blant dem med det laveste utdanningsnivået, tilsvarende ISCED 0-2, som svarer at utdanning er for dyrt eller at de ikke har råd til det¹⁵⁷.

4.5.6 Tyske støtteordninger

Hvem er støtten/ordningen rettet mot:	Utdanning som primærformål
Utdanningsstøtte til individer	1. Utdannings- og opplæringsstøtte (<i>Bafög</i>) 2. Utdanningskuponger (<i>Bildungsprämie</i>) 3. Utdanningsvoucher (<i>Bildungsgutschein</i>) 4. Skattefradrag (<i>Werbungskosten/Sonderausgaben</i>)
Generell inntektssikring til individer	5. Arbeidsledighetstrygd (<i>Arbeitslosengeld</i>) 6. Sosialhjelp (<i>Sozialhilfe</i>)

¹⁵⁵ Eurydice (2018): https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/germany_en

¹⁵⁶ OECD (2017): *OECD. Stat.* (Education and Training)

¹⁵⁷ Eurydice: Adult Education and Training in Europe: Widening Access to Learning Opportunities, s. 117-118

1. Lovfestet føderal utdannings- og opplæringsstøtte (Bafög – Bundesausbildungsförderungsgesetz) ¹⁵⁸	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Ordningen er ment å gi lik tilgang til utdanning uavhengig av økonomisk utgangspunkt. Det er en kombinasjon av stipend og rentefritt lån som primært er rettet mot unge med et alderstak på 30 år ved påbegynt utdanning. Den er behovsprøvet etter inntekten til vedkommende og dennes ektefelle og foreldre, og skal dekke levekostnader og utdanningsrelaterte kostnader. Primært er den ment å dekke utgifter i forbindelse med høyere utdanning, men den kan også benyttes for ISCED 3-nivå.
Ansvar/ sektor	Ordningen administreres av Det føderale utdannings- og forskningsministeriet (<i>Bundesministerium für Bildung und Forschung</i>), og lånebeløpet finansieres gjennom den ikke-kommersielle stats-eide banken Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW).
Målgruppe og kriterier for støtte	• Bosatt i Tyskland og oppholdstillatelse, evt. sysselsatt (selv eller ektefelle) i Tyskland flere år. • «Tolererte flyktninger» kan søke først 15 måneder etter de søkte om asyl. • Må oppfylle krav til oppmøte og deltakelse. • Må påbegynne utdannelsen før fylte 30 år, med noen unntak: ○ Hvis man ikke har avlagt <i>Abitur</i>, dvs. avsluttende eksamen og tar forberedende kurs til universits-/høyskolenivå (tilsvarende påbygg til generell studiekompetanse). ○ Ble forhindret fra å ta/fullføre utdanning pga. familiehensyn (f. eks foreldreansvar) eller personlige grunner (f. eks sykdom).
Omfang	Maksimalt 735 Euro i måneden. Ble økt med 7 % i 2016/2017. Så lenge inntekten til ektefelle/foreldre forblir under grensen, utbetales støtten i hele perioden til det normerte utdanningsløpet. Det er satt et tilbakebetalingstak på 10 000 Euro, som betyr at ingen må nedbetale mer enn dette.

¹⁵⁸ Cedefop (2014): <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetails3667.html?country-Name=Germany&instrumentType=loan&instrumentID=BAF%25c3%25b6G%253cbr%252f%253e%253egrant%252Bband%252Bloan>

Federal Ministry of Education and Research (2018): <https://www.bmbf.de/en/the-german-federal-training-assistance-act-bafog-provides-educational-opportunities-2010.html>

Nærmere kommentar	65 prosent av beløpet ble fram til 2015 dekket av det føderale budsjettet og 35 prosent av delstaten, men nå har den føderale regjeringen tatt fullt ansvar for finansiering. Kostnad: 2012: 3.3 milliarder Euro totalt
--------------------------	---

2. Utdanningskuponger (Bildungsprämie) ¹⁵⁹	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Den er inndelt i to deler: (1) En «verdikupong» som dekker 50 prosent av kursutgifter i forbindelse med et yrkesrettet opplæringstilbud, og (2) en «sparekupong» som kan brukes dersom man har en statssubsidiert sparekonto regulert gjennom <i>Vermögensbildungsgesetz – VermBG</i> , for å få ta ut et spesifisert beløp uten å miste sparetilskuddet sitt (kan sammenlignes med en tilatelse til å ta ut penger fra en BSU-konto for utdanningsformål)
Ansvar/ sektor	Føderalt nivå.
Målgruppe og kriterier for støtte	• Må ha minst 15 timers arbeidsgivende arbeid i uken • Maksimal årsinntekt på 20 000 Euro • Aldersbetingelsene er nylig utvidet til å gjelde personer under 25 og over pensjonsalder • Kan benyttes på ISCED 2-3 nivå • Sparekupong kan benyttes uavhengig av inntekt
Omfang	Verdikupongen dekker 50 prosent av deltakeravgift, maksimalt 500 EUR. Sparekupong kan brukes til å finansiere dyrere og mer langvarig utdanning enn verdikupongen.
Nærmere kommentar	Tildeling avgjøres på bakgrunn av et intervju med en karriereveileder. Kupongen spesifiserer personalia, opplæringsmål, minst tre tilbydere. Den må brukes innen tre måneder. Det er noe ulike ordninger i noen delstater hvor det er andre grenser på deltakeravgifter og følgelig et annet behov for subsidiering.

¹⁵⁹ DAAD (2018): https://www.study-in.de/refugees/studying/funding-and-financial-aid_53738.php

3. Utdanningsvoucher (Bildungsgutschein) ¹⁶⁰	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Kupongen er ment å dekke kostnader for personer som står i fare for å falle utenfor arbeidslivet som tar videreutdanning. Kostnader som dekkes inkluderer kursutgifter, eksamensavgift, bøker, reiseutgifter, overnatting, måltider og barnepass.
Ansvar/ sektor	<i>Bundesagentur für Arbeit</i> , Forbundsagentur for arbeid
Målgruppe og kriterier for støtte	• Sårbare ansatte/ansatte som har midlertidige kontrakter • Arbeidsløse som har yrkesutdanning eller har arbeidet i tre år
Målsetting	
Omfang	
Nærmere kommentar	Tildeling gis på bakgrunn av veiledningssamtale på arbeidssagenturets lokale kontor.

4. Skattefradrag (Werbungskosten/Sonderausgaben) ¹⁶¹	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Ordningen gir skattefradrag for opplæringskostnader, men gir forskjellige rettigheter avhengig av om det dreier seg om «opplæring» eller «videreutdanning». Opplæring defineres som første yrkesopplæring, og må være utdanningskurs anerkjent av en offentlig myndighet som avsluttes med en offisiell eksamen (universitetsstudier, lærlinger, yrkesskoler). Videreutdanning defineres som alle utdanningstiltak som foregår etter den første yrkesopplæringen, herunder omskolering. Opplæring kan være knyttet til gjeldende yrke eller forberede en fremtidig yrkesendring. Opplæringstiltakene må støtte opprettholdelsen av faglig kunnskap og ferdigheter og tilpasning til utviklingen av faglige forhold.

¹⁶⁰ Cedefop (2014): <http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetailsca18.html?country-Name=Germany&instrumentType=grant%20for%20individuals%2Fvoucher%2Findividual%20learning%20account&instrumentID=Bildungsgutschein%253cbr%252f%253eeducation%252ftraining%2Bvoucher>

¹⁶¹ Cedefop (2014): [http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetailsdd28.html?country-Name=Germany&instrumentType=tax%20incentive%20for%20individuals&instrumentID=Werbungskosten%252fSonderausgaben%253cbr%252f%253ework-related%2B\(income-related\)%2Bexpenses%252fspecial%2Bexpenses%253cbr%252f%253etax%2Ballowance%2B](http://www.cedefop.europa.eu/FinancingAdultLearning/DisplayCountryDetailsdd28.html?country-Name=Germany&instrumentType=tax%20incentive%20for%20individuals&instrumentID=Werbungskosten%252fSonderausgaben%253cbr%252f%253ework-related%2B(income-related)%2Bexpenses%252fspecial%2Bexpenses%253cbr%252f%253etax%2Ballowance%2B)

	Mens kostnaden for videreutdanning er fradragsberettiget som «inntektsrelaterte utgifter», er kostnadene ved opplæringen fradragsberettiget som «spesielle utgifter». I begge tilfeller kan fradrag gjøres opp til et visst beløp.
Ansvar/ sektor	<i>Bundesagentur für Arbeit</i> , Forbundsagentur for arbeid
Målgruppe og kriterier for støtte	• Arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende
Målsetting	
Omfang	For inntektsrelaterte utgifter, dvs. utgifter forbundet med å øke framtidig inntekt eller arbeidsrelaterte utgifter får man automatisk tildelt et fradrag på 1000 EUR (2018) og dersom kurs-, reise-, overnattings-, litteratur- software og kursmateriellutgifter overstiger dette beløpet er de fradragsberettigede, og det er ingen øvre grense. For spesielle utgifter er det lignende utgifter som refunderes, men det er en øvre grense på 6000 EUR (2018)
Nærmere kommentar	

5. Arbeidsledighetstrygd (Arbeitslosengeld)¹⁶²

Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Sosial forsikringsordning for personer som blir arbeidsledige
Ansvar/ sektor	Forbundsagentur for arbeid (<i>Bundesagentur für Arbeit</i>)
Målgruppe og kriterier for støtte	For å motta støtte må man: • Være arbeidsledig • Arbeide mindre enn 15 timer i uken med «sidearbeid», som man kan bli tilbudt av jobbsentret i arbeidsledighetsperioden. • Ha betalt inn arbeidsledighetsforsikring i minimum 12 måneder de siste to årene. • Være registrert arbeidssøker på et jobbsenter minimum tre måneder før oppsigelsen inntreffer, eller senest innen tre dager etter man har fått beskjeden.

¹⁶² Bundesagentur für Arbeit (2018): <https://www.arbeitsagentur.de/arbeitslos-arbeit-finden/anspruch-hoehe-dauer-arbeitslosengeld>

Omfang	Nivået på støtten avhenger av lønn og skatt, og regnes ut på følgende måte: Sosialforsikringspremie (21 %), Inntektsskatt (varierer progressivt fra 0 til 55 %) og solidaritetsskatt (som finansierer utgifter knyttet til gjenforeningen utgjør opptil 5,5 % for visse skatteklasser) trekkes fra bruttolønnen. Resultatet er et grunnbeløp som kalles <i>pauschalierten Nettoentgelts</i>. Arbeidsledighetstrygden er 67 prosent av dette grunnbeløpet. Eksempelvis vil en gift arbeider med ett barn og en månedlig bruttoinntekt på 3 500 Euro, få utbetalt 1 548 Euro i arbeidsledighetstrygd. Lengden på utbetalingsperioden avhenger av alder og tid man har vært i arbeid.
---------------	--

6. Sosialhjelp (Sozialhilfe) ¹⁶³	
Ordningens virkemåte (kort oppsummering av ordningen)	Sosialhjelp er en rettighetsfestet garanti for en verdig eksistens uten fattigdom og sosial eksklusjon – et siste sosialt sikkerhetsnett. Den retter seg mot individer og husholdninger som ikke er i stand til å forsørge seg selv.
Ansvar/ sektor	Arbeids og sosialministerium (<i>Bundesministerium für Arbeit und Soziales</i>)
Målgruppe og kriterier for støtte	For å motta støtte må: Man ikke har rett på annen offentlig støtte, ikke ha tilstrekkelig inntekt eller formue til å klare seg og ikke være i stand til å arbeide

¹⁶³ Bundesministerium für Arbeit und Soziales (2018): <http://www.bmas.de/DE/Themen/Soziale-Sicherung/Sozialhilfe/sozialhilferecht-2005-bereiche.html#a6>; http://www.bmas.de/SharedDocs/Downloads/DE/regelsaetze-lebenshaltung.pdf?__blob=publicationFile&v=6

	• Sosialhjelpen utløses automatisk dersom sosialhjelpsinstitusjonen blir klar over situasjonen Sosialhjelp dekker følgende relevante områder: • Livsopphold (personlige hverdagsbehov og i en rimelig utstrekning også deltakelse i kultur- og samfunnsliv) • Helserelaterte utgifter • Særlige sosiale utfordringer • Livskriser
Omfang	Nivået på støtteordningene er avhengig av sivilstatus og forsørgeransvar, og baserer seg på standardiserte forbruksutgifter som kan sammenlignes med SIFO-budsjettet.

4.5.7 Oppsummering

Det tyske utdanningssystemet er preget av ansvarsdeling mellom føderalt og sub-føderalt nivå, et partnerskap mellom staten og partene i arbeidslivet og et stort mangfold av tilbydere innen grunnutdanning for voksne. De som tar yrkesopplæring har, i likhet med i Danmark og Nederland, en mulighet til å gjennomføre større deler av opplæringen sin i bedrift. Bedriftene bærer selv en del av disse kostnadene, mens kostnadene til selve undervisningen bæres av føderale myndigheter. Den viktigste ordningen innenfor det ordinære studiestøttesystemet gjelder kun fram til man fyller 30, og for voksne som trenger grunnutdanning, vil man kunne få dekket de utdanningsrelaterte kostnadene gjennom skattefradrag, kuponger og vouchere.

Levekostnader kan dekkes gjennom sosiale forsikringsordninger på føderalt nivå. Disse er generelt mer sjenerøse desto lengre man har arbeidet, jo høyere inntekt man tidligere har hatt og hvor store sosiale forsikringspremier man dermed har betalt inn. Som en siste utvei tilbys sterkt økonomisk behovsprøvde sosialhjelpsytelser som et siste sosialt sikkerhetsnett. Rettigheter til utdanningspermisjon er regulert på delstatsnivået. I enkelte delstater er det en lovfestet rett til betalt studiepermisjon, og i andre er det ingen slike rettigheter.

